ان فی ذلک لذکریٰ لمن کان لہ قلب او القی السمع وھو شھید

للہ الحمد کہ درین اوان فرخی اقتران کتاب مستطاب کامل النصاب مبرا از نقص و عیب المسمی بہ

نور لاریب
فی ترجمۃ
فتوح الغیب

مترجمہ حضرت واقف حقائق کاشف دقائق آفتاب آسمان درایت ماہتاب شبستان ہدایت
اسوۃ العالمین زبدۃ الکاملین جامع حقائق صوری و معنوی حضرت مولانا شاہ حمایت علی علوی
قلندر کاکوروی بتصحیح حضرت فلک رفعت نادرۂ آوان نتیجۂ نوع انسان نیر برج باطنی گوہر درج
کاظمی حقیقت منظر حضرت مولانا شاہ حبیب حیدر قلندر باجازت یادگار دودمان حضرت مترجم
عالیقدر والاگہر جناب منشی ارتضا علی صاحب شہر کاکوروی بفرمایش لائق مدح و ستایش
مقبول رب احد جناب منشی امیر احمد سلمہ اللہ الصمد رئیس کاکوری

باہتمام

احقر انام قاری محمد عبد الولی عفا اللہ عنہ خلف علامہ آسی مولانا محمد عبد العلی مدراسی نور اللہ تربتہ

در مطبع مطلع خورشید آسی پریس لکھنؤ طبع شد

M.A.LIBRARY, A.M.U.
PE15558

فہرست مضامین کتاب مستطاب نور لاریب فی ترجمہ فتوح الغیب

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
	حالات مختصر حضرت مترجم قدس سرہ العزیز	۲۴	مقالہ پانزدہم در بیان تعلیم حقیقت انقطاع	۴۵	مقالہ بست و نہم در بیان مطلب کاد الفقران یکون کفرا۔
۳	مقالہ اولی در بیان اینکہ ہر مومن را در تمام احوال خود سہ چیز ضروری است	〃	مقالہ شانزدہم در بیان منع از اعتماد بر خلق و اسباب	۴۶	مقالہ سی ام در بیان جواب از جزع و فزع
۴	مقالہ دوم در بیان اتباع سنت و ترک بدعت	۲۷	مقالہ ہفدہم در بیان معانی وصول الی اللہ	۴۷	مقالہ سی و یکم در بیان رفع غضب از قلب
〃	مقالہ سوم در بیان کیفیت ابتلاء بندہ بہ بلا و علاج آن	۲۷	مقالہ ہیژدہم در بیان معانی رضا	۴۸	مقالہ سی و دوم در جواب از شبہہ عدم بقاء صحت و محبت مال و منال۔
۵	مقالہ چہارم در مراتب موت از خلق و ہوا و ارادہ	۲۹	مقالہ نوزدہم در بیان بقاء وعدہ جناب باری و وقت مخصوص ایمان بندہ	۴۹	مقالہ سی و سوم در بیان اقسام مردم کہ بر چہار نوع اند
۷	مقالہ پنجم در تشبیہ حال دنیا و اشتغال اہل دنیا بآن	۳۱	مقالہ بستم در بیان قول حضرت سرور کائنات صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دع ما یریبک الی ما لا یریبک۔	۵۱	مقالہ سی و چہارم در بیان منع کردن سالک غضب و شکایت خود را از پروردگار وقت فوت شدن مقصود خود
〃	مقالہ ششم در بیان فنا از خلق و ہوای نفس	۳۲	مقالہ بست و یکم در بیان دیدن حضرت غوث الاعظم رض ابلیس را در خواب	۵۴	مقالہ سی و پنجم در بیان ورع بترک رخصت و اختیار عزیمت۔
۱۰	مقالہ ہفتم در بیان خروج سالک از نفس و ہوا و ارادہ۔	〃	مقالہ بست و دوم در بیان ابتلاء حضرت عزوجل بندہ مومن را بر قدر ایمان وی۔	۵۵	مقالہ سی و ششم در بیان گردانیدن کار آخرت راس المال و کار دنیا را نفع وی
۱۲	مقالہ ہشتم در بیان نفی اختیار و تسلیم فضل الٰہی	۳۴	مقالہ بست و سوم در بیان قناعت	۵۹	مقالہ سی و ہفتم در بیان منع حسد از ہمسایہ خود
۱۲	مقالہ نہم در بیان کشف و مشاہدہ در افعال	۳۵	مقالہ بست و چہارم در بیان ترس از گناہ بخوف حق تعالے۔	۶۲	مقالہ سی و ہشتم در بیان صدق و اخلاص با حق تعالے
۱۳	مقالہ دہم در بیان مخالفت نفس	۳۶	مقالہ بست و پنجم در بیان تسکین تفقیر ذلیل بالطاف ملک جلیل۔	〃	مقالہ سی و نہم در بیان گرفتن حال از رزق با وجود ہوای نفس و تغیر آن۔
۱۸	مقالہ یازدہم در بیان صبر و تصبر در حالت فقر و وقت خواہش نکاح	۳۷	مقالہ بست و ششم در بیان تفریغ قلب از ماسوی اللہ تعالی۔	〃	مقالہ چہلم در بیان منع سائل از دخل کردن وی نفس خود را در گروہ واصلان با وجود بقاء بشریت۔
۱۹	مقالہ دوازدہم در بیان اعمال و سلوک سالکین در حالت غنا۔	۴۱	مقالہ بست و ہفتم در بیان خیر و شر و ثمرہ ہر دو۔	۶۴	مقالہ چہل و یکم در بیان بقاء باللہ بعد الفنا و تمثیل عجیب۔
〃	مقالہ سیزدہم در بیان تسلیم بر قضاء و قدر	۴۳	مقالہ بست و ہشتم در بیان مجاہدہ و ریاضت		مقالہ چہل و دوم در بیان اینکہ نفس را دو حالت است عافیت و بلا۔
۲۲	مقالہ چہاردہم در بیان منع صحبت ہوا و محو کردن حال کمال واصلین				

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۶۶	مقالۂ چہل وسوم دربیان اینکہ منشاء سوال جہل است ومنشاء فقہ وفور علم بحق سبحانہ تعالی	۸۲	مقالۂ پنجاہ وہفتم دربیان قبض وبسط۔	۹۷	مقالۂ شصت ونہم دربیان آداب دعا وترک تخصیص چیزے از مرادات
〃	مقالۂ چہل وچہارم دربیان سبب عدم قبولیت سوال عارف	۸۴	مقالۂ پنجاہ وہشتم دربیان ترغیبات متفرقہ۔	۹۸	مقالۂ ہفتادم دربیان عجب مع تمثیل آن از شجاع وسخی
۶۷	مقالۂ چہل وپنجم دربیان حال منعم علیہ وحال مبتلاء	〃	مقالۂ پنجاہ ونہم دربیان صبر ورضا وشکر۔	۹۹	مقالۂ ہفتاد ویکم دربیان صبر بربلا
۷۰	مقالۂ چہل وششم دربیان معنی حدیث من شغلہ ذکری عن مسئلتی ومراتب سوال فقیر۔	۸۷	مقالۂ شصتم دربیان خروج از معہود بستر تسوی تقدیر بستر پہان معہود	۱۰۰	مقالۂ ہفتاد ودوم دربیان ادب خروج فقیر طرف بازار ومراتب خمسۂ فقیر
۷۲	مقالۂ چہل وہفتم دربیان ابتدائے سلوک وانتہائے آن		مقالۂ شصت ویکم دربیان ورع ومراتب ثلاثہ تقوی	۱۰۲	مقالۂ ہفتاد وسوم دربیان مطلع گردانیدن حق تعالی خود را بر عیوب غیر آن۔
〃	مقالۂ چہل وہشتم دربیان حماقت کسیکہ مشغول بود بنوافل باوجود بقائی فرض بذمۂ وے۔	۹۰	مقالۂ شصت ودوم دربیان صبر ورضا وشکر	۱۰۳	مقالۂ ہفتاد وچہارم دربیان اینکہ عاقل را باید کہ اولا نظر در صفت نفس خود باید۔
۷۳	مقالۂ چہل ونہم دربیان بیداری وخواب وبیان حلال وحرام۔	۹۱	مقالۂ شصت وسوم دربیان اخلاص وریا	۱۰۴	مقالۂ ہفتاد وپنجم دربیان وصایائے آنحضرت رضی اللہ عنہ
〃	مقالۂ پنجاہم دربیان تحصیل قرب وادب آن	〃	مقالۂ شصت وچہارم دربیان موتیکہ نیست حیات درآن وحیاتیکہ نیست موت درآن	〃	مقالۂ ہفتاد وششم دربیان وظایف آنحضرت رضی اللہ عنہ
۷۴	مقالۂ پنجاہ ویکم دربیان زہد	〃	مقالۂ شصت وپنجم دربیان آداب دعا وطلب عجلت قبولیت آن۔	۱۰۵	مقالۂ ہفتاد وہفتم دربیان فنا از تجلی ونفس وبیان ثمرۂ آن
۷۵	مقالۂ پنجاہ ودوم دربیان صبر بربلا وآداب آن	۹۳	مقالۂ شصت وششم دربیان ترغیب بردعا وآداب آن	۱۰۶	مقالۂ ہفتاد وہشتم دربیان خصال عشرہ برائے ارباب معاہدہ ومحاسبہ ومجاہدہ۔
۷۶	مقالۂ پنجاہ وسویم دربیان رضا بقضا وفنا فی اللہ سبحانہ وتعالی	۹۴	مقالۂ شصت وہفتم دربیان ثمرۂ مخالفت نفس وہواہی بہر حظ وبہر نفس	۱۰۹	مقالۂ ہفتاد ونہم در ذکر وفات آنحضرت رضی اللہ عنہ
۷۸	مقالۂ پنجاہ وچہارم دربیان زہد در دنیا وآخرت۔	۹۶	مقالۂ شصت وہشتم دربیان اینکہ دعا منافی قدر وارادہ نیست ومعنی حدیث لایرد القضاء الا الدعاء۔	۱۱۰	مقالۂ ہشتادم در وصایائے آنحضرت بصاحبزادگان خویش رضی اللہ عنہم مع اظہار حال خود
۷۹	مقالۂ پنجاہ وپنجم دربیان مراتب اربعۂ زہد			۱۱۱	فائدہ دربیان سبب ترجمۂ کتاب
۸۱	مقالۂ پنجاہ وششم دربیان فنا ومراتب آن مع تمثیل لطیف				

تمام شد

صحیح غلط نامهٔ کتاب مستطاب نور لاریب فی ترجمهٔ فتوح الغیب

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
٥	٢١	شود	بیشود	٣٤	٧	بهاو	باو	٤٥	٣	خوشتر	خوشبو	٥٧	٨	هزار سالها می شمارید	هزار سال از آن سالها که می شمارید
٦	١٠	مراد	مراو	〃	١٢	زبیرا که	زیرا که	〃	〃	بستنه	بستن ها				
٧	〃	ابقی	ابقی	٣٥	١١	نکنند	تکنند ه	〃	١٠	کنی	کن	٥٧	١١	دخلو	دخلوا
٩	٢		بقای	〃	〃	عوضهای	درعوضهای	〃	١٩	درحق خوستن	درخوستن	〃	١٤	مولی ست	مولی
〃	٦	بها	بہا	〃	١٤	چیز های	چیز ها	٤٦	١٠	ورارث	ووارث	〃	١٥	عیب	رغبت
〃	١٢	بیمش	بپیش	٣٦	١١	دوست	دست	〃	〃	دانایان	ودانایان	〃	١٦	آخرت	نصرت
١١	٤	بخشش	که بخشش	〃	〃	ای گمردانیده شده	وی گردانیده شده	٤٨	٨	حالها	مالها	〃	١٧	انزاانچه	ازانچه
〃	٢١	لطفی	الهی	〃	١٥	نه بیچید	بیچید	〃	١٣	افتا ه	افتاده	〃	٢٠	اررورها	ارزوها
١٢	٤	وفراموشی تلقین کرده شده باقرار کردن بگناه		〃	〃	نیفلگند	نیفگند	〃	١٥	〃	〃	〃	〃	بگیرند	یگیرند
				٣٧	٦	آدمی	آدمی	٤٩	٦	دل راد	دل را	٥٨	١	یا	تا
				〃	٧	وبرگذاشتن	برگذاشتن			دال را		〃	٢	کنید	مکنید
				〃	〃	نهی	نهی ها	〃	١٨	کنیدگان	کشندگان	〃	٣	بنوشتم	ننوشتم
〃	٦	ذاتهای	برذاتهای	٣٨	٦	را	ترا	〃	〃	خواهندگان	خوانندگان	〃	١٠	حالی	حالتی
〃	١٣	حنیز	حیز	٣٩	٩	شاغل طیشود	مشاغل شود	٥١	٦	خواهنده	خوانند ه	〃	٤	من ست	من ست با
〃	١٦	آنکه	اینکه	〃	١٩	لازم گیر	پس لازم گیر	〃	〃	دلیل ست	دلیل	٥٩	١	همپایه	همسایه
١٤	٢	ثلت	قلت	٤٠	٢	برفرو فکندن	سر فرو فکندن	〃	٧	وپانیده	وپاینده	〃	٢	دور	در
〃	٦	نسبت	بسبب	〃	٤	لد نے	لدنی			شفاعت	وشفاعت	〃	٣	اما	آیا
١٦	٢	داشتن	برداشتن	〃	١٣	ثابت	همچنین ثابت	〃	١٩	شدن ست	شدنی ست	〃	٤	درخشم	از خشم
〃	١٣	آثا	آثار	〃	٢٠	عیش	پیش	٥٢	١	خودرا	خود	〃	〃	تو دشمن	و دشمن
١٨	٩	وبی حس	بی حس	٤١	١	زیاده	زیاد ه	〃	٧	راه	را	〃	١٢	نگردانیده	تگردانیده
٢٠	١٥	غیر	عجز	〃	١٤ ١٥	ها ورگهای	ودرگهای	〃	٨	بقدر	بیفتد	〃	١٣	خطےست	خطے
٢١	١٠	ساحت	ساخت	〃	١٤	اول	از اول	〃	١٦	ازانچه	ازتو وانچه	〃	٢٠	وحشمت	وباحشمت
〃	١٥	نگوئی	بگوئی	٤٦	٥	بهشت	بهشت را	〃	١٩	اجابت	اجابت کنی	٦٠	٤	پناه	تباه
٢٣	١٩	بسبب آن	بستن آن	〃	١٥	عاقبت	عافیت	٥٣	٧	به نیکی	بیکی	〃	٥	اورا	مراورا
٢٦	١٧	اما	پس آنها	〃	١٧	بر	هر	〃	١٩	گردن	گردن تو	〃	٥	گردن او	گردن آن اورا
٢٧	٢	وسلاحها	سلاحها	〃	٢٠	بآرمیدن	وبآرمیدن	〃	٢٠	بموافقت	موافقت	〃	١٤	خداوند	خداوندان
〃	٨	وہان	دہان	٤٣	١	یا آنکه	تا آنکه	〃	〃	برد	هردو	〃	٥	دووقت	ووقت
٢٧	٢٠	غیرت	عزت	٤٤	٢	جز	خیر	٥٥	١١	وتوفیق	توفیق		١٨	وی	وی وافقهای
٢٨	٣	برساند	بساید	〃	٥	راستے	ایمنی	〃	١٤	ازدی	ازدوست توفیق	١٦	٣	لشنوید	سعید هر
٣١	٤	ثابت	ازثابت	〃	١١	هبر	هر					〃	٤	گشتم	کشتن
٣٢	١٨	شب	درشب	〃	١٣	آتی	آتی	٥٦	١٥	ذاتست	ذات اوست	٦١	٩	بینائی خود	بینائی و گویائی خود
٣٣	١٠	خواهشها	خواستها	〃	٢٠	جامه	آنجا نه	٥٧	٥	دورا	دون تو				
٣٤	٥	بیدون	بدون	٤٥	٢	ولایم	وهر و ملایم	〃	٦	بازکردی	بازگردی	〃	〃	شنوائی نشر شنوادرا	دانش

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۶۱	۱۲	این چیزها	این همه چیزها
〃	۱۲	چیزها	چیز را
〃	۱۵	که از وجود خلق ست	از وجود و خلق
۶۲	۱	شوی از	بسوی
〃	۴	پیدا است	پنداشت
〃	۷	رو گرد	گرد
〃	۹	نصیب	نیست
〃	۱۲	ده	دیه
〃	〃	بجشم	بچشم
〃	۱۴	ولایت با وجود	ولایت بسوی وی و مانند از ولایت با وجود
〃	۱۶	به روی و بجشم	رو با روی بچشم
〃	۲۱	بدن	بر تن
۶۳	۹	حوالی	حوابی
〃	۱۶	بهست	نیست
۶۴	۱	ا	بنظر
۶۵	۱۷	اقتدار	اقدار
۶۶	۱	قاسأ	قاسأل
〃	۲۱	تعهد	بعهد
۶۷	۱۸	میگردانند	میکنند
۶۸	۴	مزدا نزداو	مزدو مزداو
〃	۱۸	وحشی	وحشیه
۶۹	۱۷	یا	با
〃	۱۹	درتریده	ورتریده
۷۰	۵	بازگرد	یارگرد
〃	۶	نسبت	بسبب
۷۱	۳	پس	پستر
〃	۷	تحیر	حیر
〃	۸	وامر کردن	امر کردن
〃	۱۴	زمان	زبان
۷۲	۱۱	رقی	دقی
〃	۱۷	یا	با
۷۲	۱۸	استوارشده	استوار کرده شده
۷۳	۸	آمی	آدمی
〃	۱۲	رسود	نه سود
〃	۲۱	آنکه	بی آنکه
۷۵	۱	باز	بار
〃	۲	نا	یا
〃	۶	خدای	خدای تعالی
〃	۷	خوبه	خورد
〃	۱۳	جنس	جنبش
〃	۱۵	بر ودست	بر دو دست
۷۶	۵	بازداشتن	باز داشتن تنفقات الهی نه بر خود قبول نکردن و باز داشتن
〃	۱۴	ابشوید	بشوید
۷۷	۲	عمل کردن	عمل کردن و طاعت نمودن
۷۷	۱۲	درشت	زشت
۷۸	۱۸	پرکردن	بر کردن
۷۹	۴	پریرن	بریدن
〃	〃	بجوابد	بخواهد
〃	۱۷	بنهایت	بنهایت رسد
〃	۲۰	طبع	و طبع
〃	۲۱	راستی	زشتی
〃	〃	زیرا	را
۸۰	۲	میگردد	میگیرد
〃	۱۶	برد	بود
〃	۱۸	حضرت را	حضرت او را
۸۱	۱۳	بهتر شد	می رسد
〃	۱۷	اورا	در را
〃	۱۸	تدبیر او	بتدبیر او
۸۲	۸	تغیر	غیر
〃	۱۲	ولی	ولی
〃	〃	ملتی	منی
۸۲	۱۷	تلخ	و تلخ
〃	۱۲	کرده شد	کرده شد پس امر کرده شد
〃	〃	خیرها	چیزها
۸۳	۴	زین کلام	که این کلام
〃	۱۵	وے	و ے
۸۴	۱۷	تا که	یا که
۸۵	۱۳	باشد	و باشد
〃	۲۱	کم کننده	ستم کننده
۸۶	۲	اینها	انتها
〃	۱۷	فرموده کرده	فرموده و نهی کرده
۸۸	۷	کرده اند	کرده شده اند
〃	۸	حق	حق تو
〃	۱۰	گردانید	گردانند
〃	۷	گردانید	گردانند
〃	۱۴	ته	به
〃	۱۵	طبع	طبع زور مربا قصل
۸۹	۸	بگیرد	نگیرد
〃	۱۴	وی مانند	دمی مانند
۹۰	۱۲	خیر	جز
۹۱	۴	پیوستگان	پیوستگان نور
〃	۷	توگمراه	و گمراه
۹۲	۱۲	یا خوشنودی	نا خوشنودی
〃	۱۵	یا	با
۹۳	۳	دشمن ترا	و دشمن ترا
〃	۱۴	بگو	نگو
〃	〃	بکتم	نکنم
۹۴	۱۵	هشناسی	بشناسی
۹۵	۱۳	تکند	نکنند
〃	〃	تگردانند	نگردانند
۹۶	۵	پیر هیزکن	پرهیز کنید
۹۷	۱۴	ته	نه
۹۸	۵	گفته است	[illegible]
۹۸	۱۳	تهی	تو تهی
〃	۲۰	بباشی	نباشی
〃	۲۱	مگر	مگر بعد
۹۹	۲	خویشتن	خویشتن نهی
〃	۴	نسبت	و نسبت
〃	۱۰	بارگران	هر بار گران
〃	۱۸	مرتبه	مرتبه ترا تا
〃	〃	مرتبهای	مرتبه‌های
۱۰۱	۷	بر شهوت	هر شهوت
〃	۹	شهوات	شهوات را
〃	۱۱	بابیها	نابینا
۱۰۲	۱۰	دیهی	دے
〃	۱۲	خداوندان	قرب خداوندان
〃	۱۴	بلند	پلید
〃	۱۷	دروغ	که دروغ
۱۰۳	۳	به	نه
〃	۱۰	باد	یاد
〃	۱۴	قدرت	قدرت او
۱۰۵	۹	که	و
〃	۱۰	درحال	وحال
〃	۱۹	موجود	موجود و با خلق گویا نیست نفس موجود
۱۰۶	۹	بر در	هر در
۱۰۷	۲	آن	با آن
〃	۵	راله	را
〃	۶	رونده ست السلام	رونده است راه سلوک او را
۱۰۸	۹	مرید را	هر مرید را
۱۰۹	۱	بگوید	بگوید
〃	۱۶	نیکی	یکی
〃	۱۸	کسی را که	کسی را از
۱۱۱	۱۱	بود	بودے

تمت

اللّٰہ نور السمٰوات والارض

الحمد للہ کہ درین ایوان فرخی اقتران کتاب مستطاب کامل النصاب مبرا از نقص و عیب المسمّی

کلیاتِ نعتِ محسن

لغو ما یشق لائق مدح و ستائش مقبول ارباب جناب منشی امیر احمد سلمہ اللہ الصمد محسن کاکوروی

در اسٹی پریس واقع لکھنؤ طبع شد

حالات مختصرہ حضرت مترجم قدس سرہ العزیز

١٥٥٥٨

بسم اللہ الرحمن الرحیم

آن اوحد زمانہ آن فرد یگانہ آن مصباح ضیاء شریعت آن مفتاح کنوز طریقت آن مقنن قوانین معرفت آن مرسم مراسم سلوک حقیقت آن سالک مسالک ورع و صدق و ارشاد آن ناسک مناسک محبت و وداد آن قدوۂ علمای کرام آن زبدۂ اولیای عظام آن فرد فرید بحر توحید آن دُرّ یتیم یمّ تفرید آن محبوب بارگاہ الٰہی آن مقبول درگاہ رسالت پناہی آن فانی فی اللہ آن باقی باللہ اوستاد اوستاد استادنا ومن الیہ بالعلم والفضل استنادنا المنتظم فی سلک السلسلۃ العالیۃ القادریۃ القلندریۃ سیدی مولانا **شاہ حمایت علی قلندر** العلوی الکاکوروی خلف اوسط حضرت مرشدنا و مرشد العالم جامع الفضائل والمکارم انیس العارفین جلیس الکاملین قطب الارشاد ملقب الغیب بصاحب سر **شاہ محمد کاظم قلندر** قدس سرہ الاطہر شیخ علوی نسب حنفی ماتریدی مذہب قادری قلندری مشرب ولادت آن والا منقبت در سنہ یکہزار

و یک صد و هشتاد و هشت هجری واقع گردید از زمان صغر سن مصدر کرامات
و متصف بحمائد صفات جامع مکارم اخلاق و محاسن اشفاق بود و آثار سعادت
و علامات ولایت از ناصیهٔ کمال او مشهود مرشد مرشد نا حضرت شاه تراب علی قلندر
نور الله مرقده الاطهر در کتاب مستطاب اصول المقصود در حال ایشان ارقام میفرمایند
که قبل ایشان برادرے دیگر پیدا شده بود که نامش حضرت صاحب قبله باقی بالله
نهاده بودند حالش عجیب بود که وقت ولادتش یکباره در تمام خانه روشنی پیدا شد
گویا کسے مشعلے افروخته باشد مردمان حاضرین آنجا متعجب گشتند و از وقوع این
حال همه شگفته شدند و دانستند که روح ولی ظهور کرده است لیکن بعد پنج شش روز
بمرد غم وے بهر که و مه شد بعد وی برادر مذکور پیدا شد و حضرت صاحب قبله در واقعه
دیدند که این طفل میگوید که باقی بالله منم و من هفتاد هزار حجاب حق قطع خواهم کرد
پس ازین واقعه آنحضرت و دیگر کسان شادان شدند و تخیل شد که عجب نیست
که این طفل مثل باقی بالله شود و همی بعد از ان در زمان پنج و شش سالگی کیفیتش چنین
بود که اگر در حق کسے چیزے میگفت مطابق آن ظهور میکرد چنانچه یکبار در همان زمان
امساک باران شده بود مردم قصبه برای نماز استسقا در باغی متصل تکیه شریفه
جمع شدند اتفاقاً ایشان هم مثل طفلان بازی کنان آنجا رسیده پرسیدند که این جماعت
کیست و سر برهنه چرا اند کسے گفت که بطلب باران زاری می کنند گفتند
عبث است بخانهٔ خود روند و چاره کنند یعنی نزول باران رحمت نخواهد شد پس
همچنان شد که از زبان ایشان برآمده بود آرے ع شاخ گل هر جا که روید هم گل است ؛
ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَّشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ از عمر
ده سالگی بتحصیل علم پرداختند و کتب مسائل فقهیه و علوم ضروریهٔ خاندان خود
یعنی کتب تصوف و اذکار و اشغال و اعمال قلندریه از خدمت حضرت والد ماجد خویش

تحصیل فرموده رجوع بعلوم عربیه نمودند و مختصرات عربیه بخدمت برادر بزرگ خود مرشد مرشدنا حضرت **شاه تراب علی قلندر** قدس سره شروع کردند و دران زمانه از حکیم **محمد حیات** ساکن بدهه و بعد ازان در سندیله رفته از **مولوی قاسم علی** خلف مولانا **حمد الله سندیلی** و از مولانا **عبد الواجد خیرآبادی** که مدرس مدرسهٔ مهاراجه **تکیت رای** بودند در لکهنؤ رفته خواندند و قریب بفراغ رسیدند مگر بوجه عوائق و موانع چند در چندی از انجا ترک نموده در دیوه رفته بخدمت حضرت **مولانا ذو الفقار علی** که از علمای کامل و عرفای واصل و صاحب نسبت و از خلفای حضرت عمدة الکاملین **سید محمد عدل المعروف** به **شاه لعل بریلوی** رحمة الله علیه بودند هدایه و کتب دیگر انتهائی خوانده از دست مبارک شان دستار فراغ بستند و محض بنابر صحبت و استرضای شان و نیز از راه دفع دخل گفتگوی علما ترک سماع غنا کردند هر چند شوق نغمه و سماع بسیار میداشتند اما بر مجاهده کمر بستند و هرگز نمی شنیدند چون بعد فراغ از کتب درسیه بخانه آمدند بتدریس علوم مشغول گشتند و جهانی را از فیض تربیت و تعلیم خود مالامال ساختند و در همان زمان شرحی عجیب و غریب محتوی بر نکات دقیقه و لطائف نفیسه بر کتاب **فصول اکبری** تحریر نمودند و به **رکاز الاصول فی شرح الفصول** موسوم ساختند و دران چنانکه باید و شاید داد تحقیق دادند تا آنکه شرح ایشان بر درجهٔ احسن الشروح رسید بعد ازان این ترجمهٔ نفیسه موسوم به **نور الریب فی ترجمة فتوح الغیب** حسب ارشاد واجب الانقیاد حضرت والد ماجد خویش قدس سره العزیز نوشتند که الحال توفیق انطباعش موفق حقیقی باین بنده حقیر فقیر غفر له الله المولی القدیر (که نسبت تلمذ هم بواسطه بحضرت ایشان دارد و سلسلهٔ نسبی نیز بایشان منتهی می گردد) کرامت فرموده و نیز دران زمانه

بسعادت بیعت در سلسلهٔ عالیهٔ قادریه رضویه بر دست حق پرست حضرت والد ماجد خویش فائز گردیدند و منشور اجازت و خلافت در اخذ بیعت و ارشاد و ہدایت و امور فقر در سلاسل عالیهٔ ثمانیه یعنی قلندریه و قادریه و چشتیه و سہروردیه و فردوسیه و طیفوریه و مداریه و نقشبندیه از ہمان جناب عرش قباب بکف آوردند۔ و علاوه ازین اجازت و خلافت سلسلهٔ شریفه نقشبندیه از حضرت مولانا حاجی امین الدین محدث کاکوروی که سلسلهٔ طریقت شان بواسطهٔ حضرت شاه ابو سعید بریلوی بحضرت شاه ولی الله محدث دہلوی فاروقی میرسد نیز حاصل کردند آنچه اوصاف و کمالات سترگ آن بزرگ تا کجا شمرده شوند الحق در زمان خویش سرآمد علمای زمان و سرحلقهٔ فضلاء و عرفاء دوران بود مقبولیت و محبوبیت وی در حضور حضرت والد ماجد و مرشد ارشد از مکتوبات حضرت بزرگ که در زمان طالب علمی به ایشان نگاشته اند واضح میشود و ہر چه از اشارات و بشارات و تعلیم اوراد و وظائف و مراقبات که میتوانست بود ہمه در آنہا مندرج است بلکه در مکتوبے بطرف بشارت علم اولین و آخرین که خود بنفس نفیس از جناب حضرت پیر و مرشد خود حضرت سیدی شاه باسط علی قلندر قدس سره بدان مشرف شده بودند اشارت کرده ظهور آنرا در حق ایشان ظاہر ساخته اند چنانچه میفرمایند این خطہا بسیار محفوظ کرد فہرست کتابہا نگاہداشته ام انشاء الله تعالی ہمه میسر خواہد آمد بلکه ام الکتاب ہا امیدوار باشند که ہمه علوم از آنجا است مارا از جناب عالی محمدی علیه الصلوة والسلام و از زبان مبارک حضرت مرشدی علم اولین و آخرین را بشارت شده است ہمه در شما ظهور خواہد کرد خاطر جمع دارند و خدا را یاد دارند انتہی این اشارات و بشارات را بالتفصیل اگر معاینه منظور باشد

کتاب مفاوضات را کہ حاوی ست بجملہ مکاتیب حضرت بزرگ مطالعہ باید کرد
آرے ع قیاس کن زگلستان من بہار مرا ؛ اوصاف حمیدہ و خصائل
پسندیدۂ وی بسیار بودند از انجملہ اینست کہ گاہے رغبت بلباس فاخرہ
و نفیس نفرمود بلکہ ہمیشہ بوضع درویشانہ ماند و جامہ و دستار و پیراہن کہ از وضع
اشراف سادات بود معمول بہ خود داشت و نہ گاہے رغبت بسوے حطام دنیا
و معاش ظاہری کرد با وجودیکہ چند مرتبہ بران قدرت ہم یافت چنانچہ منقول ست
کہ یکبار اوستاد ایشان حضرت مولانا ذوالفقار علی رحمۃ اللہ علیہ برای نیابت
خود در عدالت ایشانرا می خواستند مگر منظور نفرمودند و دیگر در ہمان زمانہ قاضی القضاۃ
مولوی نجم الدین علی خان کاکوروی المتخلص بہ ثاقب کہ در شہر کلکتہ بعہدۂ
قاضی القضاتی مامور بودند و با صاحب جاہ و فراغت بودند براے ایشان
تجویز روزگار کردند مگر آنرا نیز قبول نہ نمودند غایت ما فی الباب اینکہ جمیع
ایام عمر شریف ایشان از سن شعور تا ایام وفات خالی از درس و تدریس
علوم و اکتساب اذکار و افکار و مراقبات عموماً و اکتساب طریقۂ علیہ قلندریۂ
کاظمیہ خصوصاً و از ریاضات و زکوۃ اسماء الٰہی نماند بعد از وفات حضرت
پدر بزرگوار و مرشد عالی مقدار خویش وی ہم ترک لباس فرمود و خود اگرچہ
مجاز و ماذون بود اما یوم عرس کہ بتاریخ بستم ماہ ربیع الآخر میشود باز خرقۂ
شریفۂ قلندریہ کاظمیہ از دست برادر بزرگ خود سیدی حضرت شاہ تراب علی
قلندر قدس سرہ الاطہر پوشید و از ان جناب ہم اجازت نامۂ سلاسل سبعہ
حاصل نمود و ان جامۂ ارشاد و ہدایت چنان بر جسم شریفش زیبندہ آمد کہ در زمانۂ
قلیلہ اوصاف و محامد و مکارم اخلاقش شہرۂ دیار و امصار گردید و چنان قبولیت
عامہ در نہاد خواص و عوام ظاہر آمد کہ مردان کثیر التعداد بر جادۂ اعتدال و مسلک قویم

گرائیده و طوق ارادت سلسلهٔ علیهٔ قلندریه را بگردن جان آویخته و باوجود اجرای سلسلهٔ ارشاد و هدایت طریقهٔ معموله تدریس علوم را موقوف نه فرمود و تا یوم وفات آنرا برپا داشت بالآخر چونکه هر موجود را عدمیت لازمی است و بمقتضای آیهٔ کریمه كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ هیچ آفریده را مجال سلامت از موت نے پس بتاریخ بست و پنجم ماه رجب المرجب روز جمعه سنه یکهزار و دو صد و بست و شش بعارضهٔ گزیدگی مار سیاه یکایک ازین جهان فانی رخت بعالم جاودانی بست إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ أُولٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ ط وَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ و چونکه خمیر طینت شریفش با خمیر طینت حضرت بزرگ شرکت صوری و معنوی داشت پس ظهور شرکت معنوی خود از مکتوب عالیه شان ظاهر شد که بالا گذشت و شرکت صوری باین طور واقع شد که قبر شریفش را زمین پهلوی چپ حضرت بزرگ بخود کشید و مزار با فیض و انوار دران واقع شد گویا جزو بکل واصل گشت و قطره به بحر آمیخت و از زبان وحدت بیان مفهوم آیهٔ کریمه إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ مدلل ساخت تاریخ وفات حضرت آیاتش که بر مزار پر انوارش کنده است اینست

حضرت مولوی حمایت علی — این کاظم شه خجسته نهاد
روز آدینه بست و پنج رجب — آن قلندر منش بزرگ نژاد
دید از چشم دل چو عالم قدس — گشته از بند عنصری آزاد
۱۲۲۶ھ

دیگر از حضرت قدوة الواصلین و عمدة الکاملین
حضرت شاه خواجه حسن چشتی مودودی لکهنوی

کہ از یاران باختصاص والد ماجد حضرت ایشان بودند

بر رضا رخ بنودی بقضا
ہاشم ہاشمی من تو آه
بے تو دل بستہ شده است دلبند
چون بتو بند اجل زد ناگاه
سال تاریخ وفاتش ز خرد
بسکہ جستم بچنین حال تباه
گفت ہاتف کہ بگو با افسوس
آه دلبند رضیتنا باللہ
۱۲۷۶ھ

اللهم نور مرقده الشریف وعطر مضجعه اللطیف وافض علیه سحائب رحمتک وفضلک وشآبیب جودک وکرمک وادم فیوضه وبرکاته علی مفارق الطالبین الصادقین بحرمة سیدنا ومولانا محمد سید المرسلین آمین

اسامی تلامذه حضرت ایشان ہر قدر کہ در حافظۂ کاتب الحروف اند این اند مولانا شاه حسین بخش کاکوروی خلف اکبر حضرت قدوة العارفین شاه میر محمد قلندر قدس سره کہ از اجلۂ فضلای عصر واتقیای دہر بودند وصاحب مؤلفات مفیده مثل رسالۂ آثار باقیہ کہ مشتمل بر ہشت رسائل است رسالۂ اول حرز الامان من عذاب النیران در بیان سنن وادعیۂ ماثوره۔ رسالۂ دیگر موسومہ بہ اسرار الاسماء در بیان دعوت اسمای حسنی مع بیان طریقۂ اجازت کہ مؤلف را از مشائخ کرام رسیده ورسالۂ دیگر موسومہ بہ خیر الاعمال در بیان خواص آیات قرآنی وبقیہ رسائل در علم الاعداد اند۔ ودیگر رسالہ ضروریات الادباء در بیان علم ادب وصنائع وبدائع آن مع کلام شعرای عرب بطور تمثیل ودیگر رسالہ اختلاف البصریین والکوفیین در تشریح اختلاف علمای بصره وکوفہ در مسائل نحویہ ودیگر رسالۂ دستور الکمالات کہ مجلدی ضخیم است در بیان انشاپردازی

فارسی وصنائع وی و دیگر حضرت مولانا شاه حیدر علی قلندر که برادرزادهٔ حقیقی ایشان بودند و دیگر حضرت اوستاد استادنا مولانا شاه تقی علی قلندر کاکوروی برادرزادهٔ حقیقی ایشان که مختصرات درسیه بخدمت ایشان تحصیل کرده بودند واز اجلهٔ مشاهیر عصر بودند و کتاب مستطاب روض الازهر فی مآثر القلندر وغیره از تصانیف حضرت ایشان یادگار هست و دیگر صاحبزادهٔ خودشان جناب مولانا شاه رضا علی کاکوروی و دیگر حضرت مولانا شاه نظام علی قلندر خواهرزادهٔ ایشان که عامل کامل بودند و مصنف بحر موّاج و منتخب الاسماء وغیره و دیگر حضرت مولوی شاه کرامت علی قلندر کاکوروی سلام الله ورضوانه علیهم اجمعین وافاض علینا فیوضهم وفتوحهم الی یوم الدین ۵

نگاشته محمد حبیب حیدر

بسم الله الرحمن الرحیم

همه سپاس ثابت است مر خدای را عزّ و جل که پروردگار عالمیان است در اول هر امر و آخر آن و در دل و در زبان بمقدار مخلوقات او و بشمار کلام او و بوزن عرش او و راضی شدن او از آن و بعدد هر جفت و طاق و تر و خشک و بشمار هر چه پیدا کرده است پروردگار ما و پراگنده است همیشه سپاسی پاک و مبارک آن خدای را که پیدا کرد همه را پس راست گردانید و تقدیر نمود پس هدایت کرد و بمیرانید و زنده کرد و خندانید و گریانید و نزدیک گردانید و نزدیکتر و مهربانی کرد و رسوا کرد یکی را و بخورانید و بنوشانید و نیک کرد و بد گردانید و باز داشت بخشش او و بخشش نمود آن خدائی که بحکم او قائم است هفت آسمان محکم و استوار و ثابت است کوهها و آرام یافت زمین پس نیست کسی نا امید از رحمت او و نه ایمن کرده شده از مکر او و دور افگندن او او را از قرب خود و نه از گذرانیدن حکم او و کار او و نیست کسی تنگ آرنده از بندگی او و نه خالی از نعمت او پس او ستایش کرده شده بسبب آنکه مهربانی کرد از عطا و نعمت و شکر کرده شده است بسبب چیزیکه باز داشت از بلا و محنت بیشتر درود بر نبی وی محمد مصطفی که هر که متابعت وی کند بآنچه که آورده است راه یابد و هر که روی گرداند از و گمراه شود و هلاک پیغمبری که راست گوینده و تصدیق کرده شده و زاهد است در دنیا و جوینده و خواهنده است مرتبهٔ بلند را و برگزیده است از همه مخلوقات پروردگار

و چیده است از همه آفریدگان آنکه آمد دین به تشریف آوردن وی و دروغ شد باطل بسبب
پیدا شدن او و روشن شد زمین بنور او و پس ازان درود تمام و برکتهای پاک و مبارک بر او و دوم بر
و بر پاکان از آل و اصحاب او و بر پس روندگان ایشان به نیکی که نیکوترین مردمان اند در کردار
و راست ترین در گفتار و در راه رفتن و رسیدن بسوی او و پس تر زاری ما و دعا و بازگشتن ما
بسوی خدا است که پروردگار ما و پیدا کننده ما و روزی دهنده ما و خوراننده ما و نوشاننده ما
فائده دهنده ما و نگاهدارنده ما از آفات و زنده کننده ما و بازدارنده ما است از همه چیز که ایذا دهد ما را
و اندوهگین کند همه این نعمتها بسبب مهربانگی و فضل و منت اوست و به نگاهبانی کردن همیشه
در قول و فعل و نهان و آشکارا و سختی و فراخی و نرمی و درشتی بدرستیکه او کننده است هر چیزی را
که خواهد و حکم کننده است هر چیزی را که خواهد داناست بهر چه پوشیده است و آگاه است بهمه حالها
و کارها از لغزشها و گناهان و طاعتها شنونده است آوازها را قبول کننده است دعاها را هر چیز را
که خواهد هر کسی را که خواست بی کشاکش باز گردانیدن از کسی اما بعد از حمد و صلوة می گویم که
نعمتهای خدا بر من بسیار است و متواتر در شب و روز و هر ساعت و هر لحظه در همه حالت چنانکه فرمود
عز و جل وَاِن تعدّوا نعمة الله لا تحصوها ای اگر شمار کنید نعمت خدا را نتوانید شمرد آنرا و قوله تعالی
وَمَا بِکُم مِن نعمة فمن الله ای هر چه با شما است از نعمت پس از طرف خدا است پس طاقت نیست مرا
و نه دل و زبان را در شمردن آنها و در نمی رسد شمردن و ضبط نمی تواند کرد آنرا عقلها و ذهنها و شماره
نمی تواند کرد آنرا دل و بیان نتواند کرد آنرا زبان پس از جمله آنچه که قادر گردانید حق تعالی از
تعبیر کردن آن نعمتها زبان را و پیدا کردن سخن و معنی را و بر نوشتن آنها انگشتان را سخنانی است
که بیرون آمد و ظاهر شد مرا از فتوح غیب پس فرود آمد در دل و پر گردانید جای دل را پس بیرون آورد
آن سخنها را راستی حال پس متولی شد پیدا کردن آنرا لطف منان و رحمت آن در قالب گفتار
راست و برای نمودن میانه راه مر خواستگان حق و طالبان او را پس از جمله آن سخنها اینست

مقاله اول - فرمود رضی الله عنه و ارضاه ضرور است مر هر مومن را از سه چیز

در تمام احوال او یکی امر حق تعالی که بجای آرد دوم نهی او که بپرهیزد از آن سوم قضا و قدر که راضی باشد بدان پس کمتر حال مؤمن آنکه خالی نباشد در همه احوال ازین هر سه پس میباید که لازم گرداند قصد کردن این سه دل خود را و حکایت کند با اینها نفس او و کار کند و بگیرد جوارح را با اینها در همه احوال خود

مقالهٔ دوم فرمود رضی الله عنه متابعت کنید سنت را و بدعت نکنید و فرمانبرداری کنید خدا و رسول را و بیرون میائید از حکم ایشان و یگانه دانید خدا را و دوگانی نیارید و منزه دارید حق را و تهمت منهید بر وی و یقین آرید بدین و شک نکنید و صبر کنید بر بلاها و بی صبری و جزع نکنید و ثابت مانید و نگریزید و سوال کنید از خدا و ملول نشوید از آن و منتظر و نگهبان باشید تا وقت اجابت و عطا و ناامید مشوید و با هم برادر و دوست باشید و دشمن مباشید یکدیگر را و جمع شوید بر عبادت و متفرق مشوید و با هم دوستی و محبت دارید بغض مدارید و پاک بسیار شوید از گناهان و بگناهان ریمناک و آلوده مشوید و بطاعت پروردگار خود آراسته شوید و از در خداوند خود دور نشوید و از روی آوردن بدر وی روی نگردانید و بتوبه تاخیر نکنید و از عذر کردن بطرف پروردگار خود در ساعات شب و روز ملول نشوید پس شاید که مهربانی کرده شوید و نیک و از آتش دوزخ دور کرده شوید و در بهشت نعمت داده شوید و بسوی خدا واصل شوید و بناز و نعمت و شکستن تکبرها در دار السلام مشغول شوید و برین عیش و نعمت همیشه باشید و بر اسپان گزیده سوار شوید و بحور عین و انواع خوشبوها و بآواز کنیزکان سرود گوی با آن نغمها خوش حال شوید و با انبیاء و صدیقان و شهیدان و صالحان بمراتب بلند برداشته شوید

مقالهٔ سوم فرمود رضی الله عنه چون مبتلا گردانیده شود بنده به بلا حرکت میکند اولا در خلاص نفس خود بحول و قوت خود پس اگر خلاص نشد از آن یاری جست از غیر خود از خلق همچو پادشاهان و خداوندان دولت و دنیاداران و مالداران و طبیبان در بلیه امراض و دردها پس اگر نیافت در یاری خواستن خلاصی خویش رجوع میکند درین وقت بسوی پروردگار خود بدعا و زاری و حمد و ثنا عادت آدمی آنست که مادام که می یابد نزد خود یاری دادن خود را رجوع نمیکند بسوی خلق و مادامیکه مییابد

نزد خلق یاری را رجوع نمیکند بطرف پروردگار پس چون نیافت نزد خدا یاری را ای خدا ایش یاری نداد درازمی افتد پیش پروردگار همیشه کننده درخواست و دعا و زاری و حمد و محتاجگی با ترس از قهر او و امید از لطف او پستر عاجز میگرداند خدای تعالی او را از دعا و اجابت نمیکند آنرا تا آنکه گسسته میشود از همه اسباب پس درین هنگام جاری میشود درو تقدیر الٰهی و میکند درو تقدیر کار خود را پس نیست و فانی میگردد از همه اسباب و حرکات و باقی میماند روح فقط پس نمی بیند مگر فعل خدا و میگردد صاحب یقین و توحید بحکم اضطرار و تعیین میکند باینکه نیست فاعل درحقیقت جز خدا و نه جنبانندہ و آرام دهنده جز خدا و نیست نیکی و بدی و نه زیان و نه سود و نه دادن و نه منع کردن و نگشادن و نه بستن و نه مردن و نه زیستن و نه عزت و نه خواری و نه توانگری و محتاجگی مگر بدست خدا پس میگردد بنده درین وقت در قضا و قدر همچو بچه شیرخوار در دست دایه و همچو مرده در دست شوینده و گوی پیش چوگان سوار گردانیده میشود بنده از حالے بحالے و صفتے بصفتے و نیست حرکت و اختیار و تدبیر دروی نه در ذات خود و نه ذات غیر پس آن بنده غائب ست در فعل مولی خود و نمی بیند جز خداوند خود و فعل او و نمی شنود و نمی فهمد از غیر حق اگر بیند چیزے را می بیند از جهت آنکه صنعت اوست و اگر میشنود و می فهمد کلامی و معنی را پس هر کلام حق را می شنود و معلوم وی را امید اند و بنعمت خدا متنعم میگردد و بنزدیکی وی سعید میشود و بنزدیک گردانیدن حق او را آراسته و پیراسته میگردد و بوعده وی در دنیا و آخرت خوش شود و آرام گیرد و بذکر وے اطمینان می یابد و بسخن وی انسها میگیرد و از غیر او تعالی وحشت ناک میشود و میگریزد و بسوی ذکر او پناه می آرد و میل میکند و بروی عهد حق تعالی اعتماد میکند و استوار میدارد و بروی توکل کند و بنور معرفت او راه راست یابد و پیراهن پوشد و جا و بر علمهای غریب او مطلع شود و بر اسرار قدرت او مشرف شود و از خدا بشنود و یاد دارد پس برین نعمتها ثنا و حمد گوید و شکر و دعا

مقاله چهارم فرمود رضی الله عنه وقتیکه بمیری تو از خلق گفته میشود مر ترا در حضرت حق رحمك الله ای رحمت کناد ترا حق تعالی واماتك عن الهوی و بمیراند ترا از هوای نفس چون بمیری از هوای نفس خود گفته میشود مر ترا رحمك الله واماتك عن ارادتك ومماتك ای

رحم کند ترا خدای تعالی و بمیراند ترا از اراده و خواهش و آرزوهای تو و چون بمیری تو از اراده خود
گفته میشود ترا رَحِمَكَ اللهُ وَاَحْيَاكَ ای رحمت کند ترا خدا و زنده و باقی گرداند ترا پس درین
هنگام زنده گردانیده میشوی زندگانی که نیست مرگ پس وی و توانگر کرده میشوی توانگری که نیست
درویشی بعد آن و داده میشوی دادنی که نیست منع پس وی و شاد کرده میشوی بشادیی که نیست
غم و سختی بعد آن و ناز و نعمت داده میشوی که نیست محنت و بدی بعد آن و دانانیده میشوی دانشی
که نیست نادانی بعد آن و امن داده میشوی امنی که نیست خوف بعد آن و سعید کرده شوی پس
بدبخت نکرده شوی و عزت داده شوی پس از آن خوار نکرده شوی و قریب کرده شوی پس دور
نکرده شوی از درگاه او و برداشته شوی پس انداخته نشوی و بزرگ گردانیده شوی پس خوار و حقیر
گردانیده نشوی و پاک گردانیده شوی پس ناپاک گردانیده نشوی پس ثابت میگردد در تو آرزوها
از تو مراد و مردمان بر آید و صدق شود در حق تو سخنها پس میشوی کبریت احمر و نزدیک نیستی تو که
دیده شوی و میشوی گرامی که مانند نداری و یگانه که شریک داشته نشوی و بی مانندی که همجنس
داشته نشوی و فرد الفرد و وتر الوتر و غیب الغیب و سر السر پس درین هنگام شوی تو وارث همه
پیغامبران و صدیقان و بتو ختم شود ولایت و بسوی تو بیایند ابدال و بهمت تو دور کرده شود
اندوهها و ببرکت دعای تو آب داده شود خلق را و درویانیده شود کشتها و بمداد تو دفع کرده شود
بلا و محنتها از خاص و عام و از خداوندان سرحدها که درمیان اهل اسلام و اهل حرب واقع ست و از
چرانندگان مواشی و از رعیتها و از پیشوایان قوم و از سائر مخلوقات پس میشوی تو شحنه شهرها
و بندگان پس میرود بجهت فیض بسوی تو پایهای مردم بشتابانی و کوچ و دراز میگردد بسوی تو دستها
بساختن و دادن اموال و خدمت کردن بحکم خالق اشیا در همه احوال و گویا میشود بسوی تو زبانها
بستودن خوب و ثنا کردن بهتر در همه مکانها و مختلف نگردد بخوبی و بزرگی تو زمان دو کس از
اهل ایمان ای بهترین شخصی که سکونت کرد بیابانها و گرد برآمده آبادانیها
این نعمتها و کرامتها فضل و مهربانی خداست و خدا صاحب فضل بزرگ ست

مقاله پنجم فرمود رضی الله عنه وقتیکه به بینی تو دنیا را بدستهای صاحبان دنیا با آرایش و متاعهای باطل او و بمکر و فریب او و بلذتهای او که زهر قاتل اند با نرمی سودن ظاهر او و سختی باطن او و زود هلاک کردن او مر کسی را که سود او را و فریفته شد بوی و بیخبر شد از سختی او و حادثهای او که با اهل وی ست و شکستن پیمان خود را پس باش همچو کسی که دید شخصی را بر بلندی در قضای حاجت نشیند در حالیکه ظاهر ست اندام نهانی او و دمنده است بوی بد او پس هر آینه که می پوشی چشم خود را از اندام نهانی و بند میسازی بر وی بینی خود را از بوی بد و گندگی او پس همچنین باش در حق دنیا وقتیکه به بینی آنرا بپوش چشم را از دیدن آرایش او و به بند راه را بر بینی از آنچه می دمد از بد بوهای ناخوش شهوات و لذات تا نجات یابی از دنیا و آفت آن و برسد بسوی تو قسمت تو از دنیا و حال آنکه گوارا کرده شده است نصیب تو گفت خدای تعالی مر نبی را محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم لا تمدن عینیک الی ما متعنا به ازواجا منهم زهرة الحیوة الدنیا لنفتنهم فیه و رزق ربک خیر و ابقی ای دراز مکن هر دو چشمهای خود را بسوی چیزیکه بهره مند گردانیدیم بدان چیز اصناف کافران را و داده ایم ایشانرا آرایش و تازگی زندگانی دنیا را تا در فتنه نهیم ایشانرا در وی و روزی پروردگار تو بهتر و پاینده است

مقاله ششم - فرمود رضی الله عنه فانی شو از خلق بحکم خدا و از هوای نفس خود با مر او و از اراده خود بفعل او و درین هنگام صالح شوی اینکه باشی تو ظرف مر علم خدای را پس نشان فانی شدن تو از خلق خدا انقطاع تست از ایشان و از آمد و شد و باز گشتن بسوی ایشان و نا امید شدن از آنچه در دست ایشان ست و نشان فانی شدن تو از هوای نفس گذاشتن طلب کسب ست و تاآویختن بسبب در کشیدن فائده و دفع ضرر پس جنبش نکنی تو در خود بتدبیر خود و تکیه نکنی بر دانش و تدبیر خود برای خود و دفع نکنی از خود ضرر خود را و مدد ندهی نفس را بتدبیر بلکه بسپرد کن همه را بر خدا زیرا که حق تعالی بخود گرفته است همه کارها را نخست پس بخود دستگیر آنرا پس چنانچه بود آن همه سپرده شده بسوی وی در حال ناپدید بودن تو در رحم و بودن تو شیرخواره نوزاده در گهواره و نشان فنای تو از اراده بمشاهده فعل خدا اینکه نخواهی هیچ مرادی را

هرگز نباشد مر ترا غرضی و باقی نماند مر ترا حاجت و مطلبی زیرا که تو نمی خواهی با خواست خدای تعالی جز خواست او را بلکه جاری میشود فعل خدا در تو پس باشی تو عین ارادهٔ خدا و فعل او و باشی تو ساکن جوارح آرمیده دل کشاده سینه روشن روی آباد درون بی نیاز از همه چیز نیز و در کار آنها میگرداند ترا دست قدرت و میخواند ترا زبان ازل و می آموزاند ترا پروردگار عالم و دین و می پوشاند ترا خلعتهای نور و حلّهای معرفت و فرود می آرد ترا در منازل مردمانیکه گذشته اند از اهل علم پس باشی تو شکسته همیشه پس ثابت نمی ماند در تو شهوت و نه اراده مثل ظرفیکه رخنه شده نمی ایستد در وی آب و مانند آن و تیرگی و دور میشوی از اخلاق بشریت پس قبول نمیکند باطن تو هیچ چیز را جز ارادهٔ خدا درین هنگام نسبت کرده شود بسوی تو پیدا کردن خلق و پاره کردن عادات پس دیده میشود آن فعل و تصرف از تو در ظاهر عقل و حکم وی حالانکه آن فعل خداست و ارادهٔ او در نظر علم پس داخل کرده میشوی درین وقت در گروه المنکسرة قلوبهم ای کسانیکه شکسته است قلوب شان و ارادهٔ بشریت ایشان و زائل کرده شده است از ادشان شهوات طبعی پس از سر نو گرفته شده برای ایشان ارادهٔ ربانی و خواهشهای روزمره چنانچه گفته است پیغمبر صلی الله علیه وسلم حبّب الیّ من دنیاکم ثلث الطیب والنساء و جعلت قرة عینی فی الصلوة ای دوست گردانیده شده است بسوی من از دنیای شما سه چیز یکی بوی خوش و دیگری زنان و گردانیده شده است شادی و خوشی چشم در نماز پس نسبت کرده شد بسوی آنحضرت بعد از انکه بر آمد از ان محبت و زائل شد از و آن محبت برای آنکه راست و ثابت شود آنچه که بیان کردم و گذشت و گفت خدای تعالی انا عند المنکسرة قلوبهم لاجلی ای من نزد کسانی ام که دل ایشان شکسته است برای من پس خدای تعالی نمی باشد نزد تو تا آنکه شکسته شود همه وجود تو و هوای نفس و ارادهٔ تو پس چون شکست همه و ثابت نماند در تو هیچ چیز و صلاحیت نداری بهیچ چیز را جز خدا پیدا کند ترا برای خود و میگرداند در تو اراده را پس اراده میکنی بآن اراده و چون یافته شوی دران اراده که پیدا شده است در تو می شکند آنرا نیز پروردگار بسبب وجود و هستی تو فی الجمله دران پس میشوی شکسته دل همیشه و او تعالی همیشه نو پیدا میکند در تو ارادهٔ را

پیشتر زائل میکند آنرا وقت شمهٔ هستی تو دران همچنین بنده هر بار می میرد تا آنکه برسد نوشته وقت خود را پس حاصل میشود درین هنگام بقای خدای تعالی پس اینست حقیقت معنی انا عند المنکسرة قلوبهم لاجلی و معنی سخن ما که گفتم نزدیک هستی تو دران اراده میل و آرام است دران گفته است خدای تعالی در بعض احادیث که ذکر میکند پیغمبر آنرا لایزال عبدی المومن یتقرب الی بالنوافل حتی احبه فاذا احببته کنت سمعه الذی یسمع به و بصره الذی یبصر به ویده التی یبطش بها ورجله التی یمشی بها همیشه است بندهٔ مومن که نزدیکی میجوید بسوی من بنوافل عبادات تا آنکه دوست میدارم او را پس چون دوست داشتیم او را میباشم شنوائی آن که میشنود بآن و بینائی آن که می بیند بآن و دست آن که میگیرد بآن و پای آن که میرود بآن و در لفظ دیگر باین طور آمده فبی یسمع وبی یبصر وبی یبطش وبی یفعل ای پس بمن می شنود و بمن می بیند و بمن میگیرد و بمن می فهمد و این حال نمی باشد مگر در فنا پس چون فانی شوی از خود و از خلق و خلق نیست مگر نیک و بد و همچنین تو نیکی و بدی پس چون امید نداری نیکی ایشان را و نترسی بدی ایشان را باقی ماند خدا محض چنانکه بود پیش از وجود خلق و در تقدیر خدا هم نیکی ست و هم بدی پس ایمن گرداند ترا از شر خود و غرق گرداند ترا در دریاهای نیکی خود که تقدیر کرده است و میشوی تو ظرف هر نیکی را و چشمهٔ هر نعمت و خوشی و آراستگی و روشنائی و ایمنی و آرام را پس همین فنا آرزوی و مطلوب و منتهی طالبان ست و بازگشت سیر اولیا را و فنای استقامتی است که طلب کرده آنرا کسانیکه گذشته اند از اولیا و ابدال مراد ایشان آنست که فانی میشوند از اراده خود مبدل شود ارادهٔ ایشان باراده حق پس اراده کنند باراده حق همیشه تا وقت وفات ایشان بجهت مسمی شدند بابدال گناه ایشان شریک گردانیدن اراده حق را باراده خود است بر سبیل سهو و فراموشی و غلبهٔ حال و دهشت پس در می یابد ایشان را خدای تعالی بفضل خود به بیداری و هشیاری و باز میگردد اند ازان غفلت پس استغفار میکنند خدا را زیرا چه نیست کسی معصوم از اراده و شریک کردن اراده حق را باراده خود جز ملائکه پس ملائکه معصوم اند از اراده و پیغمبران

از هوای نفس و باقی خلق از جن و انس که تکلیف داده شدند بشرع معصوم نیستند از ان هردو جز آنکه اولیا محفوظ اند از هوای نفس و ابدال از اراده و معصوم نیستند از ان زیراچه جائز ست در حق ایشان میل بهوا و اراده در وقت غفلت و غلبهٔ حال بیشتر در نگیرد ایشانرا خدای تعالی به بیداری بسبب مهربانی خود

مقاله هفتم- فرمود رضی الله عنه بیرون آی از هوای نفس خود و یکسو شو از ان و بیکار شو از ملک هستی خود و بسپار جمله را بسوی خدا پس باش دربان خدای تعالی بر در دل خود و بجا آر امر اورا در آوردن در انچه که امر میکند ترا در در آوردن آن در دل و پرهیز از انچه که نهی کرده است ترا از در آمدن آن پس نه در آر هوای نفس را در قلب خود بعد از انکه بر آمده است از ان بیرون کردن هوای نفس از دل مخالفت و عدم متابعت اوست در جملهٔ احوال و داخل کردن اورا در دل متابعت و موافقت اوست پس خواست مکن هیچ خواستے جز خواست خدا و اراده تو جز ارادهٔ خدا آرزو ست و آرزو هواداری احمقان ست و افتادن درین سبب مرگ و هلاک تست و افتادن از نظر رحمت حق و پردهٔ تست از شهود حق نگاه دار همیشه امر خدا را و پرهیز از نهی او و بسپار همیشه بسوی او تقدیر اورا و شریک مگردان اورا بچیزے از خلق او پس خواست تو و هوای نفس تو و شهوات تو همه مخلوق اوست باید که خواست نکنی و هوای و شهوات نداری تا نشوی مشرک بخدا گفت خدا عز و جل فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ای هرکه امیدوار و لقای پروردگار خود را پس باید که عمل بکند عمل نیک و شریک نگرداند در عبادت پروردگار خود هیچ یکے را نیست شرک عبادت بتان فقط بلکه شرک متابعت تست مر هوای نفس را و اختیار کردن تو با پروردگار خود چیزے را که سوای اوست از دنیا و انچه در وست و از آخرت و انچه در وست پس انچه سوای اوست غیر اوست چون میل کردی بسوی غیر او هر آینه شریک ساختی باو غیر اورا پس پرهیز کن و میل مکن بغیر حق و بترس و ایمن مشو و غافل مشو تا آرام کنی باسوای او و نسبت مکن بسوی نفس خود حالے و مقامے را و دعوی مکن چیزیرا از ان حال و مقام پس اگر داده شوی بحالے و قائم کرده شوی در مقامی یا مطلع کرده شوی بر پوشیده خبر نکنی هیچ یکے خبرے را از ان حال و مقام زیراچه خدای تعالی هر روز در کار ست

در تغییر و تبدیل نمودن احوال و صفات وا و حائل ست درمیان مرد و دل او پس شاید که او دگرگرداند ترا از انچه خبر داده بدان و تغییر دهد ترا از انچه خیال کرده ثبات و بقای او را پس شرمنده شوی نزد شخصیکه خبر داده او را ازان بلکه نگاهدار آنرا در باطن خود و متجاوز مگردان بسوی غیر خود پس اگر یافته شود ثبات و بقا مر آنرا بدانی بخشش ست و شکر کنی و درخواست توفیق شکر کنی و زیادتی دران و اگر هست غیر ثبات و بقای میباشد در و زیادتی علم و معرفت و زیادتی نور و بیداری و هوشیاری گفته است خدای تعالی ما ننسخ من اية او ننسها نأت بخير منها او مثلها الم تعلم ان الله على كل شئ قدير ای نسوخ میگردانیم آیتی را یا فراموش میسازیم او را می آریم بهتر ازان یا برابر آن آیا نمیدانی که خدا بر همه چیز قادرست پس عاجز مدان خدا را در قدرت او و تهمت مکن در تقدیر و تدبیر او و شک مکن در وعدهٔ او پس باید که باشد ترا با رسول خدا علیه السلام خصلتی نیک نسخ کرده شد آیاتها و سورتهای که فرود آمده بود برو و کار کرده شده بود بدان و خوانده شده بود در محرابها و نوشته شده بود در مصحفها و برداشته و تغییر داده شده و ثابت کرده شده بجای آن غیر آنها و نقل کرده شده بسوی غیر آنها این در ظاهر شرع ست اما تغییر در باطن آنحضرت صلی الله علیه وسلم و در علم و حال وی که میان وی و خداست میفرماید آنحضرت انه ليغان على قلبي فاستغفر الله في كل يوم سبعين مرة ای بدرستیکه شان اینست که پرده کرده میشود بر دل من پس طلب آمرزش میخواهم از خدا هر روز هفتاد مرتبه و در روایت کرده شده مائة مرة ای صد مرتبه و بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که نقل کرده میشد از حالتی بسوی حالتی دیگر و بدل کرده میشد بدیگر و برده میشد آنحضرت بدان در منازل قریب و میدان غیب و تغییر کرده میشد بروی خلعتهای انوار پس ظاهر میشد حالت نخستین نزدیک ظهور حالت دوم که متصل ست او را بمنزله تاریکی و نقصان و بمثابه تقصیر و سستی در حفظ حدود باعتبار علو مقام پس تفهیم کرده میشد آنحضرت را استغفار زیرا که استغفار بهتر حال بنده است و همچنین اظهار توبه در جمیع احوال زیرا چه در وی اقرار ست بگناه و قصور خود و توبه و استغفار هر دو صفت بنده است در همه احوال آن هر دو وراثت ست از پدر آدمیان آدم علیه السلام وقتیکه عارض شد صفای حال او را تاریکی فراموشی عهد و پیمان لطفی و تاریکی اراده همیشه ماندن در بهشت و همسایگی خدای عز و جل و تاریکی خواهش در آمدن فرشتگان بر وی

بتعلیم و سلام و یافته شد آنجا هوای نفس او و شریک کردن خواست خود را با خواست حق تعالی پس شکستگی یافت بسبب این آن ارادهٔ خلود در بهشت و رفت آن حالت و دور شد آن حکومت پس فرو افتاد آن مرتبه و تاریک شد آن نورها و تیره شد آن صفا پستر آگاهانیده شد آدم علیه السلام و یاد دهانیده شد آن دوست خدا پس شناسا کرده شد باقرار کردن بگناه و فراموشی و تلقین کرده شد باقرار کردن به گناه و فراموشی تلقین کرده شد باقرار کردن گناه و نقصان پس گفت آدم علیه السلام رَبَّنَا ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ای پروردگار ما ستم کردیم ذاتهای خود اگر نه بخشی ما را و نه رحم کنی ما را هر آینه باشیم از زیانکاران پس آمد او را هدایت و علمهای توبه و معرفتهای آن و مصلحتها اینکه پوشیده بودند در ان آن علوم و معارف که پوشیده بودند پیش ازین ظاهر نشدند مگر بتوبه و تبدیل کرده شد آن ارادهٔ خلود به ارادهٔ دیگر که موافق ارادهٔ الهی بود و حالت پیشین بدیگرے و آمد آدم را ولایت کبری و سکونت در دنیا پستر در آخرت پس شد دنیا برای او و فرزندان او منزل و عقبی جای پناه و بازگشت و همیشگی باید که ترا اے مومن با رسول الله صلی الله علیه و سلم و به پدر روے آدم علیه السلام که اصل همه دوستان خدا است اقتدا او را اقرار بقصور و طلب آمرزش در جمیع احوال و اقرار بخواری نفس در ان

مقالهٔ ششم - فرمود رضی الله عنه چون باشی تو در حالتے اختیار مکن خیر او را نه اعلی را و نه ادنی آنرا وقتیکه باشی بر در بادشاه اختیار مکن در آمدن خانه را تا آنکه در آورده شوی بدرون. بجبر نه باختیار مراد میدارم بجبر امر درشت ناشناسائی بار بار را و قناعت مکن به تنها اذن دادن در در آمدن بجهت روا بودن اینکه آن اذن مکر و حیله باشد از بادشاه لیکن صبر کن تا آنکه بزور در آورده شوی پس در آئی تو خانه را بجبر محض و فعل بادشاه درین هنگام عذاب نخواهد کرد بادشاه ترا بر فعل خود عارض نمیشود عذاب بسوی تو مگر بشامت اختیار تو و حرص تو و کم صبری تو و بی ادبی تو بجهت ناراضی شدن تو بحالتیکه قائم کرده شده در ان پس چون حاصل شوی و داخل کرده شوی در خانه بادشاه برین نهج باش سر فرو افگنده فرو کرده چشم خود نگاه دارنده مر چیزے را که امر کرده شده بدان از خدمت و شغل در خانه در حالیکه طالب ترقی بسوی مرتبه بالا نباشی گفت خدای تعالی مر پیغمبر خود را صلی الله علیه و سلم لا تمدن

عینك الى آخر آیة چنانکه گذشت پس این کلام ادب دادن ست از جانب خدا مر پیغمبر خود را در نگاهداشتن احوال باطن و راضی بودن بر بخشش باطنی بقول وی تعالی ورزق ربك خیر وابقى ای آنچه دادیم ترا از نیکی و پیغمبری و علم و قناعت و شکیبائی و بادشاهی دین و جنگ با کافران بهتر ست از آنچه داده ایم غیر ترا سزاوارتر پس بهتری تمام در نگاهداشت حال ست و خوشنود بودن بآن والتفات نکردن بسوی غیر خدای تعالی زیرا چه آن حال دیگر که بدان التفات میداری با این که هست قسمت تو یا قسمت غیر تو یا نیست قسمت کسی بلکه پیدا کرده است آنرا خدای تعالی فتنه پس اگر هست قسمت تو آن رسیدنی ست بسوی تو خواهی یا نخواهی پس لائق نیست اینکه ظاهر شود از تو بی ادبی و حرص در طلب او زیرا چه طلب اینچنین ناپسندیده است در حکم عقل و علم و اگر قسمت غیر تست پس برای چه در رنج می افتی در آن که نخواهی رسید تو آنرا و نخواهد رسید آن بسوی تو هرگز و اگر نیست قسمت هیچ کسی بلکه آن فتنه است پس چگونه راضی شود عاقل و نیک اند اینکه بطلبند برای خود فتنه او بکشد آنرا برای خود بتحقیق ثابت شد اینکه خیر همه و سلامتی همه در نگاهداشت حال ست چون اندرون سرابرده شوی بسوی بالاخانه پست بسوی بام خانه پس باش آنچنان که ذکر کردم از نگاهداشت باطن و سر فرو افگندن و ادب کردن بلکه زیاده شود اینها از تو زیرا که تو نزدیکتری از بادشاه و نزدیکتری بهلاک شدن بترک اینها پس آرزو مکن رفتن از آن بسوی بالاتر از آن و نه بپایان و نه ثبات و بقای آنرا و نه دگرگونه شدن صفت آن حالانکه تو در آن باشی باین صفت و نباشد مر ترا در آن هیچ اختیار البته زیرا که آن آرزوها کفران ست مر نعمت را و کفر فرو می آرد بر صاحب خود خواری دنیا و آخرت را پس عمل کن بآنچه ذکر کردم آنرا همیشه تا ترقی کرده شوی بسوی حالتی که شود برای تو مقام که ایستاده شوی در آن و دور کرده نشوی پس بیدانی در این وقت اینکه آن بخشش ست بنشانها و دلیلها که دلالت کند ثبات آن مقام پس نگاه میداری آنرا و در نمیروی از آن احوال مر اولیا راست که متغیر گردند و مقامات مر ابدال راست که متمکن گشته اند

مقاله ۱۴ - فرمود رضی الله عنه در کشف و مشاهده در افعال گشاده میشود مر اولیا و ابدال را از افعال خدا چیزیست که غلبه میکند عقلها را و پاره میکند عادت و رسوم را پس آن افعال دو نوع ست

جلال و جمال پس جلال و عظمت می آرند بیم را که قلق دهنده است و ترس را که ازجا بر کشیده است
و غلبهٔ عظیم بر قلت بچیزیکه ظاهر شود بر اعضا چنانچه روایت کرده شده از پیغمبر صلی الله علیه وسلم
کان یسمع من صدره ازیز کازیز المرجل فی الصلوة من شدة الخوف یعنی بود
پیغمبر خدا که شنیده میشد از سینهٔ مبارک او هیچو آواز جوش کردن دیگ در نماز بسبب سختی بیم حق
و بسبب چیزیکه میدید از جلال خدا و منکشف میشد برای او از عظمت خدا و مانند این نقل کرده شده است
از ابراهیم خلیل الله و عمر الفاروق رضی الله عنهما و اما مشاهدهٔ جمال پس آن بنسبت تجلی حق ست
مر دلها را بنورها و سرورها و لطفها و سخنهای لذیذ و حکایتهای انس دهنده و بشارت دادن بخششهای
بزرگ و منزلهای عالی و نزدیکی از جناب خود و انچه سرانجام ست که باز گردد کار ایشان بسوی آن
و از انچه خشک گشته است ازان قلم از بخششهای ایشان در زمان گذشته از جهت افزونی
دادن و نکوئی کردن از خدای تعالی و ثابت داشتن از جانب حق اوشان را در دنیا تا رسیدن وقت
و مراد بوقت آن وقت ست که مقدر گشته این ملاطفت و بشارت از حق از برای آنکه از حد در نگذرد
ایشانرا محبت از سخت آرزومندی بجناب وی تعالی پس شکسته شود طاقتهای ایشان پس
هلاک شوند یا ضعیف شوند از قائم شدن بعبادت تا آنکه بیاید ایشان را الیقین که موت ست جهت
لطف کردن از طرف خود مهربانی نمودن و دارو کردن امراض باطن را و پروردن دلهای ایشان را
و نرمی کردن هر آئنه خدای تعالی حکیم و داناست نرمی کننده است با ایشان بخشاینده و مهربانی نماینده
و مهربان ست و ازین جهت که بمشاهدهٔ جمال سرور و بشارت می شود آنکه روایت کرده شده است
از پیغمبر صلی الله علیه وسلم اینکه میفرمود مر بلال را رضی الله عنه که موذن بود ارحنا یا بلال
راحت ده مرا ای بلال یعنی باذان و اقامت تا داخل شوم در نماز برای مشاهده انچه که ذکر کردم از جمال
و برای همین گفت آنحضرت جعلت قرة عینی فی الصلوة گردانیده شد خنکی چشم من در نماز
مقاله دوم ـ فرمود رضی الله عنه نیست متحقق در دائرهٔ تعبد جز خدا و نفس تو و تو مخاطبی
از جانب خدا و نفس مخالف و دشمن خدا است و همه چیز تابع ست مر خدای را و نفس نیز

در حقیقت مخلوق و مملوک خداست و مر او را دعوی کردن و آرزو و شهوت و میل ست با نچه
مناسب طبع اوست پس وقتی که موافقت کنی تو خدا را در مخالفت نفس و دشمنی او باشی تو
برای خدا خصومت کننده بر نفس خود چنانچه گفته ست خدای تعالی مر داؤد علیه السلام را
یا داؤد انا بُدّلك اللازم فالزم بُدّلك العبودیة ان یکون لی خصما علی نفسك
ای داؤد من چاره کار و ناگزیر توام پس لازم گیر چاره گیر کار خود را یعنی بگذار نفس را حقیقت
بندگی تو آنست که باشی تو خصومت کننده برای من بر نفس خود پس ثابت شود درین هنگام
دوستی تو خدا را و بندگی تو مر او را می آید ترا از قها صافی و گوارا و پاک در حالیکه تو قوی و عزیز داشته شده
و چاکری کنند ترا اشیا و بزرگ و مهیب شمارند ترا زیرا که اشیا جمله تابع اند پروردگار خود را و موافق اند
مر او را از انچه که او پیدا کننده و نو پدید آرنده آنهاست و همه اشیا اقرار کننده اند بر بندگی او
گفته ست خدای عز و جل وان من شیء الا یسبح بحمده ولکن لا تفقهون تسبیحهم ای
نیست هیچ چیزے مگر تسبیح میکند خدا را با ستایش و لیکن نمی فهمید شما تسبیح ایشان را مراد از
تسبیح آنکه ذکر و بندگی او میکند و گفته ست خدای تعالی وقال لها وللارض ائتیا طوعا او
کرها قالتا اتینا طائعین ای گفت خدا مر آسمان و زمین را بیائید مرا خواه برغبت خواه بکراهت
پس گفتند آمدیم راغب و فرمانبردار پس بندگی همه بندگی در مخالفت نفس و هوای تست گفته ست
خدای تعالی مر داؤد را فلا تتبع الهوی فیضلك عن سبیل الله پیروی هوای نفس مکن تا گمراه کند ترا
از راه خدا و نیز گفت وی تعالی مر داؤد را در حدیث قدسی اهجر هواك فانه لا منازع ینازعنی فی
ملکی غیر الهوی جدا کن هوای نفس خود را زیرا که نیست هیچ نزاع کننده که نزاع کند مارا در ملک من
جز هوای نفس و حکایت مشهور ست از بایزید بسطامی قدس الله سره هرگاه که دید خدا را در خواب
گفت بایزید مر او را چگونه راه ست بسوی تو بار خدایا گفت خدای تعالی بگذار نفس خود را و بیا
پس گفت بایزید بیرون آمدم از نفس خود چنانکه بیرون آورده میشود مار از پوست و پس اکنون
بهتری تمام در دشمن داشتن نفس ست در همه امور و احوال اگر هستی تو در حالت تقوے پس

مخالفت کن نفس را باینکه دور شوی از مال حرام خلق و آنچه شبهه و حرمت داشته باشد و از منتهای ایشان تکیه کردن بر ایشان و اعتماد کردن بر ایشان و بیم داشتن از ایشان و امید داشتن از ایشان و از طمع کردن در آنچه نزد ایشان هست از اندک مال دنیاوی پس امید مدار عطای ایشان را بهیچ وجه نه بسبیل هدیه و نه زکوة و نه صدقه و نه کفاره و نه نذر پس ببر توجه خود را از ایشان از سائر وجوه و اسباب تا آنکه اگر باشد ترا قریبی مالدار آرزوی موت او مکن برای اینکه وارث شوی مال او را پس دور شو از خلق و بیرون آی بکوشش و مگردان ایشان را مثل دری که باز گردانیده و بسته میشود و خود بخود نمی کشاید و نمی بندد و مثل درختیکه یافته میشود در وی میوه یکبارے و بے میوه میگردد بارے دیگر همه احوال خلق بفعل فاعل و تدبیر تدبیر کننده است و آن خدای تعالی است تا آنکه باشی تو توحید کننده مر پروردگار را و فراموش مکن با وجود آنکه خالق همه اشیا خداست کسب بندگان را تا خلاص شوی از مذهب جبریه و اعتقاد کن که افعال تمام نمیشود بقدرت بندگان بے قدرت خدای تعالی تا آنکه پرستش نکنی ایشان را و فراموش نکنی خدای تعالی را و مگو فعل ایشان بمحض قدرت ایشان هست بے قدرت خدا پس کافر شوی و قدری لیکن بگو که افعال بندگان مر خدای راست از روی پیدایش و مر بندگان راست از روی کسب چنانچه آمده هست بکسب آنها از شارع برای بیان کردن موضع جزا از ثواب و عذاب فرمان برداری کن امر خدا را در بندگان و خالص کن قسمت خود را از ایشان بامر وی تعالی و تجاوز مکن امر خدای را پس حکم خدا قائم است حکم میکند بر تو و بر ایشان مباش تو حاکم و بودن تو با ایشان بطریق اضافت افعال به وجه استقلال بایشان قدریست و قدر تاریکی ست پس در آی در تاریکی بچراغ فاصل میان حق و باطل و آن کتاب خدا و سنت رسول اوست صلی الله علیه وسلم بیرون مشو ازین هر دو پس اگر بگذرد اندیشه در دل تو و یا الهامے یافته شود عرض کن آنرا بر کتاب و سنت اگر بیابی در آن هر دو حرام کردن آن را مثلا الهام کرده شوی بزنا کردن و ربا خوردن یا آمیزش با فاسقان و نافرمانان و جز آن از گناهان پس دفع کن آنرا از دل خود دور شو از آن و قبول مکن آنرا و عمل منما بر آن و بیقین بدان که آن خطره از شیطان لعین است

واگر بیابی در کتاب و سنت مباح کردن آن خطره را مثل شهوات مباح از خوردن و نوشیدن و پوشیدن
و جماع کردن پس بگذار آنرا نیز و قبول مکن آنرا و بدان که آن خطره از طرف نفس ست و میلهای او
و حالانکه بتحقیق که تو امر کرده شدهٔ بمخالفت او و بدشمنی او و اگر نیابی در کتاب و سنت حرمت و اباحت
آنرا بلکه آن امری ست که نمی فهمی تو حرمت و اباحت آنرا مثلا گفته شود مر ترا که بیا فلان جاے
دریاب فلان مرد صالح را و حال آنکه نیست ترا حاجت آنجا و نه بملاقات صالح از جهت بے نیازی تو
ازان مرد بسبب چیزے که داده است ترا خدای تعالی از نعمت علم و معرفت پس توقف کن درین خاطر
و شتابی مکن بسوی آن پس میگوئی در دل آیا این الهام ست از جانب حق تعالی تا عمل کنم بدان و هنوز
یکبار تامل کردن کفایت مکن بلکه منتظر اختیار و فعل خدا باش دران باین طور که مکرر شود آن خاطر و امر
کرده شوی برفتن بطرفش یا نشانیکه ظاهر میشود مر اهل علم را بخدا میفهمند آنرا عقلاء از اولیاء الله و کسانیکه
قوت فهم داده شده اند از ابدال و اینکه شتابی نمی باید کرد ترا بسوی آن بجهت آنست که تو نمیدانی عاقبت
آن چیزیکه باز میگردد این کار بسوی آن و چیزیکه هست دران کار در حالیکه فتنه و هلاک و مکر ست
آن چیز از خدا و امتحان پس صبر کن تا آنکه باشد خدای تعالی فاعل در تو بے اختیار تو چون مجرد
شود فعل بے آمیزش تو و برداشته شوی تو آنجا که در خاطر تو افتاده بود و روی آرد ترا فتنه میباشی تو
برداشته شده و نگاهداشته شده دران فتنه زیراکه خدای تعالی عذاب نمیکند ترا بر فعل خود و راه نمی یابد
عذاب بسوی تو مگر بسبب وجود تو در شئے اگر هستی تو در حالت حقیقت و این حالت ولایت ست پس
مخالفت کن هوای نفس خود را و متابعت کن امر را در همه و متابعت کردن امر بر دو نوع ست یکے آنکه
بگیری از دنیا آنچه قوام بدن نفس ست و ترک کنی حظ او را و ادا کنی فرض را و مشغول شوی بگذاشتن
گناهان آنچه که ظاهر ست ازان و باطن دیگرے آنکه باشد آن چیز با امر باطن و آن امر حق ست که میفرماید
بندهٔ خود را و باز میدارد او را ازان متحقق نمیشود این امر باطن مگر در مباح که نیست در وے حکم در شرع بایمعنی
که نیست آن از قبیل امر واجب و نه از قبیل نهی بلکه آن حکمے ست که فرو گذاشته شده است در وی حکم نهی
و امر گذاشته شده است بنده به تصرف کردن در وی باختیار خود نام نهاده شده آن حکم مباح پس تو

پیدا نکند بنده در وی چیزی را از نزد خود فعل نه ترک بلکه انتظار کند امر را در وی و چون امر کرده شد بجا آرد پس میگردد جمیع حرکات و سکنات بنده بامر خدای تعالی آنچه که در شرع حکم اوست پس بامر شرع میکند و آنچه نیست مر او را حکم دران پس بامر باطن میکند میگردد درین هنگام بنده ثابت از اهل حقیقت و آنچه که نیست در وی حکم باطن پس کردن وی بمجرد فعل الهی ست و اگر هستی تو در حالت حق الحق و این حالت محو و فناست و این حالت ابدال ست که شکسته دلان اند برای حق و موحد و عارف اند و صاحب علم و عقل اند مهتران کارفرما و شحنهای شهرها اند نگاهبانان خلق و نائبان خدا اند و دوستان جانی وی و محبان رحمانی و گزیدگان او اند پس پیروی امر درین حالت مخالفت تست خود را و بیزار شدن از حول و قوت و آنچنانکه نباشد مر ترا اراده و قصد هرگز نه در دنیا و در عقبی پس باشی تو بندهٔ پادشاه نه بندهٔ ملک و بندهٔ امر و نه بندهٔ هوای همچو طفل با دایه و مرده بدست شوینده و بیمار بی حس بدست طبیب در سوای امر و نهی

مقالهٔ یازدهم - فرمود رضی الله عنه چون انداخته شود در دل تو خواهش نکاح در حالت محتاجگی و عاجز شوی از برداشتن آن پس صبر کن از آن در حالیکه منتظر هستی کشادگی را از خدا یا بدور کردن آن شهوت و برکندن آن از تو بقدرت خود که آنرا پیدا کرده است در تو پس یاری دهد ترا و نگاهدارد از برداشتن بار آن نیز یا برسانیدن آن بسوی تو بطریق بخشش در حالیکه تهنیت گفته شده و کفایت کرده شده از بارے هیچ گرانی در دنیا و رنج در آخرت می نامد ترا خدای تعالی صابر و شاکر بسبب صبر کردن تو از شهوت و راضی بقسمت خود و زیاده میکند ترا نگاهداشت از معصیت و توانائی بر طاعت پس اگر هست آن شهوت در قسمت تو میراند آنرا بسوی تو دران حالیکه تهنیت کرده شده و کفایت کرده شده از مؤنت و میگردد صبر شکر و حق تعالی وعده کرده است شکر کنندگان را بزیادتی در عطا فرمود لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ۵ ای هر آینه اگر شکر کنید زیاده کنم شما را و اگر کفران نعمت کنید پس هر آینه عذاب کردن من سخت تر است و اگر آن شهوت نیست قسمت مر ترا پس بے نیازی از ان برکندن از دل است اگر خواهد نفس یا نخواهد حاصل آنکه لازم گیر صبر را و مخالفت کن هوای نفس را و دست در گردن فعل انداز امر او و راضی باش بقضا و امید وار به این دو صفت که

فضل و عطا است و بتحقیق گفته است خدای تعالی إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ جز این نیست که داده می شوند صبر کنندگان مزد ایشان بے شمار

مقاله دوازدهم - فرمود رضی الله عنه چون بدهد ترا خدای تعالی مالے را پس باز مانی بسبب محبت مال از بندگی خدا باز دارد ترا بسبب آن مال از خود در دنیا و آخرت و بسا باشد که سلب کند از تو مال را و تغیر دهد ترا و فقیر گرداند ترا بجهت سزا دادن ترا از جهت مشغول شدن تو بسبب نعمت از منعم و اگر مشغول شوی بعبادت خدای تعالی از مال بگرداند آن مال را برای تو بخشش و کم نکند از تو یک حبه را باشد مال خادم تو و تو خادم مولی باشی پس عیش کنی در دنیا با ناز و نعمت داده شده و در آخرت گرامی داشته شده و خوش داشته شده در جنة الماوی با صدیقان و شهیدان و صالحان

مقاله سیزدهم - فرمود رضی الله عنه اختیار مکن کشیدن نعمتها را و نه دور کردن بلاها را پس نعمتها رسیده است بتو اگر هست در قسمت تو خواهی طلب کنی آنرا یا ناخوش داری آنرا و همچنین بلاها فرود آینده است بتو اگر هست نصیب تو و حکم کرده شده بر تو برابر است که مکروه داری آنرا یا دفع کنی آنرا از خود بدعا یا صبر کنی و بزور جلدی کنی برای خوشنودی پروردگار بلکه بسپار در همه بوی تا بکند کار خود را در تو پس اگر باشد نعمتها مشغول شو بشکر و اگر باشد بلاها مشغول شو بصبر تا بزور صبر کردن و یا بموافقت کردن و راضی بودن یا بلذت گرفتن ببلاها نیست و فانی شدن دران بر اندازه انچه داده میشوی از حالتها و نقل کرده میشوی دران بجائے و سیر کنانیده میشوی در منازل در راه خداوندے که امر کرده شده بطاعت او و دوستی او تا برسی بجماعت ملائکه پس قائم کرده شوی در مقام کسانیکه گذشته اند از صدیقان و شهیدان و صالحان و مراد میدارم ازان به قرب خدائے بزرگ و تا معاینه کنی مقام مردمانے را که گذشته اند بسوی بادشاه و از درگاه او و نزدیک شده اند و یافته اند نزد او هر نعمت و نصیب کامل را و خوشی و امن و بزرگی و راه روشن را بگذار بلا را تا زیارت کنند ترا و خالی شو از راه او و بایست بدعای خود در روی آن و جزع مکن از آمدن و نزدیک شدن او پس نیست آتش او بزرگتر از آتش جهنم و زبانه او و بتحقیق ثابت شده است از حدیثے که مروی است از بهترین خلق و بهترین کسے که برداشته است او را زمین و سایه کرده است آنرا آسمان

محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم که گفته است ان نار جهنم تقول للمؤمن جز یا مؤمن فقد اطفأ نورك لهبی ای آتش دوزخ میگوید مر مسلمان را در وقت گذشتن از پل صراط بگذر ای مؤمن تحقیق که فرو میراند نور تو زبانهٔ مرا پس آیا نیست نور مؤمن که اطفا کرد زبانهٔ آتش را در دوزخ و نوری که همراه بود او را در دنیا آن نور که جدا شد بدو بوی مطیع و عاصی فرو میراند این نور زبانهٔ بلا را و ساکن گرداند سردی صبر تو و موافقت تو مر مولی را سوزش چیزیکه فرود آمده است از بلا و بتو نزدیک گشته پس بلا نیامده است ترا برای اینکه هلاک کند ترا لیکن می آید ترا تا بیازماید ترا و قوت دهد بینا و یقین را و بشارت دهد ترا باطن او از مولی تو و بمفاخرت کردن مولی بتو گفته است خدای تعالی ولنبلونکم حتی نعلم المجاهدین منکم والصابرین ونبلوا اخبارکم ای هر آینه مبتلا کردیم شما را تا آنکه بدانم جهاد کنندگان را از شما و صبر کنندگان را و بیازمایم بچیزیکه خبر دهد از عملهای شما پس چون ثابت شود با حق تعالی ایمان تو و موافقت کنی او را در فعل او بیقین خود همه آن بتوفیق از خدا و فضل و احسان اوست پس باش درین هنگام همیشه صبر کننده و موافقت نماینده و تسلیم نماینده پیدا مکن در حق خود و نه در حق غیر خود حادثه را که بیرون است از امر و نهی پس هرگاه که یافته شود امر خدا گوش بنه و شتابی و جلدی کن و قوت نما و تجنب و آرام مکن و محض تسلیم مباش مر تقدیر و فعل الٰهی را بلکه در باز طاقت و کوشش خود را تا ادا کنی امر را اگر عاجز شوی تو از ادای امر پس بگیر پناه آوردن بسوی خداوند خود پناه آر بسوی او و زاری و عذر کن و تفتیش کن از سبب تغیر خود از ادای امر او و سبب روی گردانیدن خود از شرف یافتن بطاعت او و سبب ادب نگاهداشتن خود از طاعت او و سبب سستی و سبکی خود و سبب تکیه کردن خود بر حول و قدرت خود و سبب نمودن بعمل خود و بسبب شریک گردانیدن تو حق را بنفس و هوای خود و بخلق او پس بازگردانید وی تعالی ترا از در خود و معزول ساخت ترا از طاعت خدمت خود و برید از تو مدد توفیق خود و بگردانید از تو روی بزرگ خود و دشمن داشت و خشم گرفت ترا و مشغول گردانید ببلای تو که دنیای تو و هوای تو و آرزوی تو و خواهش تست آیا نمیدانی که این همه بازدارنده اند از خداوند تو و افگندهٔ تست از چشم کسیکه پیدا کرده ترا و پرورش کرده ترا و مالک گردانید ترا مال و بخشید ترا

نعمتها بترس تا مشغول نگرداند ترا از خداوندگار تو غیر خداوند تو هر چه جز مولای تست غیر اوست پس
مگزین بر وی غیر او را ازیرا چه او پیدا کرده است ترا برای عبادت خود ستم مکن بر خود پس اینکه مشغول شوی
بغیر وی از امر وی پس در آرد ترا آتش خود را که فروزینه او آدمیان و سنگها اند پس پشیمان شوی
و نفع نکند پشیمانی و عذر کنی و معذور داشته نشوی و فریاد کنی و فریاد داده نشوی و طلب رضا کنی
و راضی کرده نشوی و طلب کنی باز آمدن را بسوی دنیا تا دریابی و تلافی کنی آنچه فوت شده و نیک کنی
رجوع گردانیده نشوی مهربانی کن نفس خود را و شفقت کن بر وی و استعمال کن اعضا و آلات را
که داده است ترا در طاعت خداوند خود از عقل و ایمان و معرفت و علم و طلب روشنی کن بنور های این
اشیا در تاریکی حوادث عالم و چنگ زن بامر و نهی و سیر کن بهر دو در راه خداوند خود و بسپار سوای امر و نهی را
بسوی کسیکه پیدا او پیدا کرد ترا پس کافر مشو بکسیکه پیدا کرد ترا از گل و تربیت کرد ترا پس ترا از نطفه پس مرد
برابر ساخت ترا مخواه جز امر او و مکروه مدان جز نهی او و قناعت کن از دنیا و آخرت باین مراد که امر است
و مکروه مدان و ران هر دو این مکروه را که نهی است پس هر مراد تابع این مراد باشد و هر مکروه تابع این
مکروه باشد چون باشی تو بامر خدا باشند کائنات در امر تو چون ناخوش داری نهی او را بگریزند از تو
مکروه هر کجا که باشی و فرود آئی گفت خدای تعالی در بعض کتب خود یا ابن ادم انا الله لا اله الا انا
اقول لشیء کن فیکون اطعنی اجعلك تقول للشیء کن فیکون ای پسر آدم منم خدا نیست هیچ
خدا جز من میگویم مر چیزی را شو پس میشود اطاعت کن مرا تا بگردانم ترا باین صفت که بگوئی مر شیء را بشو
پس بشود و گفت خدای تعالی یا دنیا من خدمنی فاخدمیه و من خدمك فاتعبیه ای دنیا
هر که خدمت کند مرا خدمت کن تو او را و هر که خدمت کند ترا پس در رنج انداز او را پس چون بیاید نهی او
باشد گویا که شکست کرده شده است بندهای اندام و آرمیده است حواس پوشیده حواس و دیوانه
دل تنگ سینه مرده تن دور گشته هوای نفس ناپدید شده رسمهای بشریت محو شده نشانهای طبیعت
فراموش شده اثر میل تاریک صحن سرا ویران شده بنیاد و خالی خانه افتاده سقف خانه نه ادراک نه نشان
پس باید که باشد گوش تو گویا که کر است و هم بر کری پیدا شده و چشم تو گویا که پرده بسته و نابینای مادر زاد و در شده

ولبهای تو گویا که برآنها ریش ست و دمیدگیها و زبان تو گویا که گنگی و کندی ست و دندانهای تو گویا که درانها جراحت است پر شده از ریم و دردها و پراگندگیها است و دستهای تو گویا که درانها خشکی و کوتاهی است از گرفتن و پایهای تو گویا که درانها اضطراب و لرزه و جراحتها است و فرج تو گویا که بوی نامردی ست مادرزاد و بجز این امر درکار ست و شکم تو گویا که بوی پری و سیری است و از طعام بی نیازی ست و عقل تو گویا که تو دیوانه و فاسد و بدن تو گویا که مرده ست و بطرف قبر برداشته شده پس شنیدن و شتابی کردن در امر ست و نشستن و سستی و نرمی نمودن و کوتاهی کردن در نهی و خود را مرده انگاشتن و معدوم پنداشتن و فانی گردانیدن در حکم قضا و قدر پس بنوش این شربت را و دارو کن باین دارو و غذا کن باین غذا تا گوارا گردانیده شوی و شفا و عافیت داده شوی از مرضهای گناهان و علتهای هوای نفس بحکم خدای تعالی

مقالهٔ چهاردهم - فرمود رضی الله عنه دعوی مکن حالت این گروه را ای صاحب هوای نفس زیرا که تو بندهٔ هوائی و ایشان بندهٔ خدا اند میل تو در دنیا است و میل این گروه در عقبی تو می بینی این جهانرا و ایشان می بینند پروردگار زمین و آسمان را و انس تو بخلق است و انس این گروه بحق ست و دل تو آویخته است بانچه در زمین است و دلهای گروه بسوی پروردگار عرش ست شکار میکنند ترا کسیکه می بینی و ایشان نمی بینند آنرا که تو می بینی بلکه می بینند پیدا کنندهٔ اشیا را و دیده نمیشود او تعالی رستگاری یافتند ایشان و حاصل شد نجات و ماندی تو گرو داشته شده بانچه که میخواهی از دنیا و دوست میداری و این گروه فانی شدند از خلق و هوای نفس و اراده و آرزوی پس رسیدند بسوی قرب پادشاهی پس توفیق داد ایشان را خدای تعالی بر نهایت چیزیکه طلب داشت از ایشان از طاعت و حمد و ثنا و این همه افزونی کرم خدا است میدهد هر کرا میخواهد پس لازم گیرید این را و مواظبت کنید بتوفیق از خدا و آسان گردانیدن از وی بی رنج پس گشت عبادت مر ایشان را بجای جان و خورش و شد دنیا درینوقت در حق ایشان نعمه و سرور گویا که برای ایشان بهشت است زیرا که نمی بینند چیزی را از چیزها تا آنکه می بینند پیش از ان فعل کسی را که پیدا کرده و پدید آورده پس باین قوم ثبات زمین و آسمان است و آرام مردگان و زندگان زیرا که گردانیده ایشان را پادشاه مانند میخها در زمین که گسترانیده است

پس ہر یک از ایشان مثل کوہے ست کہ ایستادہ ہست برجای خود پس یکسو شو از راہ ایشان و برابری مکن کسانیرا کہ مقید نگردانیدند ایشان را از طلب حق پدران و پسران پس این قوم بہترین مردمان اند کہ پیدا کردہ است پروردگار من و پراگندہ کردہ در زمین و منتشر ساخت ایشان را بر ایشان باد سلام خدا و برکات او تا آنکہ آسمان و زمین ست

مقالۂ پانزدہم- فرمود رضی اللہ عنہ دیدم در خواب گویا کہ من در موضع ام کہ مانند مسجد ست و دران قوم اند کہ از خلق بریدہ اند پس گفتم اگر باشد مر این قوم را فلان ادب میکند ایشانرا و ارشاد میکند ایشان را اشارہ کردم بلفظ فلان مردے از صالحان پس جمع شدند قوم گرد من پس گفت یکے از ایشان تو چہ چیزی و چہ حال داری چرا سخن نمیکنی پس گفتم اگر راضی می شوید مرا برای آنکہ سخن بگویم پس گفتم چون منقطع شوید از خلق بسوی حق سوال نکنید از مردم چیزے را بزبانہای خود و چون گذاشتید این را پس سوال نکنید ایشان را بدلہای خود زیرا چہ سوال بدل مثل سوال بزبان ست پستر بدانید کہ خدای تعالی در ہر آن در کاریست در گردانیدن احوال خلق و تبدیل کردن بلند گردانیدن مرتبہ یکے را و پست ساختن دیگرے را پس گروہے بلند میگرداند مرتبۂ ایشان را بسوی مکانہای بلند و گروہے دیگر فرو می افگند ایشان را بسوی اَسْفَلُ السَّافِلِین و ترسانید آن کسانیرا کہ برداشت بسوی علیین اینکہ فرو افگند بسوی اسفل السافلین و امیدوار گردانید ایشان را بآنکہ پایندہ و نگاہدارندہ ایشان را بر حالیکہ ایشان ہستند از بلندی مکان و ترسانید آن کسانرا کہ فرو افگندہ ست باسفل السافلین اینکہ باقی دارد و ہمیشہ دارد ایشان را بر ان حال کہ ہستند دران از فرو افگندن و امیدوار گردانید ایشانرا کہ بردارد ایشان را بسوی علیین پس بیدار شدم

مقالۂ شانزدہم- فرمود رضی اللہ عنہ محجوب نشدہ از فضل خدا و بواسطۂ رسانیدن از نعمتہای او مگر بسبب تکیہ کردن تو بر خلق و اسباب و کارہا و کوششہا پس خلق حجاب تو اند از خوردن بسبب آن کہ کسب ست پس مادامیکہ باشی تو ایستادہ با خلق امید دارندہ بخشش ایشان را و فضل ایشان را و سوال کنندہ بر ایشان و آمد و رفت کنندہ بسوی درہای ایشان پس تو شرک آرندہ بخدا خلق او را

پس سزا میدهد ترا بمحروم گردانیدن از اکل بسنت که آن کسب کردن ست از حلال دنیا پیشتر چون توبه کردی از ایستادن با خلق و از شریک گردانیدن پروردگار خود را بخلق و رجوع کردی تو بکسب پس میخوری بسبب کسب و اعتماد کنی بر کسب و آرام یابی بروی و فراموش کنی فضل پروردگار را پس تو شریک آرنده نیز لیکن این شرکیست خفی تر از اول پس سزا میدهد ترا خدای تعالی و محجوب میگرداند ترا از فضل خود و از هدایت کردن بفضل بیواسطه چون توبه کردی ازین و دور کردی شرک را از میان و برداشتی تکیه کردن خود را بر کسب و طاقت و توانائی و دیدی تو خدای را که او رزاق ست و سبب سازنده و آسان کننده و قوت دهنده بر کسب و توفیق دهنده بر همه نیکیها یکبار میرساند ترا بسوی خلق بروجه سوال کردن از ایشان درحالت بلا و یا درحالت ریاضت دادن یا میرساند ترا روزی را نزد سوال کردن از وی تعالی و بار دیگر میرساند بے سوال بطریق کسب که گفتنی عوض ست و بار دیگر میرساند از محض فضل خود بے آنکه به بینی واسطه و سبب را پس باز نگردی از همه بسوی خدا و می افگنی خود را پیش او پس چون چنین شدی بر میدارد حجاب را میان تو و میان فضل خود و ابتدا میکند ترا بیواسطه و خورش میدهد ترا بفضل خود نزد هر حاجت براندازه آنچه موافقت کند حال ترا همچو فعل طبیب مهربان و لطف کننده و دوست بر بیمار از جهت نگاهداشتن از جانب خود عز و جل و برای دور داشتن مر ترا از میل کردن بسوی کسیکه غیر اوست و راضی میگرداند ترا بفضل خود پس درین هنگام منقطع می سازد از دل تو هر خواهش و هر شهوت و هر لذت و مطلب و محبوب پس باقی نمی ماند در دل تو جز اراده او پس چون خواهد حق تعالی اینکه برآید بسوی تو قسمت ترا که چاره نیست ترا از گرفتن آن و حالانکه نیست از رزق و نصیب مر هیچ کس را از مخلوق جز تو پیدا میکند نزد تو خواهش آن قسم را و میراند آنرا بسوی تو پس پیوسته میدارد ترا رسانیدن آن نزد حاجت پیشتر توفیق میدهد ترا برای شکر آن و میداناند ترا که آن روزی از وست و وی تعالی راننده اوست بسوی تو و دهنده اوست مر ترا پس شکر میگوئی او را و درین هنگام می شناسی و میدانی و زیاده میکند ترا این بیرون آمدن از خلق و دور بودن از ان و تهی شدن باطن از هرچه جز اوست پیشتر چون قوی شد علم

ویقین تو وکشادگی سینهٔ تو ونورانیت دل تو وزیاده شد نزدیکی تو از خداوند خود ومرتبه وعزت ترا داد
وامین بودن تو نزد او واهلیت تو مر نگاهداشت اسرار را تعلیم کرده میشوی که کی خواهد آمد ترا قسمت تو
پیش از وقت آمدن او از جهت گرامی داشتن حق تعالی مر ترا وبزرگ داشتن حرمت تو وبجهت فضل و
منت نهادن وراه نمودن از خود گفته است خدای تعالی وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ اَئِمَّةً يَّهْدُوْنَ بِاَمْرِنَا لَمَّا
صَبَرُوْا وَكَانُوْا بِاٰيٰتِنَا يُوْقِنُوْنَ ای گردانیدیم ما از بنی اسرائیل امامان که راه نمایند بامر ما هرگاه که
صبر کردند وبودند که بآیات ما یقین میداشتند ونیز گفته است وَالَّذِيْنَ جَاهَدُوْا فِيْنَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ
سُبُلَنَا ای آن کسانیکه مجاهده کردند در طریق ما هر آینه مینمائیم راههای خود را نیز گفته است وَاتَّقُوا اللّٰهَ
وَيُعَلِّمُكُمُ اللّٰهُ تقوی کنید خدا را تعلیم کند شمارا خدای تعالی بعد ازان رد کرده میشود بر تو پیدا کردن آن اشیا
پس پیدا میکنی باذن روشن که غبار نیست بران وبراهنمونیهای درخشنده مانند آفتاب روشن وبسخنان
مزه دار مزه دارتر از هر مزه وبالهام راست از غیر شبهه صاف کرده شده از خواطر نفس ووسوسه های
شیطان لعین گفته است خدای تعالی در بعض کتابهای خود انا اللّٰه الذی لا اله الا انا الی آخره
چنانچه گذشت وتحقیق کرده است این مرتبه را بسیارے از پیغمبران واولیا وخواصها از بنی آدم خود

مقاله هفدهم فرمود رضی الله عنه چون داخل شوی بخدا پس نزدیک کرده شوی از وے
نزدیک گردانیدن وی وتوفیق وی ومعنی رسیدن بخدا بیرون آمدن تست از خلق وهوای نفس وخواهش
وآرزو وثابت بودن بافعل حق وارادت او بے آنکه یافته شود از تو جنبش در تو ونه بخلق او نفس تو
بلکه بحکم او وامر او وبفعل او تعالی پس این حالت فناست تعبیر کرده میشود ازین حالت به وصول
ووصول بخدا نیست مثل وصول بسوی یکے از خلق او که عقل عامه آنرا در می یابد ومعروف است نیست مثل او
بچیزے وآن شنوا وبیناست بزرگ ست پیدا کننده اینکه تشبیه داده شود بمخلوقات او ویا قیاس
کرده شود بساخته او پس رسیدن بخدا معروف ست نزد اهل وصول بشناسیدن حق عز وجل
مر ایشان را هر یکے جدا وانبازی نمیکند هر یک را در وصول خودے مر خدای را عز وجل با هر یک از
پیغمبران واولیا خود سری ست از انجا که مطلع نیست بران هیچ یکے جز او حتے که می باشد

مر مرید را سرے که آگاه نبود بر ان شیخ او و مر شیخ را سری ست که مطلع نیست بر ان مریدے که به تحقیق
رسیده است سیر و سلوک او تا آستانه در پیری پس چون برسد مرید حالت شیخ خود را جدا ساخته میشود
از شیخ و بریده میشود از وی پس متولی میشود او را حق تعالی و قطع میکند او را از خلق پس میشود شیخ
مانند دایه نیست شیرخوارگی بعد دو سال همچنین نیست تعلق بخلق بعد دور شدن هوای نفس و ارادت
شیخ احتیاج برده میشود بمرید تا آنکه در باطنش هوا و خواست ست از برای شکستن هوا و ارادت لیکن
بعد دور شدن هر دو پس احتیاج نیست بشیخ زیرا که نیست کدورت و ناتمامی و چون رسیدی تو بحق چنانکه
بیان کردم باش امین همیشه از آنچه که جز او ست پس نه بینی جز حق را وجودے قطعاً نه در زیان رسانیدن
و نه در سود رسانیدن و نه در دادن و نه در نا دادن و نه در ترسیدن و نه در امید داشتن بلکه خدای تعالی سزاوار است
که از عذاب او ترسند و از آمرزش وی امیدوارند پس باش همیشه نگهبان بسوی فعل او و چشم دارنده بسوی
امر او و کار کننده بطاعت وی و جدا از همه خلق او چه در دنیا و چه در آخرت میاویز دل خود را بچیزے از
خلق او بگردان خلق را همه مقهور مثل مردیکه گرفته است او را پادشاهی که بزرگ است ملک او و سخت است
امر او ترسانیده شده است برجستن و حمله کردن او پستر گردانید پادشاه غل را در گردن او و با هر دو پای وی
و بردار کشید بر درخت صنوبر بر کنار جوے که بزرگ است موج او و فراخ است پهن او و عمیق است مغاک او
و سخت است روانی او و پستر نشست پادشاه بر کرسی که بزرگ است قدر او و بسیار است ارتفاع او و دور است
جای جستن و رسیدن او و نهاده شده است در پهلوی پادشاه بارها از نیزه ها و تیرها و پیکانها و گوناگون سازهای
جنگ و کمانها از آنچه میسر شد اندازه کردن آنرا جز پادشاه پس شروع کرد که می انداز د بسوی آن مرد بانچه
میخواهد ازین سلاح آیا نیکو باشد مر کسے را که دید آن مرد مصلوب را که بگذارد نظر کردن را بسوی پادشاه
و بگذارد ترس از وی و امید و بترسد از مصلوب و امیدوار دارد از وی آیا نیست شخصیکه چنین کند نام داشته شده
در حکم عقل بے عقل و بے ادراک دیوانه حیوان جز آدمی پس پناه جو بخدا از کوری بعد بینائی و از قطع شدن
بعد رسیدن و از روی برگردانیدن پس از نزدیک آمدن و از گمراه شدن پس از راه یافتن و از کفر پس
ایمان پس دنیا مثل جوی بزرگ روان ست که ذکر کردیم آنرا در مثال هر روز در فزونی آب اوست و این

زیادتی آب مثل زیادتی شهوتهای بنی آدم و لذتهای ایشان است در دنیا که میرسند آدمیان را از دنیا و اما تیرها و گوناگون سلاحها مثل بلاهاست که روان میگردد بآن تقدیر بسوی آدمیان پس غالب بر بنی آدم در دنیا بلاهاست و تیرگیهای زندگانی و دردها و محنتها و آنچه می یابند از نعمتها و لذتها آمیخته شده است با آفتها چون اعتبار نماید نعمتها را و لذتهارا اظهر نعیم آخرت در یابد که نیست حیات مگر در آخرت اگر هست آن یقین دارنده چنانچه فرموده است صلی الله علیه وسلم لا عیش الا عیش الاخرة ای نیست زندگانی مگر زندگانی آخرت خصوصا این بلاها در حق مؤمن چنانچه فرمود علیه السلام الدنیا سجن المؤمن وجنة الکافر و دنیا زندان مسلمان است و بهشت کافر است و فرمود علیه السلام التقی ملجم مرد پرهیزگار لگام در دهان کرده شده است باوجود این حدیثها و آنچه که بمشاهده معلوم است چگونه خوانده شود خوشی و زندگانی در دنیا پس آسایش همه آسایش در بریدن از خلق بسوی خدای است و در موافقت او و انداختن خود را پیش او پس می باشی تو بسبب انقطاع بیرون از دنیا درین هنگام یافته می شود ناز و وقار از روے مهربانی و آسایش و نرمی و فضل

مقاله هیژدهم ۔ فرمود رضی الله عنه گله مکن هرگز بسوی هیچ یکے از آنچه که فرود آورده است خدای بتو از گزند هر که باشد دوست باشد یا دشمن و تهمت منه پروردگار را در آنچه کرده است در تو و فرود آورده است بتو از بلا بلکه ظاهر کن نیکی و شکر را پس دروغ گفتن تو بظاهر کردن شکر بے نعمت نزد تو بهتر است از راست گفتن تو در خبر دادن تو از حال آشکارا کیست آنکه خالی است از نعمت حق گفته است خدای تعالی و ان تعدوا نعمة الله لا تحصوها پس بسا نعمتے که هست آن نزد تو و تو نمی شناسی آنرا آرام مگیر بسوی هیچ یکے از خلق و انس مگیر بهیچ یکے و اطلاع مکن هیچ کسے را بر آنچه که تو در آنی بلکه باشد انس تو بخدا و آرام تو بسوی او و گله تو از و بسوی او و مبین سوم را که جز تو و خدا است پس بدرستیکه شان اینست که نیست بسوی دیگرے زیان و نه سود و نه کشیدن سود و نه راندن زیان و نه عزت و نه خواری و نه برداشتن و نه پست گردانیدن و نه توانگری و نه درویشی و نه جنبانیدن و نه آرام دادن جمله چیزها پیدا کرده خدا است مسخر در دست او است بحکم و دستوری او است جاری شدن آنها

هر چیز روان میشود تا مدت معین نزد خدا و هر چیز نزد وی است باندازه نیست هیچ پیش کننده
مر چیزے را که پس افگنده وی و نیست کسے پس افگننده مر چیزے را که پیش افگنده است
وی اگر برساند ترا خدای تعالی به زیانے پس نیست کسے کشاینده مر او را جز او و اگر اراده کند ترا
به نیکی پس نیست کسے رد کننده مر فضل او را پس اگر گله کنی از خدا و حال آنکه تو عافیت داده شده
و نزد تو نعمتے از نعمتهاست برای زیادتی و بهتر گردانیدن خود را از آنچه مر خدا راست نزد تو از نعمت و
عافیت بجهت حقارت کردن آن هر دو را خشم میگیرد بر تو خدای تعالی و زائل میکند آن هر دو را از تو و راست
میگرداند شکوه ترا و دو چند میگرداند بلای ترا و سخت میگرداند عذاب ترا و بر میکند و می اندازد ترا از نظر عنایت
خود پرهیز کن گله را بکوشش اگرچه بریده و پاره پاره کرده شود گوشت تو از مقراضها ایاک ایاک دور دار
خود را ثم ایاک بیشتر دور دار خود را الله الله بترس خدا را ثم الله بیشتر بترس خدا را النجاء النجاء
زود بگریز الحذر الحذر پرهیز کن زیرا چه بیشتر آنچه فرود می آید به پسر آدم از گونا گون بلاها بسبب
شکوه کردن اوست از پروردگار خود چگونه گله کرده شود از وی حالانکه وی ارحم الراحمین است و
بهترین حکم کنندگان است و گران بار و پوشیده نیست بر وی پوشیدنی و سخت مهربان لطف کننده است
بر بندگان خود نیست ستم کننده مر ایشان را همچو طبیب حلیم و دوست و شفیق نرم خو نزدیک بدل
آیا تهمت کرده میشود پدر و مادر که شفیق و مهربان اند همیشه گفته است پیغمبر صلی الله علیه وسلم الله
ارحم لعبده من الوالدة علی ولدها ای خدای تعالی مهربان تر است بر بندهٔ خود از مادر بر فرزند خود
نیک دار ادب ای مسکین بزور صبر کن وقت بلا اگر ناتوانی از صبر کردن بیشتر صبر کن اگر ناتوانی از
راضی شدن بر بلا و موافقت او و راضی باش و موافقت کن اگر وجود تو هست پس فنا شو وقتیکه
گم کرده شوی ای مقام فنا که گوگرد سرخی کجائی تو و کجا یافته میشوی تو و دیده میشوی آیا نمی شنوی بسوی سخن خدا
عز و جل کتب علیکم القتال وهو کره لکم وعسی ان تکرهوا شیئا وهو خیر لکم وعسی
ان تحبوا شیئا وهو شر لکم والله یعلم وانتم لا تعلمون فرض گردانیده شد بر شما
کارزار با کافران و حال آنکه مکروه است مر شما را و نزدیک است اینکه مکروه دانید چیزے را

و حال آنکه بهتر باشد مر شما را و نزدیک است اینکه دوست دارید چیزے را و حال آنکه آن بدست مر شما را خدا میداند و شما نمیدانید پیچید از تو خدای تعالی علم حقیقت اشیا را و باز داشت از تو پس بے ادبی مکن تا ناخوش داری چیزے را بخود و دوست داری چیزے را بخود بلکه پیروی کن شرع را در همه چیزی که فرود می آید بتو اگر هستی تو در حالت تقوی که آن اول قدم ست و متابع امر باش در حالت ولایت و فرو مردن آتش هوا و در مگذر از حد آن و این قدم دوم ست و راضی باش بفعل الهی و موافقت کن و فنا شو در حالت ابدالیت و غوثیت و صدیقیت و این نهایت مراتب ست یکسو شو از راه قضا و قدر و بگذار راه را و رد کن نفس و هوای خود را و باز دار زبان خود را از شکایت پس چون کنی تو این را اگر هست قضا و قدر تو نیک زیاده میگرداند ترا خدای تعالی حیات خوش و مزه و شادی و اگر باشد قضا بد نگاه میدارد حق ترا در طاعت خود درین احوال و دور گرداند از تو ملامت را و غائب کند ترا از خود تا آنکه در میگذرد و آن قضا از تو و کوچ کند نزد گذشتن مدت آن چنانکه میگذرد شب و دور میکند پرده را از روی روز و میگذرد زمستان پس گشته میشود تابستان این نمونه ایست نزد تو عبرت بگیر بدان پستر در نفس آدمی گناهان و جرمها ست و آلوده کردن است بانواع گناهان و نافرمانیها و صلاحیت نمیدارد مر همنشینی خداے کریم را مگر پاک از پلیدیهای گناهان و لغزشها و بوسه نمیتواند داد آستانهٔ قدس را مگر پاک از چرک دعاویها چنانچه صلاحیت نمیدارد مر همنشینی پادشاه را مگر پاک از پلیدیها و گوناگون گندگیها و بدبویها پس بلاها پوشنده و پاک کنندهٔ گناهان ست گفت پیغمبر صلے الله علیه وسلم حمی یوم کفارة سنة تپ یکروزه کفارهٔ گناهان یکساله ست

مقالهٔ نوزدهم۔ فرمود رضی الله عنه چون باشی تو سست ایمان و یقین و وعده کرده شوی بوعده از جانب خدای تعالی وفا کرده میشود وعدهٔ تو و خلاف کرده نمی شود تا زوال نیابد ایمان تو و نزد یقین تو و چون قوی شود ایمان و یقین در دل تو و محکم شوی در آن و خطاب کرده شوی بمضمون قول وی تعالی اِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِيْنٌ اَمِيْنٌ بدرستیکه تو امروز نزد ما خداوند مرتبه و منزلت امانت داری و مکرر شود این خطاب برای تو وقتے بعد وقتے پس

باشی تو از خواص بلکه از خاص الخاص و باقی نماند مر ترا اراده و نه مطلب و نه عملے که عجب کنی بدان و
نه عبادتے که به بینی آنرا از خود و نه قدر و مرتبه که بنگری و خوش شوی تا بالا رود همت تو بسوی آن
پس اکنون شدی تو مثل آوندے رخنه شده که بر جای نمی ماند در وے چیزے روان پس بر جای نمی ماند در تو
هیچ اراده و نه خلق و نه همت بسوی چیزے از چیزها نه در دنیا و نه در آخرت و پاک شوی از هر چه جز او
تعالی است و داده شود ترا رضا از خدا و وعده کرده شوی براضی شدن خدا از تو و لذت داده شوی و
نعمت بفضلهای خدا همه پس درین هنگام وعده کرده میشوی بوعدهٔ چون آرام یابی تو بآن وعده
و یافته شود در تو نشانے از خواهش برده میشوی ازان وعده بسوی وعدهٔ دیگر که بلندتر ازانست
و گردانیده میشوی بسوی وعده شریف تر از اول و عوض داده شوی از وعده اول به بے نیازی
ازان و کشاده میشود برای تو درهای معرفت و علوم و مطلع شوی بر کارهای سخت پوشیده و حقیقتهاے
حکمت و مصلحتهای نهان کرده شده در رفتن از وعده اول بوعدهٔ دیگر متصل آن افزوده می شود
درین هنگام در قدر و مرتبهٔ تو در نگاهداشت حال بیشتر نگاهداشت مقام و افزوده میشود در امانت
ورزیدن تو در نگاهداشت اسرار و افزوده میشود در کشادگی سینه و روشن گردانیدن دل تو و فصاحت
زبان و حکمت بالغه و افزوده میشود در انداختن دوستی الهی بر تو پس گردانیده شوی محبوب همه
خلائق و جن و انس و ماسوای ایشان در دنیا و آخرت و خلق همه تابع خداست و دوستی خلق داخل
است در دوستی حق چنانچه دشمنی ایشان داخل ست در دشمنی وی و همچنین چون رسانیده شوی
درین مقام که نیست مر ترا دران خواهش چیزے البته گردانیده میشود مر ترا خواهش چیزے از چیزها
پس چون ثابت شد خواهش تو مر آن چیز را دور گردانیده میشود آن چیز و معدوم کرده می شود
و برگردانیده می شوی ازان چیز پس داده نمی شود ترا آن مراد در دنیا و عوض داده میشوی ازان
در آخرت بچیزے که می افزاید ترا قرب و قدر و مرتبه بسوی خدای تعالی و بچیزے که سرد و روشن میگردد
دو چشم تو در فردوس اعلے و جنة المأوی و اگر هستی تو باین صفت که نمی جوئی آن مراد را و آرزو
نمیکنی و امید نمیداری آنرا و حالانکه تو در سرای دنیائی که آن محل فنا و تکلیفهاست بلکه امید تو

در حال بودن تو در دنیا ذات پاک خدای ست که پیدا کرده آنرا و بوجود آورده آنرا ونه او یکی او داد یکی را و فراخ گردانید زمین را و بلند ساخت آسمانرا زیرا که اوست که باشد مراد و مطلوب و آرزوها است که عوض داده میشوی از ان مراد بچیزی که آن فروتر از ان مراد است یا مانند اوست در دنیا بعد از شکسته شدن دل تو بباز داشتن از ان مطلوب و مراد و آرزو و بعد ثابت گردانیدن عوض آن در آخرت بران وجهیکه ذکر کردیم و بیان نمودیم

مقاله بستم — فرمود رضی الله عنه در قول آنحضرت صلی الله علیه وسلم دع ما یریبك الی ما لا یریبك بگذار فعلی را که در شک می اندازد ترا که حرام ست یا حلال و قتیکه جمع شود یا چیزی که در شک نمی اندازد پس اخذ کن بعزیمت که آمیزش نمیکند آنرا شک و شبهه و بگذار چیزی را که در شک می اندازد ترا و اما وقتیکه تنها باشد در شک اندازنده که آمیخته است بدان و علامت شک اندازنده آنکه صافی نبود از بریدن دل اختیار بدن آن چنانچه آورده است در خبر الاثم حزاز القلوب گناه برنده دلها است و در روایت دیگر آمده است الاثم ما حاك في القلوب ای فعل که در وی بزه گناه ۱۲۵ است آنست که در د تردد و خلجانی باشد در دل پس چون فتوی دهند ترا فتوی دهندگان پس فتوی گیر دل خود را و چون چنین نباشد بکن انچه خواهی و توقف بکن در وی و چشم دار امر باطن را در وی پس اگر امر کرده شوی بگرفتن او پس بگیر و اگر منع کرده شوی پس باز مان و باید که باشد آن فعل شک اندازنده نزد تو گویا که نبود و یافته نشده باز گرد بسوی در پروردگار و طلب کن نزد پروردگار خود رزق را اگر ناتوانی از صبر و موافقت کردن و راضی بودن و فانی شدن زیرا که حق تعالی حاجت ندارد که یاد داده شود پس نیست او غافل از تو و نه از غیر تو آن خدای تعالی میخوراند کافران و منافقان را و شفقت بندگان را از وی پس چگونه فراموش کند ترا ای مؤمن موحد روی آرنده بر طاعت او و ایستاده بامر وی در ساعتهای شب و اطرافهای روز در بعضی حدیث وجهی دیگر است بگذار چیزیکه در دست خلق است که وصول آن در شک است پس نخواه آنرا و مهیا و بند دل خود را بآن و امید مدار از خلق را و مترس از ایشان و بگیر از فضل خدا و آن چیزیست که در شک نمی اندازد و یقین است وصول آن ترا پس باید که باشد مر ترا مطلوب یکی و دهنده یکی و قصد یکی و آن پروردگار تست آنکه پیشانیهای پادشاهان بدست

بدست قدرت اوست و دلهای خلق بدست وی و دلها که امیران بدنها اند و مالهای مردمان مر اوراست عزوجل و خلق وکیلان و امینان اویند و جنبش دستهای ایشان به بخشش کردن مرترا بحکم او و جنبش دادن او و امر کردن اوست و باز استادن خلق از عطای تو همچنین ست بزرگ ست او از هر گوینده واسألوا الله من فضله ای سوال کنید خدا را از فضل او و گفت عزوجل ان الذین تدعون من دون الله لا یملکون لکم رزقا فابتغوا عند الله الرزق واعبدوه واشکروا له بدرستیکه آن کسانیکه میخوانید شما ایشانرا از غیر خدا مالک نیستند آنها مر شمارا هیچ رزقی را پس طلب دارید نزد خدا رزق را و پرستش کنید مر اورا و شکر گوئید مر اورا و هم گفته است واذا سألك عبادی عنّی فانی قریب اجیب دعوة الداع اذا دعان ای چون پرسند ترا بندگان من از من پس بدرستیکه من نزدیکم قبول میکنم دعا کنندگانرا وقتیکه دعا کند و میخواند مرا و گفت ادعونی استجب لکم ای دعا کنید مرا قبول کنم دعای شمارا و گفت ان الله هو الرزاق ذو القوة المتین ای بدرستیکه خدا است روزی دهنده خداوند قوت استوار و گفت ان الله یرزق من یشاء بغیر حساب ای بدرستیکه خدا روزی میدهد هر کسی را که میخواهد بیشمار

مقاله بست و یکم ـ فرمود رضی الله عنه دیدم ابلیس رانده را در خواب و حالانکه من در جماعت کثیرم پس قصد کردم بکشتن او پس گفت او مرا چرا میکشی مرا و چیست گناه من اگر روان شود تقدیر به بدی پس قدرت نمیدارم که تغیر دهم آنرا بسوی نیکی و ببرم آنرا بسوی آن و اگر روان شود بنیکی پس قدرت ندارم که تغیر دهم آنرا و ببرم آنرا بطرف بدی و چه چیز ست بدست من و دیدم صورت ابلیس را بصورت خنثایان که او را آلت نری و مادگی هر دو باشد و نرم سخن در روی وی بلیغی و درازی روی او چند تار موی بود در زیر زنخدان خوار و خرد شکل زشت روی گویا که تبسم میکند در روی من مثل تبسم مرد شرمگین و ترسناک و این خواب شب یکشنبه دوازدهم ذی الحجه بود سال چهارصد و نود و یک

مقاله بست و دوم ـ فرمود رضی الله عنه همیشه ست حکم الهی بر آنکه مبتلا گرداند بنده مؤمن خود را براندازهٔ ایمان وی پس کسیکه بزرگ ست ایمان او و بسیار بزرگ است بلای او و رسول که مبعوث ست بهدایت خلق بکتاب بلای او بزرگتر ست از بلای نبی که مبعوث ست بی کتاب

زیرا چه ایمان رسول بزرگ ترست و نبی بلای او بزرگترست از بلای ابدال و بلای ابدال بزرگترست
از بلای ولی هر یکی را براندازهٔ ایمان و یقین اوست و دلیل بران قول نبی صلی الله علیه وسلم ست
انا معاشر الانبیاء اشد الناس بلاء ثم الامثل فالامثل ما گروه پیغمبران سخت ترین مردمانیم
از روی بلا پس هر مثل مرتبهٔ شخص بلا است پس همیشه میدارد خدای تعالی بلا را برین مهتران
بزرگ را تا آنکه باشند همیشه در محل قرب و بیخبر نشوند از بیداری زیرا که وی تعالی دوست میدارد
ایشان را پس ایشان اهل محبت و محبوب خدا اند و محبت همیشه اختیار میکند دوری محبوب خود را
پس بلا ربایندهٔ هست مر دلهای ایشان را بسوی حق و بندست مر نفسهای ایشان را که باز میدارد
ایشان را از میل کردن بسوی غیر مطلوب ایشان و آرامیدن و مائل شدن بسوی غیر پیدا کننده
ایشان پس چون همیشه شد نزول بلا در حق ایشان میگذارد هواهای ایشان را شکست بخورد
نفسهای ایشان و جدا میشود حق از باطل پس منقبض میشوند شهوتها و خواهشها و میل کردن بسوی
مزه ها و آسایشها بتمام در دنیا و آخرت بجانب نفس و میشود آرام بوعدهٔ حق تعالی و راضی بودن بقضای
او و قناعت کردن بعطای او و شکیبائی کردن بر بلای او و ایمن بودن از بدی خلق وی بسوی
دل پس قوی میگردد سروری دل پس باز میگردد پادشاهی بجوارح بسوی دل زیرا که بلا قوی میگرداند
دل و یقین را و ثابت میکند ایمان و صبر را و ناتوان میسازد نفس و هوا را و نیز در جهت آنکه هرگاه که
رسید درد و یافته شد از مؤمن صبر و رضا و تسلیم مر فعل پروردگار را خوشنود میگردد خدا از وی و شکر
میگوید مر او را پس می آید مر او را مدد و بیشی در عمل و توفیق گفته است خدای تعالی لئن شکرتم
لازیدنکم اگر شکر کنید زیاده کنم نعمت شما را و چون بجنبید نفس بجستن خواهشی از خواهشهای خود
و مزه از مزه های خود از دل پس جواب دهد نفس را قلب برسانیدن نفس بدانچه باز جست و حال آنکه
اجابت قلب از غیر امر و دستوری خداست حاصل میشود بسبب آن اجابت غفلتی از حق و شرک
پرستیدن و گناه پس فرو میگیرد حق تعالی نفس و قلب را بخواری و بلاها و بر گماشتن خلق و دردها
و بیماریها پس میگیرد هر یکی از قلب و نفس حظ خود را از بلا و آفات و اگر اجابت نکند قلب نفس را بسوی مطلوب وی

تا آنکه بیاید قلب را اذن از جانب حق بالهام در حق اولیا و بوحی در حق پیغمبران و عمل کرده میشود بر وحی و الهام در دادن و نادادن فرو میگیرد خدای تعالی برحمت خود و برکت و عافیت و رضا و نور و معرفت و قرب و بے نیازی از خلق و سلامتی از آفات پس بدان آنرا و نگاهدار آنرا که گفتم و بترس بلاها را در شتابی کردن باجابت نفس و هوا بلکه توقف کن و منتظر باش و در ارتکاب آنها اذن خداوند را پس سلامت مانی در دنیا و آخرت

مقاله بیست و سوم فرمود رضی الله عنه خوشنود باش به دون کمتر و لازم گیر آنرا از روی کوشش تا آنکه برسد آنچه نوشته شده است وقت خود را پس برده شوی بسوی بلندتر و گرانمایه تر و به او گوارا کرده شوی و در وی باقی داشته شوی و نگاهداشته شوی بے رنج در دنیا و آخرت و بے عاقبت بد و بے تجاوز از حد پس بر بالا برده شوی بسوی چیزیکه خنک شونده تر است چشم در وی از چیز سابق و گواراتر از آن و بدانکه قسمت تو هرگز در نمیگذارد ترا بسبب گذاشتن طلب و آنچه نیست نصیب تو نخواهی رسید تو آنرا بحرص خود در طلب و کوشش و قوت او پس صبر کن و لازم گیر حال او راضی باش بدان کمتر چیزے را بحال خود و مده از خود تا آنکه امر کرده شوی و مجتنب بخود و میارام بخود پس آنکه مبتلا گردانیده شوی بحال خود و بحال کسیکه بهتر است از تو از میان خلق زیراکه تو بسبب طلب و جد ظلم کنی و ظالم غفلت کرده نمیشود از وی گفته است خدای تعالی وکذلک نولی بعض الظالمین بعضا همچنین می سپاریم بعضے ظالمان را بعضے زیراکه تو در سرای بادشاهی هستی که بزرگ است شان او و سخت است قوت او و جاری است خواست او و غالب است حکم او و پاینده است بادشاهی او همیشه است فرمان او و باریک است دانش او و رسان است حکمت او و راست است قضای او غائب نمیشود از و مقدار ذره در زمین و نه آسمان در نمیگذرد از ستم وی هیچ ستمگارے پس تو بزرگترین ظالمانی و بزرگ ترین ایشانی از روی گناه زیراکه تو شرک آوردی بخدا بسبب تصرف کردن تو در نفس خود و در خلق او بمیل نفس خود گفته است خدای تعالی ان الله لا یغفر ان یشرک به و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء بدرستیکه خدا نمی آمرزد شرک آوردن را بوی و می آمرزد جز این را هر کسے را که میخواهد پرهیز کن شرک را البته و نزدیک مشو آنرا و یکسو شو از آن در حرکات و سکنات خود در روز و شب خود

در تنهائی و همنشینی خود بترس از گناه کردن در همه وجود در جوارح و دل و بگذار گناه را آنچه که ظاهرست از و آنچه که پوشیده است از ان و بگریز از خدای تعالی پس دریابد ترا و منازعت مکن او را در قضای او پس پاره پاره میکند ترا و تهمت مکن او را در حکم او پس فرو گذارد ترا و غافل مشو از یاد او پس فراموش کند ترا و بیاگاهاند ترا و مبتلا گرداند ترا و نو پیدا مکن در سرای او حادثه پس هلاک کند ترا و مگو در دین وے بهوای نفس خود پس هلاک کند ترا و تاریک گرداند دل ترا و سلب کند ایمان ترا و معرفت ترا و برگمارد بر تو شیطان ترا و نفس و هواے ترا بر تو و شهوتهاے ترا و اهل و عیال ترا و همسایه ترا و یاران ترا و دوستان ترا و همه خلق خود را تا آنکه گژدمهای سرای ترا و ماران آنرا و پریان آنرا و باقی گزندگان را که در خانه باشند پس تیره گرداند زندگانی ترا در دنیا و دراز گرداند عذاب ترا در آخرت

مقاله بیست و چهارم ۔ فرمود رضی الله عنه بترس گناه خدا را البته و لازم گیر در او را بالصدق و در باز طاقت خود را و کوشش خود را در طاعت او عذر خواهنده زاری کننده درویشی نماینده خشوع و خضوع کننده چشم فرو کرده نگاه نکنند بجانب خلق او و پیروی نکننده هوای نفس خود را و طلب نکننده عوضهای عبادت را نه در دنیا و نه در آخرت و نه طلب کننده بلندی را بسوی منازل بزرگ و مقامات ارجمند و یقین بدان اینکه تو بنده اوئی و بنده و آنچه که او مالک بدان است همه مر مولی راست طلب حق ندارد بنده بر خدای تعالی هیچ چیز را از چیزها نیکو دار ادب را و تهمت مدار خداوند خود را در هر چیز نزد او بر اندازه است نیست کسے پیش کننده مر چیزے را که پس گردانیده است و نیست پس افگنده مر چیزے را که پیش گردانیده است می آید ترا آنچه که مقدر است مر ترا بوقت و ساعت خود اگر خواهی و اگر نخواهی آزناکی مکن بر چیزے که قریب است که نباشد ترا و طلب مکن و دریغ مخور بر آنچه که آن مر غیر تراست پس چیزیکه نیست آن نزد تو خالی نیست از اینکه مر قسمت تست یا غیر تست پس اگر هست برای تو بسوی تو باز گردانیده است و تو بسوی آن کشیده و برده میشوی پس دریافتن از عرصه نزدیک حاصل است و آنچه که نیست مر ترا تو از وی باز گردانیده شده و او از تو روے گردانیده است پس از کجا باشد ترا دریافتن پس مشغول باش به نیک ادب در چیزے که تو در پئے آن هستی از طاعت خداوند خود درین وقت که حال و حاضرست و بالا مکن سر خود را و مائل مگردان گردن خود را بسوی غیر او

گفته است خدای تعالی لا تمدن عینیک الی آخره چنانچه گذشت پس بدرستیکه ترا نهی کرد خدای تعالی
[illegible] مکن هر دو چشمها [illegible]
از نگریستن بسوی غیر آنچه که استاده کرده است ترا دران و روزی گردانیده است ترا از قسمت خود در رزق
و فضل خود از طاعت خود و آگاهانیده است ترا که آنچه جز آنست فتنه است که انداخته است اوشان را دران و خوشنود
شدن تو بقسمت خود بهتر تراست و پاینده تر و افزون شونده تر و لائق تر و سزاوارتر است پس میباید که باشد این عادت
تو و جای بازگشت و سکونت تو و شعار و دثار تو و مراد و حاجت تو و میل و آرزوی تو تا بیابی از این کار همه مطلوب
را و میرسی باین بهر مقام و ترقی میکنی بسوی هر نیکی و بهر ناز و نعمت و خوشی و بهر گرانمایه گفت خدای تعالی
فلا تعلم نفس ما اخفی لهم من قرة اعین جزاء بما کانوا یعملون ای نمیداند هیچ ذاتی
آنچه که پنهان کرده شده است برای ایشان از آنچه سبب سردی چشمهاست از جهت جزا دادن بآنچه که عمل
کردند ایشان پس نیست هیچ عملی از عبادت خمس و باز ماندن از گناهان همه بزرگتر است و نیست بزرگتر و محبوب تر
بسوی خداوند مرضی تر نزد او از آنچه ذکر کردیم مر ترا توفیق دهاد خدای تعالی ما را و ترا بآنچه که دوست میدارد و راضی است ازان
مقاله بست و پنجم - فرمود رضی الله عنه مگو البته ای محتاج دوست ای گردانیده شده
از وی روی دنیا و خداوندان او و لے گمنام از ذکر او تعالی وای گرسنه وای تشنه وای برهنه تن
وای تشنه جگر ای پراگنده کرده شده در هر کنج از زمین از مسجد و جایهای خراب وای مردود از هر در
وای بر خاک چسپانیده شده از درویشی و محروم از هر مراد وای شکسته و انبوه شده در دل وی
هر حاجت و مطلب اینکه بتحقیق خدای تعالی فقیر گردانید مرا و نه پیچید از من دنیا را و نیفگند مرا و گذاشت
مرا و دشمن داشت مرا و پراگنده کرد مرا و جمع نگردانید مرا و اهانت کنانید مرا و نداد مرا از دنیا بسندگی
و گمنام ساخت مرا و بلند نساخت آوازه مرا و میان مردمان و برادران من و ریخت بر غیر من نعمت تمام را
میگردد و در نعمت در شب خود و در روز خود و فضل مر اداد او را بر من و بر اهل دیار من و حالانکه هر دو ما مسلمانیم
فراهم می آرد ما را مادر ما حوا و پدر ما آدم بهترین خلق آیا تو ای فقیر بتحقیق که کرده است خدا بتو آنرا زیرا که گل
سرشت تو بے رنگ است و ندای رحمت خدا پے در پے رسیده است بر تو از صبر و رضا و یقین و موافقت
و علم و نورهای ایمان و توحید گرد آینده اند نزد تو پس درخت ایمان تو و نشانیدن آن درخت و تخم آن ثابت است

محکم برگ بیرون آرنده میوه دهنده طلب زیادتی کننده است شاخ بر شاخ شونده سایه افگنده است
شاخدار پس آن درخت هر روز در زیادتی و بالیدن ست پس نیست حاجت برای آن درخت بسوی
خاک روبه و خس و خاشاک تا بالیده شود آن درخت و تربیت کرده شود بسبب آن و بتحقیق پرداخته است
خدای تعالی کار ترا بران حال و داده است ترا در آخرت سرای بهشت و مالک گردانیده است ترا در وی
و بسیار کرده است بخشش ترا در آخرت که نه هیچ چشم دیده است آنرا و نه گوش شنیده و نه خطور کرده
بر دل او می گفته است خدای تعالی فلا تعلم نفس ما اخفی الی آخره چنانچه گذشت یعنی چیزیکه عمل
کردند در دنیا از ادای کردن امرها و صبر کردن و برگذشتن نهی و سپردن و بازگذشتن بسوی وی در تقدیر
و موافقت کردن مراو را در همه حالها و اما غیر تو ای فقیر که داده است او را خدای تعالی از دنیا و مالک گردانیده
و نعمت داده او را و تمام داده است بروی فزونی نعمت خود کرده است بوی این را از جهت آنکه
محل ایمان او مثل زمین شورستان و سنگستان است نزدیک نیست که بر جا ماند در وی آب و بروید در وی
درختها و تربیت یابد در وی کشت و میوه ها پس ریخت بران زمین گوناگون خاک روبه را و جز آن و
از انچه تربیت کرده شود بدان گیاه و درختان و مراد بآن خاکروبه دنیا و اسباب اوست تا نگاهدارد
بسبب آن حطام دنیا انچه رویانیده است در دل وی از درخت ایمان و نهالهای اعمال پس اگر ببرد
آن خاکروبه را از وی هر آئینه خشک شود گیاه و درختان و برطرف شود میوه ها پس ویران گردد سراها و
خدای تعالی میخواهد آبادانی او را پس درخت ایمان تونگر سست ست جای رستن او و تهی ست از چیزیکه
پر کرده شده است از ان درخت ایمان تو ای فقیر پس توانائی و پایندگی او بچیزی است
که می بینی نزد او و از دنیا و گوناگون نعمتها پس اگر ببرد دنیا را با وجود سستی درخت خشک
گردد درخت پس شود همان کفر و جحود و پیوستن بمنافقین و مرتدین و کافران مگر آنکه برانگیزد
بسوی آن توانگر لشکرها از صبر و رضا و یقین و علم و انواع معرفتها پس قوی شود
ایمان بوی پس درین هنگام باک نمیدارد آن شخص به برطرف شدن تونگری و نعمتها

مقاله بیست ششم مگشا روپوش و پرده از روی خود تا آنکه بیرون آئی از خلق و بگردانی

بجانب ایشان بپشت دل خود را در همه احوال و دور شود هوای نفس تو بیشتر و دور شود اراده و آرزوی تو
پس فانی شوی از همه کونها در دنیا و آخرت پس بگردی همچو آوند رخنه دار باقی نمی ماند در تو خواهش بجز خواهش
پروردگار تو پس پر شوی بوجود پروردگار خود و نباشد مر غیر پروردگار تو در دل تو جای ماندن و نه جای
دخل کردن و گردانیده شوی تو دربان دل خود و داده شود ترا شمشیر توحید و عظمت و کبریائی حق پس هر کسے
که به بینی آنرا که نزدیک شد از فضای سینهٔ تو بسوی در دل تو بر اندازی سر او را از میان دو کتف او
پس نباشد مر نفس را و میل ترا و خواهش و آرزوی ترا در دنیای تو و آخرت تو نزد تو سری بالا بر آمده و نه
سخنے که شنیده شود و نه رای که پیروی کرده شود مگر باشد پیروی امر پروردگار را و ایستادن با امر وے و
خوشنود بودن بقضای وی بلکه نیست شدن در قضا و قدر وی پس باشی بندهٔ پروردگار و امر وی
و نه بندهٔ خلق و اعتقادهای ایشان پس چون همیشه شود این کار در دل تو همچنین زده شود گرد دل تو
سراپردهای عزت و خندقهای عظمت و غلبهٔ کبریا و گرد کرده شود دل بلشکرهای حقیقت و توحید و ایستاده
کرده شود نزد آن نگاهبانان از حق تا راه نیابد خلق بسوی دل تو از شیطان و نفس و هوا و خواهشها
و آرزوهای ناحق و دعویهای دروغ پیدا شونده از طبعها و نفسهای امر کننده ببدی و گمراهیهای پیدا شونده
از هواهای نفس پس درین هنگام اگر رفته است در تقدیر آمدن خلق پیاپی در پے بسوی تو و پیاپی شدن
و اتفاق کردن ایشان بر فضل تو برای آنکه برسند از نورهای درخشان و نشانهای روشن و حکمتهای
نیکو رسان و کرامتهای پیدا و خارق عادات دائم و تا افزون کنند خلق بمشاهدهٔ اینها کارهائیکه بدان
نزدیکی و عبادت جویند و مجاهدها و مشقتها در پرستش پروردگار خود نگاهداشته میشوی از ضرر ایشان
همه از میل کردن نفس بسوی هوای خود و عجب خود و از فخر کردن نفس و بزرگ شمردن وی خود را به بسیار
نمودن اتباع با ایشان و بسبب پذیرفتن ایشان مر ترا و پیش آمدن رویهای ایشان بسوی تو
و همچنین اگر مقدر است آمدن زنے نیکو و حسین بکفایت روزگار خود و همه بار خود نگاهداشته میشوی
از شر آن و برداشتن گرانی آن و از شر تابعان و قرابتیان وی و میگردد آن زوجه نزد تو بخشش
و کفایت کرده شده از شر وے و سازوار گردانیده شده و پاکیزه گردانیده شده و صاف کرده شده

از خباثت و کینه و کدر و خشم و دغا و از خیانت کردن در غیبت پس باشد آن زن رام مر ترا
درینوقت آن زن و کسان وی برداشته شده از تو بارهای آنها و دور کرده شده از تو رنجانیدن ویگا
نه اگر مقدر ست از آن زن فرزندے میباشد آن فرزند نیک و فرزند پاک باعث خنکی چشم گفته است
خدای تعالی در شان زکریا و اصلحنا له زوجه شایسته گردانیدیم مر او را زوجه او را و گفته است
وهب لنا من ازواجنا و ذریتنا قرة اعین واجعلنا للمتقین اماما ای ببخش مارا از
زنان ما و فرزندان ما خنکی دیدها و بگردان مارا برای پرهیزگاران پیشوا و قول خدای تعالی
واجعله رب رضیا و بگردان بار خدایا او را مرضی خود پس باشد این دعاهائیکه درین آیهاست
کارکرده شده باین دعاها و قبول در حق تو اگر دعا کنی باینها یا دعا نکنی زیرا که این دعاها در محل خود
در باب اهل خودش است و سزاوار تر کسیکه شامل میشود باین نعمتها و مقابله کرده شود بآن
کسیست که اهل کرده شده برین مرتبه را و قائم کرده شده درین مقام و تقدیر کرده شده برای
وے از فضل و قرب و همچنین اگر مقدر ست آمدن چیزے از دنیا زیان نکند در وقت فنا پس
چیزیکه نصیب تست آن از دنیا چاره نیست از گرفتن آن و پاک گردانیدن آن مر ترا بفضل خدا
و اراده او و بآمدن امر بگرفتن آن پس میگیری تو آنرا و حال آنکه تو فرمانبرداری کننده مر امر را
ثواب داده میشوی بر گرفتن آن چنانکه ثواب داده میشوی بر کردن نماز فرض و روزه فرض مامور
کرده میشوی و در چیزیکه نیست آن نصیب تو از دنیا بصرف گردانیدن آن بسوی خداوندان و یا
از یاران و همسایگان و برادران که صاحب حق و فقیر اند از میان ایشان و خداوندان اقسام
که مصارف زکوة اند بر آن و چیزیکه میخواهد حال هر یک پس احوال میکشائی و ظاهر میکنی آنرا و نیست
خبر مثل دیده شده پس میباشی درینوقت از کار خود بر خصلت سفید پاکیزه نیست گرد بر وی و نه در شبهه انداختن
و نه در وهم آمیختن و نه در شک و شبهه افتادن فالصبر الصبر لازم گیر صبر را الرضا الرضا لازم گیر رضا را
حفظ الحال حفظ الحال لازم گیر نگاهداشت حال را الخمول الخمول لازم گیر گمنامی را الخمود الخمود السکون السکون
لازم گیر آرام و آهستگی را الصموت الصموت لازم گیر خاموشی را الحذر الحذر لازم گیر ترسیدن را النجا النجا

لازم گیر شتافتن را الوحا الوحا لازم گیر پرهیز کردن الله الله ثم الله بترس خدارا الاطراق الاطراق لازم گیر برفرو افگندن الاغماض الاغماض لازم گیر چشم خوابانیدن الحیاء الحیاء تا آنکه برسد آنچه نوشته ست مدت خود را پس گرفته شود دست ترا پس پیش آورده شوی و کشیده شود از تو آنچه که بر تست پیشتر فرو برده شوی در دریاهای فضائل و نعمتها و عطاها پس پوشانیده شود بر تو خلعت نورها و سرها و علمهای نادر لذتی پس نزدیک گردانیده شوی و حدیث کرده شوی و سخن کرده شوی و عطا کرده شوی و توانگر کرده شوی دلیر کرده شوی و بلند کرده شوی و خطاب کرده شوی تا اینکه الیوم لدینا مکین امین پس درین هنگام اعتبار کن حالت یوسف صدیق را هنگامیکه خطاب کرده شد باین خطاب یعنی انک[له] الیوم لدینا مکین امین بر زبان بادشاه مصر و بزرگ او و فرعون او بود و زبان ملک مصر گوینده و بیان کننده مر این خطاب را و خطاب کننده در حقیقت خدا بود بر زبان اهل معرفت سپرد کرده شد بیوسف علیه السلام ملک ظاهر و آن بادشاهی مصر بود و ملک نفس و ملک معرفت و علم و نزدیکی و خصوصیت و بلندی مرتبه نزد او تعالی گفته است خدای تعالی در بادشاهی ظاهر وکذلک مکنا لیوسف فی الارض یتبوأ منها حیث یشاء همچنین تمکنت و قدرت دادیم مر یوسف را در زمین یعنی زمین مصر فرود می آمد از زمین هر جا که میخواهد و گفته است خدای تعالی در تسلیم ملک نفس مر او را کذلک لنصرف عنه السوء والفحشاء انه من عبادنا المخلصین ثابت داشتیم یوسف را نزد فریب تا بازگردانیم از وی بدی را و زنا را بدرستیکه یوسف از بندگان خالص کرده ما است و گفت خدای تعالی در ملک علم و معرفت مر او را ذلکما مما علمنی ربی انی ترکت ملة قوم لا یومنون بالله ای آن تعبیر خواب شما از جمله معلوماتی ست که تعلیم کرده است مرا پروردگار من بدرستیکه من گذاشتیم کیش قومی را که ایمان ندارند بخدا پس چون خطاب کرده شوی تو باین خطاب ای صدیق اکبر داده شوی نصیب تمام از علم بزرگ و تهنیت کرده شوی بتوفیق دادن و به نعمتها دادن و بتوانائی بر کارها و به بادشاهی تمام و بحکم نافذ بر نفس و جز آن از چیزها و پیدا کردن چیزی عدم را بحکم خداوند همه چیز حصول این نعمتها در دنیا باشد و عیش از آخرت و اما نعمت در آخرت در دار السلام و بهشت بلند قدر پس نظر کردن بذات خداوند

[له] بدرستیکه نزد ما خداوند مرتبه و امانت دار گرفته شده ۱۲

بزرگ زیاده بر نعمتهای بهشت و منت نهادن هست از حق و این آن آرزو هست که آنرا نهایت و پایان نیست

مقالهٔ بیست هفتم ـ فرمود رضی الله عنه بگردان نیکی و بدی را دو میوه از دو شاخ که از یک درخت اند یکی ازان دو شاخ می آرد میوهٔ شیرین را و دیگری میوهٔ تلخ را پس بگذار شهرها و کشورها و کرانهای زمین را که برداشته میشود بسوی آن این میوه‌ها که گرفته شده اند ازین درخت و دور باش ازان کرانه‌ها و از اهل آن و نزدیک باش ازان درخت و باش نگهبان و خدمت کنندهٔ آن درخت ایستاده نزد وی و بشناس آن دو شاخ و آن میوه را و آن دو جانب پس شو مائل بسوی شاخیکه آرنده هست میوهٔ شیرین را پس درین هنگام باشد خورش و پرورش تو ازان میوهٔ شیرین و دور شو ازانکه پیش روی بسوی جانب شاخ دیگر که آرندهٔ میوهٔ تلخ است پس بخوری از میوهٔ او پس هلاک کند ترا تلخی میوهٔ وی پس چون پیوسته باشی برین صفت باشی در راحت و آسودگی و ایمنی و سلامتی از همه آفات زیرا چه آفتها و گوناگون بلاها میزایند ازان میوهٔ تلخ و چون غائب شوی از درخت و سرگشته شوی در آفاق و پیش کرده شود پیش دست تو ازان میوه‌ها و حال آنکه آن میوه‌ها بهم آمیخته اند از تلخ و شیرین و جدا شونده نیند شیرین از تلخ پس بگیری ازان میوه‌ها یا بخوری پس بسا باشد که بیفتد دست تو میوهٔ تلخ پس نزدیک گردانی آنرا از دهن خود پس بخوری ازان میوه پارهٔ را بخائی آنرا پس سرایت کند تلخی آن در اجزای کام تو و در درون گلوی تو و مغز تو پس کار کند آن میوهٔ تلخ در تو و در رودها و رگهای تو و در تمامهٔ اجزای بدن تو پس هلاک شوی بآن و انداختن تو باقی مانده را از دهن خود و شستن اثر و دور نمیکند از تو زیان چیزیکه سرایت کرده هست در بدن تو و سود نمیکند آنرا و اگر بخوری هم اول از میوهٔ شیرین و سرایت کند شیرینی آن میوه در تمام بدن تو سودمند شوی بآن و شاد کرده شوی پس کفایت نکند ترا آن یکبار خوردن پس چاره نیست از خوردن جز آن بار دوم پس ایمن نیستی ازانکه باشد میوه در بار دوم از میوهٔ تلخ پس فرو آید بتو چیزیکه ذکر کردهم آنرا برای تو از زیان و هلاک پس نیکی نیست در دور بودن از درخت و در غافل بودن میوهٔ آن و سلامت در نزدیک بودن آن درخت و ایستادن با وی هست پس

نیکی و بدی پیدا کردهٔ خداست و خدای تعالی خالق و روان کنندهٔ آنهاست گفته هست خدای تعالی والله خلقکم

وما تعملون خدا پیدا کرد شما را و آنچه میکنید و گفته است نبی صلی الله علیه وسلم والله خلق الجازر وجزوره خدا پیدا کرد ذبح کننده و نحر کننده را و چیزیکه ذبح و نحر کرده شود و کارهای بندگان مخلوق خداست و کسب بندگان است گفته است خدای تعالی ادخلوا الجنة بما کنتم تعملون ای در آئید بهشت را بجزای عمل که میکردید پاکی مر خدای را چه عجیب رحیم و کریم است نسبت داد عمل را به بندگان و فرمود که ایشان مستحق شده اند در آمدن بهشت بعمل خود و حال آنکه در آمدن بهشت بسبب توفیق و رحمت اوست مر ایشانرا در دنیا و آخرت گفته است پیغمبر صلی الله علیه وسلم لا یدخل الجنة احد بعمله فقیل له ولا انت فقال ولا انا الا ان یتغمدنی الله برحمته فوضع یده علی راسه ای در نمی آید بهشت را هیچ یکی بسبب عمل خود پس گفته شد مر آنحضرت را و تو نیز پس فرمود من نیز مگر آنکه بپوشد مرا خدای تعالی برحمت خود پس بنهاد آنحضرت دست مبارک خود را بر سر شریف خود روایت کرده شده است آن در حدیث عائشه رضی الله عنها پس چون باشی مطیع مر حکم خدا را فرمانبرداری کننده امر او را باز آینده نهی او را سپارنده خود را بوی در تقدیر وی نگاهدارد ترا از بدی خود و فضل کند بر تو به نیکی خود نگاهدارد ترا از همه بدیها از روی دین و دنیا اما از روی دین دلیل بران قول اوست عز و جل کذلک لنصرف عنه السوء الی آخره چنانچه گذشت اما حمایت از روی دنیا دلیل بران قول وی است ما یفعل الله بعذابکم ان شکرتم وآمنتم چکار دارد الله تعالی بعذاب کردن شما را اگر شکر گوئید و ایمان آرید مسلمان شکر گوینده چه میکند بلا نزد او و وی بسوی عافیت نزدیکتر است از بلا زیرا که مسلمان در مقام زیادتی است از نعمت از آنچه که او شکر گوینده است گفته است خدای تعالی لئن شکرتم لازیدنکم پس ایمان تو می میراند زبانهٔ آتش را در آخرت که آن سبب عقوبت بر گنهگار است پس چگونه نمیراند آتش بلا را در دنیا بار خدایا مگر آنکه باشد بنده از مجذوبان که برگزیده شده اند برای دوستی خاص و خلوص محبت و صفای او پس چاره نیست از بلا بران بنده تا صاف شود بسبب آن از چرک هواهای نفس و از میل کردن بآنچه که طبعها میخواهند آنرا بسکون بسوی خواهشهای نفس و لذتهای او و آرمیدن بسوی خلق او و به خوشنود شدن از نزدیکی خلق و آرام یافتن بسوی ایشان و برجا بودن با آن و شادمانی یافتن با ایشان پس مبتلا کرده میشود

با آنکه بگذارد همه این آلایشها پس پاک شود دل ببر آمدن اینها و باقی ماند توحید پروردگار و معرفت
حق و جاهای درآمدن علوم غیب از انواع سرها و علمها و نورهای نزدیکی زیرا چه بدرستیکه دل خانه ایست
که نمی گنجد در وی دو کس گفته است خدای تعالی ما جعل الله لرجل من قلبين في جوفه نگردانیده است
خدای تعالی هیچ کسی را دو دل در درون وی و نیز فرموده ان الملوك اذا دخلوا قرية افسدوها
وجعلوا اعزة اهلها اذلة فاخرجوا الاعزة عن طيب المنازل ونعيم العيش بدرستیکه
بادشاهان چون درآیند مر دیهی را خراب سازند آنرا و بگردانند گرامی و سرکشان دیه را خوار پس بیرون
می آرند عزیزان را از خوشی خانها و ناز و نعمتهای زندگانی بود و پیش ازین سلطنت بر دل مر شیطان
و هوا و نفس را بودند جوارح جنبنده بامر ایشان از انواع گناهان و باطلها و گمراهیها پس فرو شد
آن سلطنت و تصرف پس آرام یافتند جوارح و خالی شد سرای بادشاهی که آن دل است و پاکیزه شد
صحن سرای دل که آن سینه است اما دل پس گشت جای سکونت مر توحید و علم و معرفت را و اما صحن
دل پس گشت جای فرود آمدن واردات و چیزهای شگفت از غیب پس همه این انوار و اسرار نتیجه بلا
و میوه اوست گفته است صلی الله علیه وسلم انا معاشر الانبياء الى آخره چنانچه گذشت و نیز گفت
انا اعرفكم بالله واشدكم له خوفا من عارف ترین شما ام بخدا و سخت ترین شما مر او را از روی
ترس پس هر کسی که نزدیک است از بادشاه سخت است خطر و پرهیزیدن وی زیرا که وی در مکانی است
که می بیند او را بادشاه پنهان نیست بر ملک تصرفهای او و حرکات او و نگریستنهای او پس اگر بگوئی
که همه خلق نزد خدا مثل یکدیگر است پوشیده نیست بر خدا از خلق هیچ چیز پس چه فائده است مر این
سخن را گفته شود مر ترا در جواب هر گاه که بلند شد منزلت او و بزرگ است رتبه او نزد حق بزرگ شد
خطره او زیرا که واجب شد بر وی شکر آنچه که انعام کرده است او را از نعمتهای بزرگ و فضلهای خود پس
اندک چپ و راست نگریستن از خدمت او کوتاهی کردن است در شکر وی و آن کوتاهی کردن نقصانیست
در طاعت او گفته است خدای تعالی یا نساء النبي من يأت منكن بفاحشة مبينة يضاعف
لها العذاب ضعفين ای زنان پیغمبر هر که بیارد از شما بدی هویدا را دو چند کرده شود مر او را

عذاب از عذابیکه جز شمار کرده شود گفت خدای تعالی این وعید را مر زنان پیغمبر را از کمال نعمت خود بر ایشان بسبب اتصال ایشان به پیغمبر پس چگونه کسے که باشد متصل بخدا و بقربتهای بزرگست خدای تعالی بزرگی عظیم از مانند کردن بخلق وے نیست مانند او هیچ چیز و اوست شنوا و بینا

مقاله بست هشتم فرمود رضی الله عنه آیا میخواهی آسایش و خوشی و آسودگی و شادی را و راحتے و آرام را و ناز و نعمت را حال آنکه تو هنوز در کوزهٔ آهنگرانی برای پختن گداختن و میرانیدن نفس و جنگ کردن با هوای او و دور کردن مرادها و عوضها در دنیا و آخرت و بتحقیق باقی مانده است در تو بقیه از اینها پیدا و هویدا آهسته روای شتابنده آهسته باش و تیز مرو اے چشم دارنده در بسته است تا دور کردن اینها و حال آنکه باقی مانده است بر تو از آن بقیه و در تو ذره از آن هست مکاتب بنده است تا باقی است بر وی یک درم تو روی برگردانیده شده از در قبول تا که باقی است بر تو از دنیا برابر مکیدن خستهٔ خرما دنیا هوای تو و خواست تو و آرزوی تو و دیدن تو هر چیزے را از چیزها بطریق میل و جستن مر چیزے را از چیزها و نگریستن نفس تو بسوی چیزے از عوضها در دنیا و آخرت است پس مادام که در تو چیزے ازین چیزها است پس تو هنوز در فانی ساختن آنی پس ساکن باش تا حاصل شود فنا بتمام و کمال پس بیرون آورده شوی از کوزه و تمام ساخته شوی زرگری و آراسته شوی به پیرایه و پوشانیده شوی جامه و خوشبو ساخته شوی و بخور کرده شوی پستر برداشته شوی بسوی پادشاه بزرگتر پس خطاب کرده شوی وانك اليوم لدينا مكين امين پس انس داده شوی و نرمی کرده شوی و خورانیده شوی از غذای فضل و از فضل پوشانیده شوی و نزدیک بسیار نزدیک کرده شوی و خبردار کرده شوی بر سرها و حال آنکه آن سرها از تو پوشیده نباشد پس توانگر گردانیده شوی ازین نعمتها از همه چیزها آیا نمی بینی بسوی ریزهای زر از هم جدا افتاده در باخته شده دست بدست گردانیده شده بامداد کننده و شبانگاه کننده در دست خوشبو فروشان و بقالان و گوشت فروشان و دباغان و روغن نفط فروشان و جامه پاک کنندگان و خداوندان پیشهای گرانمایه و پیشهای فرومایه کمینه پلید بعد از آن جمع کرده میشود آن ریزها پس گردانیده میشود

در بوته زرگر پس میگدازند آنجا بفروختن آتش بروی بیشتر بیرون آورده میشود از بوته پس کوفته میشود به نیکوی نرم کرده می شود و ملایم کرده میشود پس زرگری کرده میشود پس زیور ساخته میشود پس جلا داده میشود خوشتر کرده میشود پس گذاشته میشود در بهترین جایها و مکانها از پس در بستهها در گنجینهها و صندوقها و در جایهای تنگ و تیره یا پیراسته میشود بوی عروس و آراسته میشود و گرامی داشته میشود و گاہے میباشد عروس از بادشاه بزرگتر پس بریده میشود ریزهہاے زر از دستهای و باعث گران بسوی نزدیکی بادشاه و مجلس وی پس از گداختن و کوفتن پس همچنین تویی ای مومن وقتیکه صبر کنی بر جاهای روان شدن تقدیر و راضی باشی بقضای الهی در همه حال نزدیک گردانیده شوی بسوی خداوند خود در دنیا پس نعمت داده شوی بمعرفت و علمها و سرها و ساکن کرده شوی در آخرت در بهشت با انبیا و صدیقان و شهیدان و صالحان در همسایگی رحمت خدا و در سرای وی و نزدیکی وی و انس بوی پس صبر کنی و شتابی مکن و راضی باش بقضای الهی و تهمت منه پس در می یابد ترا سردی عفو وی و شیرینی معرفت وی و لطف و کرم و نعمت وی

مقاله بست نهم - فرمود رضی الله عنه در قول نبی صلی الله علیه سلم کاد الفقران یکون کفرا نزدیک هست که فقر باشد سبب افتادن در کفر ایمان می آرد بنده بخدا و می سپارد همه کارها را بسوی خدا و اعتقاد می دارد که آسان کردن رزق از وست و اعتقاد دارد که هر چیز که رسید او را نبود که خطا کند او را و هر چیز که خطا کرد و نرسید او را نبود که برسد او را و من یتق الله یجعل له مخرجا و یرزقه من حیث لا یحتسب و من یتوکل علی الله فهو حسبه و اعتقاد میکند هر که تقوی میکند خدا را آسان میگرداند خدای تعالی او را راه بیرون شدن و روزی میرساند او را از انجا که گمان نمیدارد و هر که توکل کند بر خدا پس آن خدا بس هست او را و میگوید بنده این را در وقتیکه آن بنده در عافیت و توانگری است بیشتر مبتلا میگرداند خدا او را ببلائے و فقرے پس شروع میکند آن بنده در حق خواستن و زاری کردن پس نمیگشاید خدا آن بلیه را از وی پس درین هنگام ثابت میشود قول علیه الصلوة والسلام کاد الفقران یکون کفرا پس بنده که لطف خواهد خدای تعالی بوی بگشاید از ان بنده آنچه که با اوست پس در می یابد خدا آن را

بعافیت و توانگری و توفیق دہد آنرا برای شکر و سپاس و ستایش کردن پس ہمیشہ میدارد مر او را عافیت و توانگری تا وقت مردن و کسیکہ خواہد خدای تعالی فتنہ او را ہمیشہ میدارد ببلاء فقر او را پس گسستہ میگردد از وعدہ ایمان او پس کافر میشود بسبب اعتراض کردن و تہمت نہادن مر حق را و شک کردن در وعدہ او پس میرد کافر بخدا و منکر بآیات او و خشمگین بر پروردگار خود و بسوی این اشارت کردہ است پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ان اشد الناس عذابا یوم القیمۃ رجل جمع اللہ لہ بین فقر الدنیا وعذاب الآخرۃ نعوذ باللہ من ذلک بدرستیکہ سخت ترین مردم از روی عذاب در روز قیامت مردی است کہ جمع کردہ است خدای تعالی مر او را میان فقر در دنیا و عذاب در آخرت پناہ میخواہم بخدا ازان و اینست فقر فراموش کنندہ از خدا کہ پناہ طلبیدہ است ازان پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم و مرد سوم آن کسیست کہ خواستہ است خدای تعالی برگزیدن و پاک کردن او را و گردانیدہ است او را از خواص خود و دوستان و محبوبان خود در ظاہر و باطن وارث پیغمبران خود و بہتر اولیای خود و بزرگ بندگان خود و دانایان ایشان و حکیمان ایشان و شفاعت کنندگان ایشان و شحنہ ولایت ایشان و پس روی کردہ شدہ مسلمانان و تعلیم کنندہ ایشان و راہ نمایندہ بسوی خداوند ایشان و براہ آرندہ بسوی روشن راہ و بسوی پرہیز کردن از راہ ہلاک فرستادہ است خدای تعالی بسوی آن شخص کوہہای صبر را و دریاہای رضا را و موافقت و فنا در فعل خداوند بعد ازان در می یابد او را خدا بعطا بسیار و بناز و نعمت می پرورد او را در ساعتہای شب و کرانہای روز در حالت جلوت و خلوت گاہی در ظاہر و گاہی در باطن بگوناگون لطف و نصیب و عطا پس پیوستہ می باشد مر او را این تا ہنگام موت

مقالہ سی ام۔ فرمود رضی اللہ عنہ چہ عجب بسیار است کہ میگوئی چہ کار کنم کہ بمقصود رسم و چہ چارہ است پس گفتہ میشود ترا بایست بجای خود و درمگذر از حد خود تا آنکہ بیاید ترا کشایش از جانب او تعالی کہ امر کردہ است ترا بایستادن در جائیکہ تو در آئی گفتہ است خدای تعالی اصبروا وصابروا ورابطوا واتقوا اللہ ای صبر کنید و زور آرید در صبر کردن و ربط دارید و پرہیز کنید خدا را امر کرد ترا حق تعالی ای مومن بصبر کردن پس تر مبالغہ در صبر و باہم ربط داشتن و نگاہداشتن و ملازمت نمودن بران

بعد از آن ترسانید ترا بگذاشتن صبر پس گفت واتقوا الله پرهیز کنید خدا را در ترک کردن آن
یعنی ترک نه نهید صبر را زیرا که بهتری و سلامتی در صبر است گفته است پیغمبر صلی الله علیه وسلم
الصبر من الایمان کالراس من الجسد ای صبر از جزء ایمان است چنانچه سر از بدن گفته شده است
که هر چیزی را ثواب باندازه است مگر ثواب صبر که بیحد و اندازه است گفته است خدای تعالی
انما یوفی الصابرون اجرهم بغیر حساب پس چون پرهیزگاری کنی حق او در نگاهداشتن
تو مر صبر را و مبالغه کردن در نگاهداشت حدها تا خبر میرساند چیزی را که نوید داده ترا در قرآن خود
و آن قول وی است من یتق الله یجعل له مخرجا الی آخره و میباشی بصبر کردن تو تا بیاید
کشایش از جمله متوکلان و بتحقیق وعده کرده است خدای تعالی ترا بکفایت پس گفته است
و من یتوکل علی الله فهو حسبه و میباشی با صبر کردن و توکل نمودن از جمله نکوکاران و بتحقیق
وعده است ترا بجزا پس گفته و کذلک نجزی المحسنین یعنی جزا میدهیم نیکوکاران را و دوست
میدارد خدا ترا بوجود احسان از آنچه که او گفته است ان الله یحب المحسنین بدرستیکه خدا دوست
میدارد احسان کنندگان را پس صبر کردن سر همه نیکیها و سلامتی است در دنیا و آخرت و از مقام صبر بالا
میرود مومن بسوی حالت رضا و موافقت پس تر فنا در فعلهای خدا که حالت بدلیت و غیبت است پس تو اینکه
بگذاری این مقام را پس فرو گذاشته شوی در دنیا و آخرت و فوت شود از تو نیکی هر دو جهان

مقاله سی و یکم - فرمود رضی الله عنه چون بیابی در دل خود دشمنی کسی و یا دوستی کسی پس عرض
کن عملهای او را بر کتاب و سنت پس اگر باشند کردارهای او در کتاب و سنت دشمن داشته شده پس
شاد شو بموافقت کردن تو مر خدا را و رسول او را و اگر باشند عملهای او در کتاب و سنت دوست داشته شده
و تو دشمن میداری آنرا پس بدانکه تو صاحب هوائی دشمن میداری او را بهوای نفس خود ستم کننده او را
بدشمن داشتن تو او را و نافرمانی کننده مر خدا و رسول او و مخالفی مر ایشان را پس توبه بکن بسوی خدا
از دشمنی تو آنرا و بخواه از خدا دوستی آن شخص را و جز او را دوست از دوستان خدا و اولیای وی و
دیگر برگزیدگان وی و نیکوکاران از بندگان وی تا باشی موافق مر خدا را در دوست داشتن دوستان وی

وهمچنین مکن درشان کسے که دوست میداری او را یعنی عرض کن عملهای او را بر کتاب و سنت پس اگر باشند عملهای آن شخص محبوب در کتاب و سنت پس دوست دار آنرا و اگر باشد عملهای او دشمن داشته شده پس دشمن دار آنرا تا دوست نداری او را بهوای نفس خود و دشمن نداری بهوای خود و بتحقیق تو امر کرده شدهٔ بمخالفت کردن هوای نفس خود را گفته است خدای تعالے لا تتبع الهوٰی فیضلک عن سبیل الله پیروی مکن هوای نفس پس گمراه گرداند ترا از راه خدا

مقالهٔ سی و دوم - فرمود رضی الله عنه چه عجب بسیار است که میگوئی هر کسے که دوست میدارم او را همیشه نمی ماند صحبت من او را پس فرو آورده میشود مانع درمیان ما یا بغائب شدن یا بمردن وی یا بواقع شدن دشمنی و گوناگون حالها بهلاک شدن و گم شدن از دست پس گفته میشود که آیا نمیدانی ای دوست داشتهٔ خدا خواهش و عنایت نموده شده بوی رشک کرده بجهت وی بر دیگران و بر شے آیا نمیدانی بدرستیکه خدای تعالی غیرت برنده است پیدا کرده ترا برای خود و میجوئی اینکه باشی مر غیر او را آیا نشنیدهٔ قول خدای عز و جل یحبهم ویحبونه دوست میدارد خدا ایشان را و ایشان دوست میدارند او را و ما خلقت الجن والانس الا لیعبدون پیدا نکردم پری و آدمی را مگر برای آنکه بپرستند مرا آیا نشنیدهٔ سخن رسول الله صلے الله علیه وسلم اذا احب الله عبدا ابتلاه فان صبر اقناه قیل ما اقناه قال لم یذر له مالا ولا ولدا ای چون دوست دارد خدا بنده را ابتلا میگرداند او را پس اگر صبر کرد گرو می آرد او را برای خود گفته شد بحضرت معنی قول او اقناه فرمود آنحضرت که نمیگذارد مر بنده را نه مال و نه اولاد زیرا چه چون باشد مر بنده را مال و ولد دوست میدارد آنها را پس شاخ شاخ میشود دوستی مر پروردگار خود را پس کم میشود و پاره میشود محبت پس میشود محبتش مشترک درمیان خدا و میان غیر او و خدا نمی پذیرد شریک او وی غیرت برنده است و عالی است مر هر چیز و بالای هر چیز است پس هلاک میسازد دوست و کم میگرداند شریک خود را تا ساده گرداند دل بنده خود را برای خود بے آمیزش چیزے دیگر پس ثابت میشود درین وقت معنی قول او تعالی یحبهم ویحبونه تا وقتیکه پاک گردد دل از شریکان و همتایان از اهل و مال و ولد و لذتها و شهوتها و جستن ولایتها و ریاستها و کرامتها

و حالتها و منزلها و مقامها و بهشتها و درجها و نزدیکی ها و قربها پس باقی نماند در دل هیچ خواهشے و آرزوے پس بگردد همچو آوند رخنه دار که ثابت نمی ماند درو چیزے روان ثابت نمی ماند در دل خواهش چیزے از چیزها زیراکه دل شکسته شده است بفعل خدا هرگاه که پیدا شد در دل خواهش بشکست آنرا فعل خدا و غیرت او پس زده شد گرد دل سراپرده های عظمت و قهر و بزرگی و ترس و کاویده شد از پس آن خندقهای بزرگی و سطوت پس رهائی نمی یابد بسوی دل اراده چیزے از چیزها پس درین هنگام زیان نمی کنند دل را و مال و اسباب از مال و ولد و اهل و اصحاب و کرامتها و حکمتها و عبارتها زیراکه همه اینها میباشد بیرون دل پس غیرت نمی برد خدا بلکه می باشند همه چیزها کرامت از جانب خدا مر بنده خود را و نزهت و بخشایش و روزی و سبب نفع رسانیدن مر کسانے را که وارد میشوند برو پس گرامی کرده میشوند این واردان باین اشیا و رحمت کرده میشوند و نگاهداشته میشوند از جهت گرامی بودن بنده بر خدائے عزوجل پس میباشد بنده بدرقه مر ایشان را و جای استواری و پناه و شفاعت کننده در دنیا و آخرت

مقاله سی و سوم فرمود رضی الله عنه مردم همه بر چهار قسم اند یکے مردیست که نه زبان او راست و نه دل وی منسوب است بعام ناآزموده کار و بے تمیز است خرد و خوار است قدری نمی نهد خدا او را و نیست هیچ نیکی در وی و مانند آن ردی و زبون اند نیست قدر مر ایشان را مگر آنکه در گیرد ایشانرا خدائے تعالی بمهربانی خود پس هدایت دهد دلهای ایشانرا بایمان و بجنباند جوارح ایشان را بطاعت خود پس بپرهیز از آنکه باشی از انها و پناه مگیر بایشان و اعتقاد مگیر بایشان و مایست میان ایشان زیراکه بدرستیکه ایشان خداوندان عذاب و خشم و بے رضای الهی اند و ساکنان نار و کسان او ایند پناه میجوییم بخدا از صحبت ایشان مگر آنکه باشی از دانایان بعلم خدا و از تعلیم کنندگان نیکی و از راه نمایندگان دین و کشیدگان او و خواهندگان او پس لازم گیر اینچنین مردمان را و بیا پیش ایشان و بخوان ایشانرا بطاعت خدا و بترسان از گناهان بخدا پس باشی نزد خدا بزرگ پس داده شود ترا ثواب پیغمبران و رسولان گفته است صلی الله علیه وسلم مر علی را کرم الله وجهه

لان یهدی الله بهداک رجلا خیر لک مما طلعت علیه الشمس ای هر آئینه رسانیدن خدا

بمقصد بواسطه راه نمودن تو مردیرا بهتر است مر ترا از هر چه که طلوع کرده است برو آفتاب و مرد دوم شخصے که زبان دارد نه دل پس گویائی میکند بحکمت و خود عمل نمیکند بران میخواند مردمانرا بسوے خدا و حال آنکه خود میگریزد از وی پس بد می شمرد عیبے خود را و همیشه باشد او بر مانند آن عیب در ذات خود و ظاهر میکند برای مردم پارسائی را و جنگ میکند خدا را بگناهان بزرگ چون خلوت میکند باکسے گویا گرگے است که بروی جامها است و اوست آن کسے که ترسانیده است از وے پیغمبر صلی الله علیه وسلم میفرماید اخوف ما اخاف علی امتی کل منافق علیم اللسان ترسیده شده ترست از هر چه میترسم من بر امت خود هر منافقے که برو زبان است و در حدیث دیگر است اخوف ما اخاف علی امتی علماء السوء ترسیده شده ترست از انچه می ترسم بر امت خود که بد را از نیک می شناسند و بد میکنند پناه می جویم بخدا ازین صفت پس دور باش ازین و دیگر بپرهیز از وی تا نه رباید ترا بزبان شیرین خود پس بسوزد ترا آتش گناهان وی و بکشد ترا بد بوی درون وی و دل وی و مرد سوم کسیکه دل دارد نه زبان و وے مومن است که پوشیده است خدای تعالی از خلق خود و فرو هشته است بروی پرده و بینا کرده است او را بعیبهای نفس وی و روشن گردانیده است دل او را و شناسا گردانیده است دشواریهای آمیزش مردم را و نامبارکی سخن و گویائی را و بیقین دانسته است آن مرد اینکه سلامتی در خاموشی و گوشه گیری است چنانکه گفته است پیغمبر علیه السلام من صمت نجا هر که خاموشی گرفت برست و همچنانکه فرموده ان العبادة عشرة اجزاء تسعة منها فی الصمت بدرستیکه عبادت ده جزء است نُه از ان در خاموشی است پس اینمرد ولی خداست در سترے که با خدا دارد محفوظ و سلامت است از آفت خداوند عقل تمام است و همنشین خداست نعمت داده شده بروی پس نیکی همه نیکی نزد اوست پس لازم گیر او را و یاری او را و آمیزش او را و چاکری او را و دوستی نمودن بسوی وی و بپرداختن حاجتهای او که عارض شوند مر او را و بشفقتهائیکه مشتغل گردد وی دران پس دوست دارد ترا خدای تعالے و برگزیند ترا و در آرد ترا در گروه دوست داشته شدگان و بندگان صالحان خود ببرکت آن مرد انشاء الله تعالی و مرد چهارم صاحب زبان و دل است و آن مرد خوانده شده است در عالم ملکوت

بزرگی چنانچه آمده است در حدیث من تعلم وعمل وعلم ادعی فی الملکوت عظیما هر که آموخت وعمل کرد وآموزانید خوانده میشود در ملکوت عظیم واین مرد عالم بخداست وبآیات وی بامانت نگاهداشته است در دل وی دانشهای غریب واقف گردانیده است اورا خدای تعالی بر رازهائے که پوشیده است آنرا از غیر او وبرگزیده اورا ونواخته اورا وکشیده است اورا بسوی خود وراه نموده است اورا وبالا برده است اورا بقرب خود وکشاده است سینهٔ اورا برای پذیرفتن آن سرها وعلمها وگردانیده است خدای تعالی اورا دانشمندے بزرگ وخواهنده مر بندگان را وترساننده مر ایشان را وحجت ودلیل است درمیان ایشان راه راست نماینده ویابندهٔ شفاعت کننده وقبول کرده شده شفاعت اوراست گوینده وراست گو دانسته شده است وخلیفه وجانشین پیغمبران ورسولان خود را بر ایشان درودها وسلامتها وبرکتها است پس این مرد نهایت وپایان است در بنی آدم نیست هیچ مرتبه بالای مرتبهٔ او مگر نبوت پس لازم گیر اورا وبپرهیز از آنکه مخالفت کنی اورا وبگریزی اورا وکناره گیری اورا ودشمنی داری از وی وترک کنی پذیرفتن را از وی ودر رجوع کردن بسخن وی ونصیحت وی زیراکه سلامتی در چیزیست که میگوید او ونزد اوست وهلاکی وگمراهی نزد غیر اوست مگر کسیکه توفیق دهد اورا خدای تعالی ومدد کند اورا بدرستی ومهربانی پس بتحقیق قسمت کردم برای تو آدمیان را پس نگاه کن برای نفس خود اگر هستی نظر کننده وپرهیز کن مر نفس خود را اگر هستی پرهیز کننده مر اورا ومهربانی کننده بر نفس راه نماید ما را خدای تعالی وترا بر چیزیکه دوست میدارد او تعالی اورا وخوشنود میباشد از آن در دنیا وآخرت بسبب رحمت خود

مقالهٔ سی وچهارم - فرمود رضی الله عنه چه عجب بسیار است خشم گرفتن تو بر پروردگار خود وتهمت نهادن تو مر اورا وعیب کردن تو بروی ونسبت کردن تو مر اورا بستم ودرنگ شمردن تو مر اورا در روزی رسانیدن وتونگر ساختن ودور کردن بلاها واندوهها آیا نمیدانی که مر هر مدت را سرنوشتے هست ومر هر بلا واندوه را غایتے وانتهائی وسپری شدن است پیش نمیشود آن مدت وپس نمیرود وقتهای بلا دگرگون نمیشود پس نگردد بلاها عافیتها ووقت سختی نمیگردد وقت نرمی وحالت درویشی نمیگردد تونگری نیکو نگاهدار ادب را ولازم گیر خاموشی را وشکیبائی را ورضا وموافقت را

مر پروردگار خود را و توبه کن از ناخوشی خود را بر خدا و تهمت کردن تو مر او را در فعل او و نیست در درگاه او تمام گرفتن حق از بندگان و کینه کشی کردن بیگناه و به مقتضای طبع کینه چنانکه آن در حق بندگان نسبت بعضی را در حق بعضی پروردگار تنهاست به همیشگی و سابق است همه چیزها را و پیدا کرد همه او پیدا کرد مصلحتهای همه او فسادهای همه ابلیس و نیست آغاز و انجام همه او و سپری شدن همه او و پایان کار همه او وی تعالی داناست در کار خود و استوار است در کارگری خود مناقضه نمیکند در کار خود نمیکند کار بیفایده را پیدا نمیکند باطل به ابازی روا نیست بر وی صفتهای عیب و نه نکوهیدن در کارهای او چشم دار کشادگی راه اگر عاجز شوی از موافقت وی تعالی و از رضا و فنا در فعل او تا آنکه برسد نوشت مدت خود را پس این حالت بلا متبدل شود بقدر آن بگذشتن زمان و سپری شدن مدتها چنانکه میگذرد زمستان و کشف میکند تابستان و بپایان میرسد شب و میرسد روز پس اگر طلب کنی روشنی روز و شعاع او را میان وقت مغرب و عشا داده نشود ترا بلکه زیادتی میکند در تاریکی شب تا وقتیکه رسد تاریکی شب نهایت خود را و برآمد فجر بیاید روز بروشنی خود بجوئی روشنی را یا بخواهی آنرا یا خاموش باش و ناخوش داری آنرا پس اگر بخواهی باز آوردن شب را درین هنگام اجابت کرده نشوی دعای خود را و داده نشوی زیرا که تو طلب کردی چیزی را در غیر وقت وی و هنگام وی پس باقی مانی دریغ خورنده و برنده از مقصود خشم گرفته و شرمنده پس بگذار این همه را و لازم گیر موافقت را و نیک گمانی را به پروردگار خود و صبر نیک را پس آنچه هست برای تو باز داشته نمیشود و از آنچه نیست نصیب تو داده نمیشود ترا هر آینه بقای من سوگند من است بدرستیکه تو میخوانی و زاری میکنی بسوی پروردگار خود بدعا کردن و خواری نمودن بجهت پرستش و بجای آوردن امر او را در قول وی ادعونی استجب لکم و در قول وی تعالی واسألوا الله من فضله و جز این از آیات و اخبار و تو دعا میکنی او را و او قبول میکند آنرا برای تو نزد رسیدن وقت و مدت اجابت وقتیکه خواهد خدای تعالی و باشد برای تو دران صلاح حال دنیا و آخرت تو و موافق گردد اجابت کردن دعا را و دادن سوال به اقتضای حق بانجام رسیدن مدت آن تهمت منه خدا را در تاخیر اجابت دعا

و ملول مشو از دعا کردن خود را زیرا که بدرستیکه تو اگر سود نمیکنی زیان نمیکنی اگر اجابت دعا تو نکرد شتاب ثواب دهد ترا بدرنگ پس بتحقیق آمده است در حدیث ان العبد یری فی صحائفه یوم القیامة حسنات لا یعرفها فیقال له انها بدل سؤالك فی الدنیا الذی لم یقدر قضاءه فیها ای بدرستیکه مؤمن خواهد دید در نامۀ اعمال خود روز قیامت نیکی ها را که نمی شناسد آنرا پس گفته خواهد شد مر او را اینها عوض دعا کردن تست در دنیا که مقدر نبود آن مسئول در آن یا چنانکه این حدیث وارد است پس کمترین حال تو اینست که باشی یاد کننده مر پروردگار خود را و به نیکی داننده مر او را از جهت آنکه میخواهی از وی و نخواستی از غیر او و فرود دنیا و در وی حاجت خود را بغیر وی پس تو در میان دو حالی در همه اوقات خود در شب تو و روز تو تندرستی تو و بیماری تو و محنت تو و نعمت تو و سختی تو و سستی تو تا که خاموش میباشی از سؤال و راضی می باش بقضا و موافق و فرو هشته میباش مر فعل او را مانند مرده در دست شوینده و همچو طفل شیرخوار در دست دایه و مثل گوی در پیش سوار میگرداند او را بچوگان پس میگرداند ترا تقدیر بهر گونه که میخواهد اگر باشد ناز و نعمت پس مطلوب از تو سپاس و ستایش است و از خدا زیادتی در بخشش چنانکه گفته است لئن شکرتم لازیدنکم و اگر باشد مقدر سختی و بلا پس مقصود از تو صبر و موافقت است بتوفیق خدا و ثابت داشتن و یاری دادن و درود فرستادن و مهربانی کردن از خداست بفضل وی چنانکه گفته است عزیز است از هر گوینده ان الله مع الصابرین خدا با صابران است یاری دادن و ثابت داشتن چنانچه گفته است خدای تعالی ان تنصروا الله ینصرکم و یثبت اقدامکم اگر یاری میدهید شما خدا را یاری میدهد شما را خدا و برجای میدارد پاهای شما را پس چون یاری دهی خدا را در مخالفت نفس و هوای خود بترک کردن اعتراض بر خدا و خشم گرفتن بفعلیکه میکند در تو و باشی جنگ کننده برای خدا بر نفس خود و شمشیر زننده برای خدا بر وی هر گاه که بجنبد بکفران نعمت و شرک خفی ببری سر او را بصبر کردن و بموافقت نمودن تو مر پروردگار خود را و آرامیدن بفعل و وعدۀ وی و خوشنود بودن بآن بر دو باشد خدای تعالی مر ترا یاری دهنده و نگاه دارنده اما ترتیب و درود و مهربانی بر آن پس دلیل قول خداست

وبشر الصابرین الذین اذا اصابتهم مصیبة قالوا انا لله وانا الیه راجعون اولئک علیهم
صلوات من ربهم ورحمة واولئک هم المهتدون ای مژده ده صبر کنندگان را آنکسانیکه چون
برسد ایشان را مصیبت بگویند بدرستیکه ما برای خدا ایم و بسوی او باز گردنده ایم با اینکه برین جماعت
درودهاست از پروردگار ایشان و مهربانیها و ایشانند راه راست یابنده و حالت دیگر آنکه زاری
کنی بسوی پروردگار خود بدعا و سوال از جهت بزرگ داشتن مر حضرت خدا را و فرمان بجا آوردن
امر او را و در پیش نهادن شئ در جای خود است زیرا که خدای تعالی خوانده است ترا بسوال بسوی خود و گردانیده است
آن را توجه بجانب خود و پیغمبر از تو بسوی خود سبب پیوند و پیوستگی نزد خود بشرط نگذاشتن تهمت و خشم نگرفتن
بروی نزد تاخیر اجابت تا وقت معهود اندازه کن میان این دو حالت و در مگذر از حد این هر دو پس
بدرستیکه نیست شان اینکه آنجا حالت دیگر وراء این هر دو پس پرهیز از آنکه باشی از ستم کنندگان
که از حد گذرندگان اند پس هلاک کند ترا خدای تعالی و پاک ندارد چنانکه هلاک کرد کسانیرا که گذشته اند
از امتهای گذشته در دنیا بسخت کردن بلای خود و در آخرت بعذاب دردناک خود پاک است
خدای بزرگ ای کسیکه داناست بر حال من بر تو است تکیه کردن من

مقاله سی پنجم - فرمود رضی الله عنه بر تو باد لازم گرفتن بورع و رنه هلاکت در قید و بند تست
چسپان شونده مر ترا رستگار نمیشوی از آن همیشه مگر آنکه بپوشد ترا خدا برحمت خود زیرا که بتحقیق
ثابت شده است در حدیثیکه روایت کرده شده از آنحضرت ملاک الدین الورع وهلاکه
الطمع بدرستیکه مدار دین پرهیزگاری است و سبب هلاک دین طمع است و نیز ثابت است من حام
حول الحمی یوشک ان یقع فیه کالراتع الی جنب الزرع یوشک ان یمد فاه الیه لا یکاد
ان یسلم الزرع منه هرکه بگردد گرد چراگاه نزدیک است که بیفتد در وی همچو ستور چرنده پهلوی کشت
نزدیک است که دراز کند دهان خود را بسوی کشت نزدیک نیست که سلامت ماند کشت از وی و بتحقیق گفته است
عمر ابن الخطاب رضی الله عنه کنا نترک تسعة اعشار الحلال مخافة ان نقع فی الحرام بودیم ما
که بگذاشتیم ما نه جزء از حلال برای ترسیدن اینکه بیفتیم در حرام - و از ابو بکر صدیق رضی الله عنه مروی است

كُنَّا نَتْرُكُ سَبْعِيْنَ بَابًا مِنَ الْمُبَاحِ مَخَافَةَ اَنْ نَقَعَ فِي الْجُنَاحِ بوديم كه مى گذاشتيم هفتاد در
از مباح از جهت ترسيدن بر آنكه بيفتيم در گناه كردهٔ ايشان اينچنين براى پرهيز بودن از نزديكى
حرام و براى عمل كردن بر سخن حضرت صلى الله عليه وسلم اَلَا اِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى وَاِنَّ حِمَى اللّٰهِ
مَحَارِمُهٗ فَمَنْ حَامَ حَوْلَ الْحِمٰى يُوْشِكُ اَنْ يَّقَعَ فِيْهِ بدانند كه هر پادشاه را چراگاهى است و بدرستى
كه چراگاه خدا حرام كردهٔ اوست هر كه بود گرد او قريب است كه بيفتد در ان پس كسيكه در آيد در پناه جاى
بادشاه پس در گذشت در نخستين را پستر در دوم و سوم را تا آنكه نزديك شد از در سراى پادشاه اين كس
بهتر است از كسيكه استاده است بر در نخستين كه متصل صحرا است اگر بند كرده شود از وى در سوم زيان ندارد
او را زيرا كه وى باز و را مى دو در پست از درهاى كوشك و نزديك اوست خزينهٔ بادشاه و لشكر او اما چون
باشد بر در اول پس بسته شود آن در از وى پاينده ماند در دشت تنها بگيرند او را گرگان و دشمنان پس
ميگردد از هلاك شوندگان پس همچنين كسيكه سلوك نمايد راه عزيمت را و لازم گيرد آنرا اگر ربوده شود
از وى مدد و توفيق و پاس داشتن حال و دزديده شود از وى عنايت باقى مى ماند آنكس در رخصتها و بيرون
نمى افتد از شرع پس چون دريابد او را مرگ ميباشد بر طاعت و عبادت گواهى داده ميشود مر او را
بكار نيك و كسيكه بايستد بر رخصتها و پيش نرود بسوى عزيمت اگر باز گرفته شود از وى و بريده شود
از وى مدد توفيق پس غالب آمد هواى نفس و شهوات آن بر وى پس بگيرد حرام را بيرون مى آيد
از حد شرع پس ميگردد در گروه شيطانان كه گمراه اند از راه راست پس اگر دريابد او را مرگ پيش
از توبه مى گردد از هلاك شوندگان مگر آنكه بپوشد او را خداى تعالى برحمت و فضل خود پس
خطر همه خطر در ايستادن با رخصتهاست و سلامتى همه سلامتى در ايستادن بعزيمتهاست

مقاله سى و ششم فرمود رضى الله عنه بگردان كار آخرت را راس مال خود و كار دنيا را سود مال خود
صرف كن روزگار خود را اولا در حاصل كردن آخرت خود را پس اگر زياده ماند از روزگار تو چيزے صرف
كن آنرا در دنياى خود در جستن اسباب زندگانى خود و مگردان كار دنيا را بر مال خود و آخرت را سود آن
پس اگر باقى ماند از زمان زيادتى صرف كنى در كار آخرت خود همچنين مقدارے كه بگذارى در ان زمان

نمازهای پنجگانه را میریزی نمازها را یکبار ریختنی افتاده رکنهای او مختلف واجبات او بی رکوع
و سجود موافق و بی سکون درمیان ارکان یادرمی یابد ترا ماندگی و مشقت از نماز پس می جهی از ادای
نماز همه میباشی مانند مرداری افتاده در شب و بیکار در روز و پیروی کننده مر نفس خود را و هوای خود را
و شیطان خود را و فروشندهٔ آخرت خود را بدنیای خود بنده نفس و تازگی او و جای پرستش وی حالانکه
امر کرده شدهٔ بسوار شدن بر نفس و بتهذیب او و بریاضت دادن او و ببردن او را در راه سلامتی
و آن راههای آخرت و طاعت خداوند است پس ستم کردی نفس را به پذیرفتن فرمان از وی و
بسپردی لگام او را باو و متابعت کردی او را در شهوات و لذات او و موافقت کردی او را و شیطان
او را و هوای او را پس فوت شد ترا نیکی دنیا و آخرت و زیان کردی هر دو را پس درآمدی قیامت را
مفلس ترین مردم و زیانکارترین ایشان در دین و نرسیدی بسبب متابعت نفس سوی اکثر از
قسمت خود از دنیای خود و اگر می بردی نفس را براه آخرت و میگردانیدی آخرت را اصل سرمال خود
سود میکردی دنیا و آخرت را و میرسید بسوی تو نصیب تو از دنیا خوش و گوارا و حال آنکه تو نگاه
داشته شدهٔ از آفت و بزرگ داشته شدهٔ و چنانکه گفته است پیغمبر صلی الله علیه و سلم ان الله
تعالی یعطی الدنیا علی نیة الآخرة ولا یعطی الآخرة علی نیة الدنیا ای بدرستیکه خدای تعالی
عطا میکند دنیا را بر قصد آخرت و نمیدهد آخرت را بر قصد دنیا و چگونه نباشد اینچنین و حال آنکه نیت
آخرت طاعت خدا است زیراکه نیت حکم روح دارد و نسبت بعبادت بلکه ذات است پس چون اطاعت
کردی خدا را بزهد تو در دنیا و طلب کردی تو سرای آخرت را می باشی از خاصان خدا و اهل طاعت و محبت او
و حاصل شود برای تو آخرت و آن بهشت و همسایگی خدا است و خدمت کند ترا دنیا پس تمام میدهد
خدای تعالی ترا قسمت ترا که مقدر است مر ترا از دنیا زیراکه همه اشیا تابع اند مر خالق و خداوند خود را و آن
خدای تعالی است و چون مشغول شوی بدنیا و روگردانی از آخرت خشم میگیرد پروردگار بر تو پس فوت
شود ترا آخرت و بیفرمانی کند دنیا بر تو و دشوار شود و در رنج اندازد ترا در رسانیدن قسمت تو بسوی تو
بسبب خشمگرفتن خدای عز و جل بر تو زیراکه دنیا مملوک او است خوار میدارد کسی را که نافرمانی کند خدا را

و بزرگ میدارد کسے را کہ فرمان برداری میکند او را پس ثابت میشود درین ہنگام قول پیغمبر علیہ السلام الدنیا والاخرۃ ضرتان یعنی دنیا و آخرت مثل دو زن اند در نکاح یک مرد اگر راضی گردانی یکے از ان دو را نا راضی میگردانی بر خود دیگرے را گفتہ است خدای تعالی منکم من یرید الدنیا و منکم من یرید الاخرۃ بعضے از شما کسے است کہ میخواہد دنیا را و بعضے از شما کسے است کہ میخواہد آخرت را گفتہ میشود طالبان دنیا و آخرت پسران دنیا و پسران آخرت اند پس ببین کہ از پسران کدام یکے از ین دوئی و از کدام یکے ازین دو گروہ دوست میداری کہ باشی تو درین حالت کہ در دنیائی پیشتر چون بار کردی بسوی آخرت پس گروہے در بہشت و گروہے در آتش افروختہ و گروہے در موقف ایستادہ از جہت درازی حساب در روزیکہ ہست اندازۂ آن ہزار سالہا می شمارید چنانچہ گفتہ است خدای تعالی و گروہے در زیر عرش روی آوردہ بر خوانہا کہ بران طعامہا و میوہای پاک و شہد است سفید تر از برف چنانچہ آمدہ ست در حدیث ینظرون الی منازلہم فی الجنۃ شئ اذا فرغ من حساب الخلائق دخلوا الجنۃ کما یھتدی احد من الناس فی الدنیا الی منزلہ ای می بینند در موقف بسوی منزلہای خود کہ در بہشت است تا آنکہ چون آخر رساند پروردگار حساب بندگان را می در آیند بہشت را چنانچہ می در آیند یکے از آدمیان در دنیا بسوی خانۂ خود پس آیا رسیدند ایشان باین مرتبہ مگر بگذاشتن ایشان دنیا را و مشغول شدن ایشان بطلب آخرت و مولی ست و آیا افتادند آن جماعت دیگر در حساب و انواع سختیہا و خواری مگر از جہت اشتغال ایشان بدنیا و عیب کردن ایشان بدنیا و آخرت ایشان باخرت و کمی اعتبار بکار آخرت و فراموشی کردن روز قیامت را و چیزیکہ باز گشت خواہد کرد بآن فردا آنرا انچہ ذکر کردہ است آنرا در کتاب و سنت پس نظر کن مر نفس خود را و اختیار کن برای نفس بہترین دو گروہ را و جدا کن او را از یاران بدی از شیطانہای جن و انس و بگردان قرآن و حدیث را امام خود و نظر کن در ہر دو و کار کن بآن ہر دو و فریفتہ مشو بگفت و گوا از خود و از مردم و از روزہا گفتہ است خدای تعالی وما اتاکم الرسول فخذوہ وما نھاکم عنہ فانتھوا واتقوا اللہ ولا تخالفوہ انچہ کہ بدہد شما را رسول خدا بگیرید آنرا و انچہ کہ منع کند شما را

ازان باز مانید و بترسید خدا را و مخالفت مکنید رسول را یا بگذارید کار کردن بانچه آورده ست او را رسول و اختراع کنید برای خود عملی و عبادتی را چنانچه گفته است خدای تعالی در حق گروهی که گم شدند از راه راست رهبانیة ابتدعوها ما کتبناها علیهم تو پیدا کردند اہل کتاب رہبانیت را ننوشتیم رہبانیت را برایشان پس بدرستیکه خدا پاک گردانیده است پیغمبر خود را و دور داشته است او را از باطل پس گفته است و تعالی ما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی ای سخن نمیکند صلی الله علیه وسلم بهوای نفس خود نیست منطوق وی مگر وحی که فرستاده شده است یعنی چیزیکه آورده است پس آن از جانب من است نه از خواهش نفس او ست پس پیروی کنید او را بیشتر گفته است حق تعالی قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله بگو اگر هستید شما که دوست میدارید خدا را پس پیروی کنید مرا تا دوست دارد شما را خدا پس ظاهر شد که راهیکه بآن محبت مولی برسد اتباع پیغمبر است در گفتار و کردار پس پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت الاکتساب سنتی و التوکل حالی کسب کردن سنت من است و توکل کردن حالت من است چنانچه گفته است پس تو میان سنت و حالت وی اگر سست است ایمان تو پس وظیفهٔ تو کسب است که آن سنت او ست و اگر قوی است ایمان تو پس طریقهٔ تو توکل است که حالت او ست گفته است خدای تعالی وعلی الله فتوکلوا بر خدا توکل کنید و نیز گفته و من یتوکل علی الله فهو حسبه هر که توکل بر خدا کند پس آن خدا کفایت او ست و گفت ان الله یحب المتوکلین خدا دوست میدارد متوکلان را پس بتحقیق امر کرده است ترا خدای تعالی بتوکل و آگاهانید ترا برد چنانکه امر کرده است پیغمبر خود را پس متابعت کن امرهای خدا را در عملهای خود ورنه آنها رد کرده شوند بسوی تو گفته است علیه السلام من عمل عملا لیس علیه امرنا فهو رد ای کسیکه بکند عملی را که نیست بران حکم من پس آن مردود است آن حکم شامل ست رزق را و گفتارها و کردارها را نیست ما را پیغمبر جز محمد صلی الله علیه وسلم تا متابعت کنم آن پیغمبر را و نه کتابی جز قرآن پس عمل کنم بدان پس بیرون میا از کتاب و سنت پس هلاک کنند ترا و گمراه کنند ترا هوای تو و شیطان تو گفته است خدای تعالی ولا تتبع الهوی فیضلک عن سبیل الله سلامتی از آفات بالکتاب و سنت ست و هلاکی ست باغیر آن هر دو و بکتاب و سنت ترقی میکند بنده بسوی حالت ولایت و ابدالیت و غوثیت

مقاله سی و هفتم - فرمود رضی الله عنه چیست مرا که می بینم ترا ای مومن حسد کننده مر همسایهٔ خود را در طعام وی و شراب وی و در لباس او و نکاح او و سکونت او و دور گردیدن او و در توانگری و نعمتهای خداوند و در نصیب او که قسمت کرده است خدا برای او اما نمیدانی که بدرستیکه حسد ضعیف میکند ایمان ترا و می اندازد ترا در خشم خداوند تعالی و دشمن میگرداند ترا بسوی او تعالی آیا نشنیدهٔ حدیثی که روایت گردانیده شده است از پیغمبر علیه السلام ان الله تعالی یقول الحسود عدو نعمتی ای بدرستیکه خدا میگوید حاسد دشمن نعمت من است و نشنیدهٔ قول آنحضرت الحسد لیاکل الحسنات کما یاکل النار الحطب حسد هر آیینه میخورد نیکیها را چنانکه میخورد آتش هیزم را پستر بر چه چیز حسد میکنی او را ای مسکین آیا بر قسمت او یا بر قسمت خود پس اگر حسد میکنی بر قسمت خدا که مر او را کرده آنچیز مذکور است در قول او تعالی نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیوة الدنیا الآیه ای ما قسمت کردیم میان ایشان اسباب زندگانی ایشان در زندگانی دنیا تا آخر این آیت بتحقیق ظلم میکنی بر آن کس او شخصی است که میگردد در نعمت خداوند خود که فضل کرده است بآن نعمت برای آن مرد و مقدر کرده است این نعمت را برای او و نگردانیده است مر هیچ را که در آن نعمت نصیبی و حظی است پس کیست ستمگارتر از تو و بخیل تر و احمق و سبکسارتر و کم عقل تر از تو و اگر حسد میکنی بر قسمت خود پس بدرستیکه نادانی میکنی نهایت نادانی زیرا که بدرستیکه قسمت تو داده نمیشود جز ترا و نمیرود از تو بسوی وی پاکی است مر خدا را گفته است عز و جل ما یبدل القول لدی و ما انا بظلام للعبید تبدیل داده نمیشود حکم نزد من و نیستم من ستم کننده بر بندگان بدرستیکه خدا ستم نمیکند ترا پس بگیر چیزیکه قسمت و تقدیر کرده است آنرا برای تو پس بدهد غیر ترا پس این حسد جهل است از تو و ستم است بر برادر تو پس حسد کردن تو مر زمین را که جای بودن گنجها و مالهاست از انواع زر و نقره و گوهرها از آنچه فراهم آورده اند آنرا پادشاهان پیشین از قوم عاد و ثمود و کسری و قیصر سزاوارتر است از حسد کردن تو مر برادر ترا و نیست مانند تو مگر مانند شخصیکه دید پادشاهی را با شوکت و با لشکرها و حشمت او و با ملک او و در زمینها و آوردن حاصل زمینها که بیرون می آید از آن بسوی او و بر داشتن غلها نزد او و کامرانی او

بانواع نعمتها ولذتها وشهوتها پس حسد نمیکند آن مرد بادشاه را برین اسباب بیشتر دید آن مرد سگ دشتی را که خدمت میکند سگے را از سگهای بادشاهی برپا خود ایستاده میباشد این سگ مر سگ بادشاه را در شب میگذراند و صبح میکند بوی پس داده میشود این سگ از جای پختن طعام بادشاه باقی مانده طعام و پناه شده سگ بادشاه پس قوت میسازد بقدر کفایت بآن پس حسد کردن گرفت این مرد آن سگ را و دشمن داشتن او را و آرزو کردن او را و بودن خود را بجای آن سگ و جانشین شدن او را در مقام وی از جهت خست طبع و دنائت همت نه بجهت نفرت نه بجهت رعایت دین و قناعت نمودن پس آیا میباشد در روزگار هیچ مردی گول تر و سبکتر و نادان تر بیشتر اگر بدانی تو ای مسکین چیزی را که نزد تست که در یابد همسایه تو که محسود تست فردای قیامت از درازی در روز قیامت اگر فرمانبرداری نکرده است خدا را در چیزیکه مالک کرده است او را از نعمت خود و در گذاردن حق خدا در آن نعمت و بجای آوردن امر او و باز ماندن نهی او را در آن نعمت و یاری خواستن بآن نعمت در عبادت و طاعت او از انچه تمنا میکند اینکه داده نشده در دنیا از آن ناز و نعمت ذره و نمیدهد نعمتی را روزی هرگز آیا نشنیده انچه که آمده است

در حدیث انه لیتمنین اقوام یوم القیمة ان یقرض لحومهم بالمقاریض مما یرون لاصحاب البلاء من الثواب بدرستیکه هر آئنه آرزو خواهند کرد قومها روز قیامت که کاشکے پاره پاره کرده میشد گوشتهای ایشان در دنیا بمقراضها از انچه می بینند مر خداوند بلا را از ثواب پس زود باشد که آرزو برد همسایه تو فردا جای ترا که در دنیا بود از جهت انچه می بیند از درازی حساب خود و وقت کردن در آن و ایستادن وی پنجاه هزار سال در گرمی آفتاب روز قیامت برای انچه که بهره مند گشته از آن از نعمتها در دنیا و حالانکه تو در گوشه باشی ازین محنتها در پناه عرش خورنده نوشنده تنعم کننده شادمان خوشحال آسوده بسبب صبر کردن تو بر سختیهای دنیا و تنگی وی و درویشی وی و حاجتمندی سخت وی از جهت راضی بودن تو بقسمت خود و موافقت نمودن تو مر پروردگار خود را در چیزیکه تدبیر و قضا کرده است از درویشی تو و توانگری غیر تو و بیماری تو و عافیت غیر تو و سختی تو و نرمی غیر تو و ذلت تو و عزت غیر تو بگرداند مارا خدا و ترا از کسانیکه صبر کردند بر بلاها و شکر گفتند بر نعمتها و نگذاشتند و سپردند امر را بسوی رب زمین و آسمان

مقاله سی و هشتم - فرمود رضی الله عنه کسیکه کار کند با خداوند خود براستی و خلوص و خشیت گیرد از آنچه که سوای اوست در شب و روز ای گروه طالبان دعوی نکنید بمقامی که نیست آن مر شما را و یگانه نداند حق را و شریک نگردانید و نشانه نشوید تیرهای قضا و قدر را میرسد این تیرها بشما بطریق خراش نه بطریق گشتن و کسیکه باشد در دین خدا و طلب او و هلاک شود باشد واجب بر فضل خدا اجر و عوض او

مقاله سی و نهم - فرمود رضی الله عنه گرفتن با وجود هوای نفس امر الهی از راه راست بگشتن و خلاف حق کردنست و گرفتن با مر بے وجود هوای نفس موافقت و سازگاری کردنست و گذاشتن آن ریا و نفاق است

مقاله چهلم - فرمود رضی الله عنه امید مدار اینکه داخل شوی در گروه روحانیان تا آنکه دشمن داری همه وجود خود را و جدا شوی همه اندامها و جزوهای را و تنها شوی از هستی خود و از حرکات و سکنات خود و از شنوائی و بینائی خود و از گرفتن بدست و رفتن بپای خود و از کار خود و از شنوائی دانش خود و از همه چیزهائیکه هست از تو پیش از دمیدن روح در تو و بعد آن چیزیکه پیدا کرده شده است در تو پس از دمیدن روح زیرا که این چیزها پرده تواند از پروردگار تو پس وقتیکه شوی روح صرف و سر السر و غیب الغیب و جدا از همه چیز در سر خود از جهت اتصال سر بذات تعالی و گیرنده همه چیزها دشمن و پرده و پیروی و تاریکی چنانکه گفته است ابراهیم علیه السلام فانهم عدو لی الا رب العلمین بدرستیکه این بتان دشمن من اند مگر پروردگار عالمیان گفت ابراهیم این را از برای بتان پس بگردان تو جمله وجود و اجزای خود را بتان با همه خلق و اطاعت مکن چیزیرا که از وجود و خلق است و متابعت مکن التفاترا بیکبارگی پس درین هنگام امین کرده شوی و محرم بر سرهای علوم لدنی و نادرات اینها و باز گردانیده میشود بسوی تو موجود گردانیدن اشیا و پاره کردن عادتها که آن از قبیل قدرت است که میباشد مر مسلمانان را در بهشت پس میباشی درین حالت گویا که تو زنده گردانیده شده پس از مردن در عالم آخرت پس میباشد همه وجود تو قدرت پس میشنوی بخدا و می بینی بخدا و میگوئی بخدا و می نگری بخدا و میروی بخدا و میکنی بخدا و قرار می یابی و آرام می یابی بخدا پس کور میشوی از هر چیزیکه جز او ست و کر میشوی از ان پس نمی بینی مر غیر حق را وجودی با نگاه داشتن حدود شرع و لازم بودن امرها و نهیها پس اگر بریده گردد در تو چیزے

از حدود شرع پس بدانکه تو در فتنه انداخته شدهٔ بازی کنندگان اند بتو شیطانان پس بازگرد شوی از حکم شرع و لازم شو آنرا و بمال از خود هوا و هوس را هر حقیقتی که گواهی ندهد او را شرع آن زندقه است

مقاله چهل یکم۔ فرمود رضی الله عنه بزنیم برای تو مثلی را در حال توانگری پس گوئیم آیا نمی بینی بادشاهی را که میدهد مردی را از عوام ولایتی را بر شهری از شهر و خلعت می پوشاند بروی و می بندد برای او علمهای خرد و بزرگ را و میدهد او را کوس و دهل و لشکر پس میباشد آن مرد برین وضع مدتی دراز تا وقتیکه آرمیده شد بسوی این و یقین کرد پایندگی و ثابت ماندن آنرا و نیک پیداست آنرا و عجب رو کرد و فراموش کرد حالت نخستین را و بی قدری خود را و خواری و درویشی خود را و گمنامی خود را و راه یافت در نفس او بزرگی و تکبر آمد او را دور کردن از عمل از جانب بادشاه در خوشتر وقتی از کار او پستر بازخسپ کرد او را بادشاه بگناهان که کرده است آنرا و تجاوز کرده امر و نهی بادشاه را و در آن گناهان پس بند کرد ملک او را در تنگترین بندها و سخت ترین آن دراز شد زمانهٔ بندی وی و همیشه شد گزند آن و خواری و درویشی آن و گداخت ناز و تکبر او را و شکست نفسانیت او و فرو مرد آتش هوای نفس او و همه این در حضور بادشاه و دانش او هست پس مهربانی کرد بادشاه بر وی پس دید بجانب او بچشم بخشودن پس امر کرد به بیرون آوردن او از بند و به نیکی کردن بوی و بخلعت پوشانیدن بروی و بازگردانیدن ولایت بسوی وی و بازگردانیدن ولایت با وجود گناهان پس همیشه شد آن ولایت مر او را و پاینده شد آن دولت صاف کرده شده و کفایت کرده شده و گوارا کرده شده همچنین حال مسلمان است چون نزدیک گرداند او را خدای تعالی بسوی خود و برگزیند او را می کشاید به روی و بچشم دل وی در رحمت و نعمت و بخشش را پس می بیند آن مؤمن بدل خود چیزی را که نه هیچ چشم دیده و نه هیچ گوش شنیده و نه خطور کرده بر دل هیچ آدمی از مطالعه کردن غیب از ملک آسمانها و زمینها و نزدیک گردانیدن و بسخنان پاکیزه و نرم و نوید خوش و ناز کردن و قبول نمودن دعا و وعده کردن و وفا کردن و سخنهائیکه فائده دهد دانش را انداخته شوند اندا خفی از جای دور پس ظاهر میشود بر زبان او و با وجود این نعمتهای باطن تمام کرده شود بروی نعمتهای ظاهر بدن او و اعضای او از خوردن و نوشیدن

دلپوشیدن و نکاح که حلال باشند اینها بر وجه عزیمت و رخصت و نگاهداشت حدهای دین و عبادات
ظاهر پس همیشه میدارد خدا این نعمتها را برای بندهٔ مسلمان که کشیده شده است بجانب وی تعالی
مدتی دراز از زمان تا زمانیکه آرام یافت بنده بدان و فریفت بدان و اعتقاد کرد همیشگی آنرا و کشاد
خدای تعالی بران بنده درهای بلا را و گوناگون محنتها را در ذات وی و در مال و کسان سرای
و فرزندان وی بمردن و مریض کردن پس گسسته میشود از وی هر انچه که بخشش کرده بود خدای تعالی
بروی پیش ازین پس می ماند سرگشته و شکسته دل و بریده شده با وی مردمان وی اگر می بیند بظاهر
می بیند بخود چیزے را که بدگرداند او را و اگر می بیند بجانب دل و باطن خود می بیند چیزیرا که اندوهگین
کند او را و اگر میخواهد از خدا از کشادن چیزیکه با وست از گزند نمی بیند اجابت را اگر میجوید وعده
خوش را باز نمی یابد آنرا زود و اگر وعده کرده شود بچیزے اطلاع کرده نمیشود بر وفای آن و اگر بیند خوابی
را ظفر داده نمیشود بتعبیر آن خواب و راست گردانیدن آن و اگر بجوید بازگشتن بسوی خلق نیابد
بسوی بازگشت بخلق راهے و اگر ظاهر شود مر او را رخصتے پس کار کند برخصت لیکن شتابد عذابها بسوی
وی و گماشته شود دستهای خلق بر جسم وی و زبانهای ایشان بر آبروی وی و اگر بجوید رهانیدن از انچه
بتحقیق در آورده شده است در وی از حالت بلا بسوی حالت نخستین که پیش از برگزیدن داشت
پذیرفته نشود و اگر بطلبید رضا و خوشی و خوش حال بودن بچیزیکه با وست از بلا داده نمی شود
پس درین هنگام شروع میکند نفس در گدازش و هوای او در کم گشتن و خواهشها و آرزوها در کوچ
کردن و کونها در نیست شدن پس همیشه میشود برای وی این گدازش بلکه افزون کرده میشود
از جهت سختی نمودن و افزون و استوار کردن تا وقتیکه فانی شد بنده از خویهای انسانی و صفتهای
بشریت پس میماند روح مجرد می شنود آواز در باطن خود ارکض برجلک هذا مغتسل بارد و شراب
بزن پای خود را این آبی ست که غسل میکنی بآن و خنک است و می نوشی از ان چنانچه گفته شده
مر ایوب را پس بیاراند خدا بر دل بنده دریاهای مهربانی را و بخشودن و لطف و توفیق خود را پس زنده کرد
او را به باد نسیم و خوشبوی معرفت خود و بدانشهای باریک خود و بگشاد بروی درهای نعمت ظاهر را و تازه

و محبت خود را و بگشاد دستهای مردم البسوی او بدر باختن و بخشیدن مال و خدمت کردن در همه احوال
و زبانهای مردم را بستودن و ستایش کردن و یاد کردن بخوشی در همه جا و پایهای مردم را بکوچ کردن
و رام و خوار گردانید برای وی گردنها را و مسخر گردانید برای او بادشاهان و خداوندان دولت را پس
کامل گردانید بر وی نعمتهای خود را که ظاهر و باطن اند و بخود گرفت صلاح ظاهر او را بخلعت و نعمت خود
با او و اختیار کرد تربیت باطن او را بلطف و کرم خود و همیشه گردانید برای او این نعمتها تا وقت مرگ
پستر می در آید او را در چیزیکه نه هیچ چشم دیده است و نه هیچ گوش شنیده و نه خطور کرده بر دل هیچ
آدمی چنانچه گفته است حق تعالی فلا تعلم نفس ما اخفی لهم من قرة اعین جزاء بما کانوا یعملون چنانچه گذشت

مقاله چهل و دوم - فرمود رضی الله عنه نفس مر او را دو حالت است که سوم نیست مر آن دو را
یکی حالت عافیت و دیگرے حالت بلا پس چون باشد نفس در بلا پس کارش بے صبری است
و گله کردن از حق و ناخوش شدن و اعتراض نمودن و تهمت نهادن مر حق تعالی را نه صبر است و نه
رضا و نه موافقت خدا بلکه بے ادبی و شریک گردانیدن خدای تعالی را بمخلوقات و باسباب و کافر
شدن است و وقتیکه میباشد نفس در عافیت پس کارش نشاط کردن و سخت شادی و تکبر کردن
و پیروی شهوتها و لذتها کردن هرگاه بیابد شهوتے را بجوید شهوتے دیگر را و خوار شمارد آنچه نزد اوست
از نعمتها از خوردن و نوشیدن و نکاح و پوشیدن و سکون و سواری و عیب میکند پس بیرون
می آرد نفس ازین نعمتها عیبها و نقصانها را و طلب میکند نعمتهای بلند تر و روشن تر از آنها از آنچه
که قسمت نکرده شده برای او و اعتراض میکند از آنچه مقسوم است برای او پس می اندازد نفس آدمی را
در محنت و مشقت دراز پس مرتکب میگردد سختیهای را و در می آید جای هلاکت را در مشقت دراز
نیست حد مر آنرا و نه نهایت مر او را در دنیا پستر در آخرت چنانکه گفته شده است که سخت ترین عذابها
جستن چیزیکه قسمت کرده نشده است پس چون میباشد نفس در بلا آرزو نمی برد جز دور شدن او را
و فراموش میکند هر ناز و نعمت و شهوت و لذت را و نمی جوید چیزی را از آن نعمتها پس چون عافیت
داده شد نفس از آن بلیها باز میگردد بسوی مستی و گولی و شادی و تکبر خود و روی گردانیدن وی

از طاعت پروردگار وی و فرو رفتن وی در گناهان پروردگار و فراموش میکند نفس آنچه که بود در آن
از بلا و چیزے را که فرود آمده بود بنفس از سختی و هلاک پس باز گردانیده میشود بسوی سخت‌تر از آنچه بود
نفس بر آن از انواع بلاها و گزند از جهت عذاب کردن مر نفس را ازانکه کسب کرده است و ارتکاب کرده
از گناهان عظیم و از جهت باز داشتن مر او را و باز ایستانیدن از گناهان در زمان آینده زیرا که نیک نمی آید
مر این نفس را عافیت و نعمت بلکه نگاهبانی او در بلا و سختی پس اگر خوب میگیرد نفس ادب را نزد
دور کردن بلا و لازم میگرفت طاعت را و شکر را و خوشنودی بقسمت را که هر آینه می بود بهتر او را
در دنیا و آخرت پس میبود نفس که می یافت زیادتی را در نعمت و عافیت و خوشنودی را که از خدا
و خوش وقتی و توفیق و لطف را پس هر که خواهد سلامتی را در دنیا و آخرت پس بروی باد بصبر کردن
و راضی بودن و گذاشتن گله را بسوی خلق و فرود آوردن حاجتهای خود را به پروردگار خود و لازم
گرفتن طاعت او را و چشم داشتن کشادگی را از وی تعالی و بریده شدن بسوی وے زیرا که
وی تعالی بهتر است از غیر خود از همه خلق وی و نا یافتن نعمت در حقیقت عطا است و عذاب کردن
او تعالی نعمت است بلا فرستادن وی دواست بوعده کردن او نقد است و وعدهٔ او فردا از حال آنست
گفتن او کردن است نیست گفتن او فرمودن او چون خواهد چیزے را که پیدا کند مگر باین صفت که
بگوید شو پس میشود همه کارهای او نیک و حکمت و مصلحت است جز آنکه وی تعالی پیچیده است علم
مصلحتها از بندگان خود و تنها است بآن دانش پس سزاوارتر مر بنده را و لائق بحال وی راضی بودن
است و سپردن و مشغول شدن به بندگی از گذاردن امرها و نهیها و گردن نهادن در حکم قضا و مشغول
نشدن بلوازم ربوبیت که آن علت وجود اقتدار است در عالم و محل روان شدن آنهاست و
علت اصول اقدار است و لائق است خاموش بودن ازانکه گویند چرا چنین شده و چگونه شد و کے
خواهد شد و از تهمت نهادن بحق عز و جل در همه جنبشها و آرامهای خود تکیه میکند این همه که گفته شد
اشاره است بسوی حدیث عبد الله بن عباس رضی الله عنهما و آن حدیثے است که روایت کرده شده
از عطا از ابن عباس بدرستیکه گفت ابن عباس در اثنای آنکه من سوار بودم در پس پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

ناگاه گفت مرا آنحضرت یا غلام احفظ الله یحفظک احفظ الله تجده امامک فاذا سألت فاسأل الله فاذا استعنت فاستعن بالله جف القلم بما هو کائن ولو جهد العباد ان ینفعوک بشیء لم یقضه الله لک لم یقدروا علیه ولو جهد العباد ان یضروک بشیء لم یقضه الله علیک لم یقدروا فان استطعت ان تعمل لله بالصدق فی الیقین فاعمل وان لم تستطع فان فی الصبر علی ما تکره خیرا کثیرا ای کودک نگهدار خدا را بفرموده او تا نگاهدارد و تعالی ترا و نگاهدار خدا را بمراقبه تا بیابی او را پیش خود پس چون سوال کنی سوال کن خدا را چون یاری خواهی پس یاری جو بخدا خشک شد قلم بانچه بود از تقدیرات اگر کوشش کنند بندگان اینکه فائده رسانند ترا بچیزیکه قضا نکرده خدا آنرا برای تو قدرت نیابند بر آن و اگر کوشش کنند همه بندگان اینکه گزند رسانند ترا بچیزیکه قضا نکرده است خدا آنرا بر تو توانائی نیابند پس اگر می توانی که کار کنی برای خدا براستی در یقین پس بکن آن کار را و اگر نتوانی کرد پس بدرستیکه در صبر کردن بر انچه نا خوش داری نیکی بسیار است بدانکه بدرستیکه یاری دادن حق بصبر است و کشادگی با غم و اندوه است بدانکه با هر دشواری آسانی است پس سزاوار است مر هر مسلمانرا که بگرداند این حدیث را آئینه برای دل خود و شعار و دثار خود و سخن و حکایت خود پس کار کند بدان در همه حرکات و سکنات خود تا آنکه سلامت ماند در دنیا و آخرت و بیابد عزت در دنیا و آخرت برحمت خدای تعالی

مقاله چهل و سوم۔ فرمود رضی الله عنه سوال نکرد مردم را هر که سوال کرد دیگر از جهت نادانی او بخدای تعالی و سستی ایمان او و معرفت او و یقین او و کم صبری او و ناپارسائی او نکرد انسوال مگر بسبب بسیاری علم او بخدای تعالی و قوت ایمان او و یقین او و زیادتی معرفت او به پروردگار خود در هر وقت بجهت و بسبب شرم داشتن او از خدای عز و جل

مقاله چهل و چهارم۔ فرمود رضی الله عنه جز این نیست که قبول کرده نمی شود مر عارف را هر چه سوال کند از پروردگار خود و وفا کرده نمیشود مر او را هر وعده تا آنکه غالب نیاید بر وی رجا پس هلاک شود زیرا که نیست هیچ حال و مقام مگر آنکه مر او را خوفی و رجائی است آن هر دو مثل دو بازوی پرنده است که تمام نمیشود پریدن او مگر بآن دو بازو و همچنین حال و مقام اند جز آنکه خوف در هر حالت و رجاء آن بچیزیست که لائق است بآن حالت پس عارف نزدیک گردانیده شده است و حال و مقام او اینست که نخواهد چیزی را جز خدا و میل نکند و آرام نگیرد بسوی چیزی او و انس نگیرد بغیر وی پس درخواستن عارف قبول کردن حق دعای او را و وفا کردن حق تعهد وی جز آن چیز نیست که عارف

در راه آنست و سزاوار است بحال وی پس در عدم اجابت دعای عارف و وفا بوعده دو چیز است یکی آنست که تا غالب نیاید بر وی رجا و غافل شدن بمکر پروردگار خود پس بیخبر گردد از ایستادن بادب پس هلاک شود و دیگر آنکه شرک کردن او است به پروردگار خود بچیزیکه جز او است زیراکه نیست کسی معصوم در عالم بحسب ظاهر بعد از پیغمبران علیهم السلام پس اجابت نمیکند خدای تعالی عارف را و وفا نمیکند مر او را تا سوال نکند بطریق عادت و نخواهد از روی طبع نه از جهت فرمان برداری امر او زیراکه اجابت نکردن و وفا ننمودن بسبب چیزیکه در ان است از شرک و شرک خفی بسیار است در همه احوال قدمها و مقامها و چون باشد سوال بامر پس آن از جنس چیزیست که زیاده می کند قرب را مثل نماز و روزه و جز آن از فرضها و نفلها زیراکه میباشد عارف در سوال کردن بامر فرمانبردار امر را

مقالهٔ چهل و پنجم

فرمود رضی الله عنه بدانکه بدرستیکه آدمیان دو قسم مردانند مردیست که نعمت داده شده بروی و مردیست مبتلا ببلائیکه حکم کرده است پروردگار او بروی پس منعم خالی نیست از تیرگی و بے صفائی زندگانی در چیزیکه انعام کرده شده است بروی پس وی در خوشترین اوقات است از ان انعام ناگاه آید تقدیر بچیزیکه تیره گرداند آن انعام را بروی از گوناگون مصیبتها و بلاها از بیماریها و دردها و سختیها در نفس وی و مال و اهل و فرزند وی پس تیره میگردد از ین جهت پس گویا که نعمت داده نشده بروی هرگز و فراموش میکند آن نعمت را و حلاوت او را اگرچه توانگری باقی است بمال و بزرگی و غلامان و کنیزکان و امن از دشمنان پس آدمی در حالت نعمت چنان است که گویا بلا وجود ندارد و در حالت بلا گویا که نعمت وجود ندارد همه این تفاوت احوال از جهت نادانی او است بخداوند خود پس اگر میدانست که خداوند او کننده است هر چیزیرا که میخواهد و از حالے بحالے می برد و تبدیل میکند و شیرین میگرداند و تلخ میسازد و توانگر میگرداند و درویش میگرداند و بلند میگرداند و پست میسازد و ارجمند میسازد و خوار میدارد و زنده میکند و می میراند و پیش می آرد و پس می اندازد هر آئینه آرام نمی گرفت بسوی چیزیکه با وست از نعمت و مغرور نمیگشت بآن و هر آئینه نا امید نمی شد از کشادگی در حالت بلا و نیز تفاوت حال آدمی از جهت نادانی اوست بدنیا بدرستیکه دنیا سرای بلا

و تیره گردانیدن و نادانی است و جای تکلیفها و تیره گردانیدن عیش است و اصل دنیا بلا است و عارض وی نعمت است پس دنیا مانند درخت صبر است نخست میوهٔ او تلخ است و پایان میوهٔ او مثل شهد شیرین است نمیرسد مرد بسوی شیرینی میوه تا آنکه بیاشامد تلخی آنرا پس هرگز نمی رسد مرد بشهد خوردن مگر بزهر آشامیدن پس کسیکه صبر کند بر بلای دنیا حلال شود برای وی نعمت دنیا داده نمیشود مزد او نزد او مگر پس از عرق پیشانی او و مانده شدن تن وی و اندوه دیدن جان وی و بتنگ آمدن سینهٔ وی و رفتن قوت وی و خوار کردن وی نفس ویرا و شکستن وی تعالی هوای نفس او را در خدمت آدمی که مانند اوست پس هرگاه که بیاشامد مرد این تلخیها را همه از پس می آرد این تلخیها خوشی طعام و نا خورش را و میوه و پوشش و سرور را اگرچه کمتر از کم باشد پس دنیا نخست وی تلخ است همچو کرانهٔ بالا از شهد که در آوند است آمیخته شده است بتلخی پس نمیرسد خورندهٔ شهد بسوی قرارگاه آوند و خوردن خالص از شهد مگر پس از خوردن شهد از کرانهٔ بالا پس چون صبر کند بنده بر گزاردن امرهای خدا و نهیهای او و گردن نهادن و سپردن خود را در چیزیکه روان میشود بوی تقدیر و بیاشامد تلخیهای آنرا و بزور بردارد گرانیهای او را و مخالفت کند هوای نفس خود را و بگذارد مراد خود را بیارد خدای تعالی او را بسبب این خوشی در آخر عمر وی و ناز و آسایش و ارجمندی و متولی شود کار او را و خورش دهد او را چنانکه خورش داده میشود بچهٔ شیرخوار از غیر تکلف از آن و برداشتن بار او و محنت او در دنیا و آخرت چنانکه مزه میابد خورنده از طرف کرانهٔ بالا از شهد بسبب خوردن شهد از تهٔ آوند پس لائق است مر بنده را که نعمت داده شده او را اینکه ایمن نشود مکر پروردگار خود را پس فریفته نشود بدان جزم کند به همیشگی آن و بیخبر گردد از شکر نعمت و سست کند بند نعمت را بگذاشتن شکر آن گفته است نبی صلی الله علیه وسلم النعمة وحشی فقیّدوها بالشکر ای نعمت وحشی ست پس بند کنند آنرا بشکر کردن پس شکر نعمت مال اقرار کردن است بآن مر نعمت دهنده و نکوئی کننده و آن خدا است عز و جل و حدیث کردن بآن از برای نفس خود در همه احوال و دیدن فضل او از خدا و شکر نعمت مال بآن است که اظهار و ملکیته نکند بر وجود مال و در نگذرد حد خدا را در مال و نگذارد امر خدا را در ان بعد از ان بگذاردن

حقهای مال ست از زکوة وکفاره ونذرها وصدقه وفریادرسیدن مظلوم ویاری دادن وبازپرس احوال صاحبان حاجتها را واهل حاجت را در سختیها نزدگشتن از جائے بجائے وتبدیل یافتن نیکیها به بدیها ومراد میدارم ازین زمانهای نعمت وفراخی زمانهای سختی وگزند وشکر نعمت تندرستی در اندامها واجزای بدن یاری جستن ست بآن در طاعتها وباز ایستادن از حرامها وبدیها وگناهان وبزه ها پس این شکر بند نعمتهاست از کوچ کردن ورفتن وسبب آب دادن درخت نعمت وبالیدن شاخهای درخت اوست ونیکو کردن میوهٔ او وسبب شیرینی مزهٔ او وسلامتی پایان او و خوش مزگی خائیدن اوست وآسانی فروبردن اوست واز دنبال رسیدن عافیت میوه است وسبب زیاده شدن آن میوه است در بدن بیشتر سبب پدید آمدن برکت آثار اوست بر اندامها از گوناگون طاعتها وقربها وذکرها بیشتر جزای شکر در آمدن بشده ست بعد از ان در آخرت در رحمت خدای تعالی وهمیشه بودن در بهشتها با پیغمبران وصدیقان وشهیدان وصالحان ونیکو رفیقان ایشان پس اگر نکند شکر وفریب خورد بانچه پیداست از آرایش دنیا وبخشش از خوش مزگی وآرام گیرد بسوی درخشش سراب او وبانچه روشن میشود از خوبی وی مانند درخشیدن برق وبانچه می یابد وی وزد باد سرد در اول روز تابستان ونرمی وتازگی متاعهای وی که میماند در باطن مثل پوست مار وکژدم وی بیخبر شود از زهرهای کشنده که نهاده شده اند در مغاک وی وحیلههای وی ودامهای وی که ایستاده کرده شده اند برای گرفتن طالب دنیا ودربند افگندن وی وهلاک کردن وی پس گو که بسیار کما گفته شود او را بهلاکت وفروافتادن در چاه تنزل وادبار وتکبر وگو که بشارت داده شود بهلاکت وبدرویشی ومحتاجگی شتابی یا خواری وسبکساری در دنیا وبعذاب آنجهان در آتش دوزخ وزبانهٔ او واما شخصیکه مبتلاست ببلا پس یکبار مبتلا گردانیده میشود بجهت عذاب کردن وبرابر کردن بگناهے که کرده است آنرا وبیفرمانی که ورزیده است آنرا وبار دیگر مبتلا کرده میشود از برای پوشیدن گناهان وپاک ساختن از چرک وبار دیگر مبتلا کرده میشود از برای بلندی درجها ورسانیدن بمنزلهای بلند تا دریابد بسبب آن بلا بخداوندان دانش از اهل حالها ومقامها آنکسانیکه

پیشش گرفته است مر ایشانرا لطف پروردگار خلق و بند کنانیده ایشانرا در میدانهای بلاها بر پشت مرکبهای نرمی و لطفها و راحت بخشیده است ایشانرا بباد نظرها و گوشهای چشم عنایت در جنبشها و آرامها زیرا که مبتلا نگردانیده است ایشانرا برای هلاک کردن و فرود افگندن در تنگها و پایانهای دوزخ لیکن آزمایش کرده است ایشان را ببلاها از برای برگزیدن و بیرون آوردن بآن بلاها حقیقت ایمان را و صاف گردانید حقیقت ایمان را و جدا گردانید آنرا از شرک خفی و دعواها و نفاق و باز کرد برایشان بسبب بلاها گوناگون علمها و سرها و نورها پس هرگاه که خالص گردیدند از بلا در ظاهر و باطن و پاک شد سرهای ایشان گردانید ایشانرا از مخلصان خواصان از جمله کسانیکه ملازمان در و همنشینان مجلس رحمان اند در دنیا و آخرت در دنیا بدلهای ایشان و در آخرت ببدنهاے ایشان پس هست بلاها پاک کننده مر دلهای ایشانرا از چرک شرک و آویختن بخلق و اسباب و آرزوها و خواهشها و هست بلاها سبب گداختن و ریختن نفس از دعوتها و هوسها و جستن عوضها بطاعتها از درجها و منزلهای عالی در فردوس و جنت پس نشان مبتلا کردن بر وجه برابری و عقوبتها کردن و صبر نکردن است نزد بلاها و فریاد و شکوه کردن بسوی همه خلق و نشان ابتلا از جهت پاک و خالص گردانیدن از خطاها یافتن صبر نیکو است بے گله کردن و ظاهر کردن جزع بسوی دوستان و همسایگان و ملول نشدن بادای امرها و نهیها و طاعتها و نشان ابتلا از جهت بلندی درجها یافتن رضا و موافقت است و آرام یافتن نفس بکردگار و آرامیدن بفعل خدا که خدای زمین و آسمان است و فنا شدن در آن تا وقت دور شدن بلا بگذشتن روزها و ساعتها

مقاله چهل و ششم فرمود رضی الله عنه در قول پیغمبر صلی الله علیه وسلم از پروردگار خود

من شغله ذکری عن مسئلتی اعطیته افضل ما اعطی السائلین کسیکه باز دارد آنکس را ذکر من از سوال من بدهم او را بهتر آنچه که بدهم سوال کنندگانرا و آن از جهت آنست که بدرستیکه مومن چون خواهد خدای تعالی اختیار کردن و برگزیدن او را روان میگرداند او را در حالتهای آزماید او را بگوناگون محنتها و بلاها و سختیها پس درویش میگرداند خدا او را پس از توانگری و مضطر میگرداند او را بسوی سوال کردن

از مردم و در روزی نزد بستن جانبهای رزق بر وی پیشتر نگاه میدارد او را از سوال خلق پس ایشان بیچاره میگردانند او را بسوی وام ستدن از مردم پیشتر نگاه میدارد او را از وام پس مضطر میکند او را بسوی کسب و آسان میکند کسب را بر وی پس روزی میخورد بسبب کسب که آن سنت است پس دشوار میسازد کسب را بر وی پس الهام میکند حق تعالی مومن را سوال کردن از خلق و میفرماید او را بسوال بامر باطن مومن میدانا ند وی شناساند او را و میگرداند عبادت او را در فرمان برداری امر و نافرمانی را در گذاشتن امر تا دور گردد بسبب آن هوای نفس او و نفسانیت او و این حالت ریاضت است پس میباشد سوال مومن بر وجه جبر نمودن نه بر وجه شرک بخدا پیشتر نگاه میدارد او را از سوال و امر میکند بوام ستدن از ایشان و امر کردن منقطع درست نیست ترک آن همچو سوال کردن از خلق که پیش ازین امر کرده بود پیشتر از جای میبرد او را از قرض وی برد او را از خلق پس میگرداند رزق او را در سوال کردن از وی پس سوال میکند بنده خدا را از آنچه که محتاج است بدان پس میدهد او را و نمی دهد او را اگر خاموش باشد و برو گرداند از سوال کردن پیشتر نقل میکند او را از سوال کردن بزبان بسوی سوال کردن بدل پس میطلبد او را از دل خود همه آنچه که محتاج است بدان پس میدهد او را اما اگر سوال کند او را از زبان خود نه دهد او را یا سوال کند از خلق پیشتر فنا میکند او را از سوال بتمام آشکارا و پنهان پس میدهد او را هر چه نیک میگرداند حال او را و راست میگرداند همی کجی از خوردن و پوشیدن و نوشیدن و همه مصلحتهای بشری بے آنکه باشد او در آن حوائج یا خطور کند در دل وی پس متولی میشود او را و این است معنی گفتار وی تعالی ان ولیی الله الذی نزل الکتاب وهو یتولی الصالحین بدرستیکه دوست من خدائیست که فرستاده است کتاب او و آن بر خود میگیرد کار صالحان را پس ثابت میشود درین هنگام معنی قول علیه السلام من شغله ذکری عن مسئلتی اعطیته افضل ما اعطی السائلین این حالت فنا است که آن نهایت احوال اولیا و ابدال است پیشتر رد کرده میشود بسوی وے پیدا کردن اشیا پس یافته میشود تمام آنچه که احتیاج کرده ست بدان از خدای تعالی باذن خدا و این پیدا کردن اشیا مذکور است در قول وی تعالی در بعض کتابهای وی یا ابن آدم انا الله لا اله

الا انا اقول للشیٔ کن فیکون اطعنی تقول للشیٔ کن فیکون ای پسر آدم من خدایم نیست خدا جز من می گویم برای شیٔ شو پس میشود اطاعت کن مرا گوئی تو مر چیز را شو پس شود

مقالهٔ چهل و هفتم - فرمود رضی الله عنه پرسید مرا مردے پیر در خواب چه چیز است که نزدیکی جوید بوسیلهٔ آن بسوی خدا پس گفتم مر تقرب را آغازیست و انجام پس آغاز وی ورع و تقوی است و انجام وی رضا و تسلیم و توکل

مقالهٔ چهل و هشتم فرمود رضی الله عنه می سزد مر مسلمان را اینکه مشغول شود اولا بفرائض پس چون بپردازد از آنها مشغول شود بسنتها پس تر مشغول شود بنفلها و فضیلتها پس مادام که نپردازد از فرائض مشغول شدن بسنتها نشان جهل و بیخردی است پس اگر مشغول شود بسنتها و نفلها پیش از فرائض پذیرفته نشود از و بلکه خوار کرده شود مثل وی مثل کسی است که میخواهد او را بادشاه بخدمت خود پس نمی یابد مر او راه بسوی او و می ایستد در خدمت امیری که آن غلام بادشاه و چاکر اوست و زیر دست قدرت و تصرف اوست روایت است از علی کرم الله وجهه که گفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم ان مثل المصلی النوافل وعلیه فریضة کمثل حبلی حملت فلما دنا نفاسها اسقطت فلا هی ذات حمل ولا هی ذات ولاد بدرستیکه مثل خواننده نماز نوافل که بر وی فرض خدا است مثل زن بارداریست که تمام شده است مدت حمل او پس هرگاه که نزدیک شد وقت زائیدن وی افگند بچه را از شکم پس آن زن نه صاحب حمل است و نه صاحب ولادت و همچنین مصلی مذکور قبول نکند خدا مر او را نماز نفل را تا آن که بجا آرد فرض را مثل مصلی مذکور مانند سوداگریست حاصل نمیشود مر او را سود در سودا تا آنکه بگیرد سرمال خود را همچنین مشغول شونده بنوافل پذیرفته نمیشود مر او را نفل تا آنکه ادا کند فریضه را و همچنین است حال کسیکه گذاشت سنتها را و مشغول شد بنفلها که راتبهٔ دائمی نشده است با فرائض و تصریح کرده نشده است از جانب شارع بران و استوار نشده است نشان وی پس از جمله فرائض است گذاشتن آنچه که حرام است و شریک گردانیدن بخدای تعالی خلق او را و اعتراض کردن بر وی در قضا و قدر او و اجابت خلق و فرمانبرداری کردن ایشان و روی گردانیدن از امر خدا و طاعت وی گفته است صلی الله علیه وسلم لا طاعة للمخلوق فی معصیة الله روا نیست فرمانبرداری کردن مخلوق را در بیفرمانی خدای تعالی

مقالهٔ چهل و نهم - فرمود رضی الله عنه هر که اختیار کند خواب را بر بیداری که آن سبب کاهی است پس بتحقیق برگزید کمتر و فروتر را و بیهوشگی را به مردگان و غفلت از تمام کارهای نیک زیرا که خواب برادر مرگ است و ازین جهت روا نیست خواب بر خدای تعالی از جهت دور بودن همه نقصانها از ذات خدا همچنین فرشتگان هرگاه که نزدیک اند از جناب قدس دور کرده شده از ایشان خواب و همچنین بهشتیان هرگاه که در بلندترین جاها و پاکتر و گرانمایه تر و بزرگترین جاها دور کرده شده است از ایشان خواب از جهت بودن خواب نقصان در حالت ایشان پس نیکی همه نیکی در بیداری است و بدی همه بدی در خواب و بیخبری از کارهای نیک است پس هر که میخورد بهوای نفس خود میخورد بسیار و مینوشد بسیار پس خواب میکند بسیار فوت میشود او را نیکی بسیار و کسیکه میخورد اندک از طعام حرام میباشد در بسیاری خواب و غفلت همچو کسیکه میخورد بسیار از طعام حلال بهوای نفس خود زیرا که حرام خوردن می پوشد ایمان را و تاریک میگرداند او را چنانکه شراب خوردن تاریک میگرداند عقل را و میپوشد آنرا پس چون تاریک شد ایمان پس نه نماز است و نه هیچ عبادت و نه اخلاص و کسیکه بخورد از طعام حلال بسیار بامر الٰهی میباشد همچو کسیکه میخورد از حلال کم در شادمانی یافتن در عبادت و قوی شدن بران پس حلال نور در نور است و حرام تاریکی در تاریکی هیچ نیکی نیست دران پس کسیکه خورد حلال را بهوای نفس خود بغیر امر الٰهی گویا که خورد حرام را بجملا می کشد خواب را پس نیست نیکی دران

مقالهٔ پنجاهم - فرمود رضی الله عنه خالی نیست حال تو از دو قسم یا آنکه باشی ناپدید از قرب بخدا یا نزدیک از دور رسیده باد پس اگر هستی غایب از خدا پس چیست نشستن تو و سستی تو از طلب نصیب بسیار و نعمتها و بزرگی همیشه و پسندیدگی بزرگ و سلامتی و توانگری و نازنینی در دنیا و آخرت پس برخیز و شتابی کن در پریدن بسوی او بدو بازوی خود یکے از ان دو بازو گذاشتن لذتها و شهوتها است خواه حرام باشد خواه مباح و ترک همه آسایشها و بازوی دیگر برداشتن آزار و ناخوشیها و کردن عزیمتها و سخت تر از عمل و بیرون شدن از خلق و هوای نفس و خواهش و آرزو در دنیا و آخرت تا فیروزی یابی برسیدن بحق تعالی و قرب وی پس بیابی نزد این همه آنچه آرزو داری

حاصل گردد مر ترا بزرگی و ارجمندی بزرگتر و اگر هستی از نزدیکان و رسیدگان بسوی حق از آن کسانیکه دریافته است ایشان را عنایت لطفی و قرار گرفته است ایشان را رعایت او و کشیده است ایشان را دوست داشتن حق و دریافته است ایشان را مهربانی و بخشودن وی تعالی پس نیکو نگاهدار ادب را و فریفته مشو بجا اینکه تو در آنی پس کوتاهی کنی در خدمت او و بد مکن خدمت را و میل مکن بسوی سبکی اصلی خود از نادانی و ستم کردن و شتابی نمودن در کارها چنانکه آمده است در قول وی تعالی وحملها الانسان انه کان ظلوما جهولا آدمی برداشت امانت الهی را آدمی بدرستیکه هست آدمی ستم کننده بر خود و نادان بعاقبت و قوله تعالی وکان الانسان عجولا هست آدمی سخت شتابی کننده نگاهدار دل خود را از میل کردن بسوی چیزیکه گذاشته آنرا از خلق و هوای نفس و خواهش و اختیار کردن و تدبیر نمودن و گذاشتن صبر و موافقت و خوشنودی نزد فرود آمدن بلا بلکه افتادگی کن در پیش حق همچو گوی در پیش سوار که میگرداند او را بچوگان خود و همچو مرده در دست شوینده و همچو بچه شیرخوار در کنار مادر خود و دایه خود و کور ساز خود را از هر چه جز حق است پس نه بینی جز حق را وجودی و نه زیان و نه سود و نه دادن و نه منع کردن بگردان خلق و اسباب اثر و آزار رسانیدن و بلا آمدن همچو تازیانه حق که میزند ترا بدان و نعمت دادن و عطا فرمودن همچو دست قدرت حق که لقمه در دهان اندازد ترا بدان

مقاله پنجاه و یکم۔ فرمود رضی الله عنه زاهد ثواب داده میشود بسبب قسمتها دو بار نخست در گذاشتن دنیا پس نمیگیرد بهوای خود و موافقت نفس خود بلکه بمحض امر خدا میگیرد آنرا پس چون ثابت شد دشمنی زاهد مر نفس را و مخالفت کردن او مر هوائی را شمار کرده شود از جمله اهل تحقیق و ولایت و در آورده شود در گروه ابدال و عارفان امر کرده میشود درین هنگام بگرفتن آن اقسام و آمیزش بدان زیرا که وی نصیبیست که چاره نیست مر او را از آن پیدا کرده نشده است آن مر غیر او را و خشک شده است بآن قلم و گذشته است بدان علم ازلی چون فرمانبرداری کند امر را پس بگیرد آنرا تا واقف شود بعلم الهی پس آمیزش کند بآن از جهت روان شدن تقدیر و حکم الهی در شان وی آنکه باشد وی در میان نه آرزو و نه هوای نفس و نه قصد است ثواب داده میشود

بسبب گرفتن انسانی هوا دوم باز زیراکه وی فرمانبرداری کننده است امر را بسبب گرفتن ناموافقت کننده است مر فعل حق را در وی پس اگر گفته شود چگونه ذکر کردی قول بثواب دادن مر کسی را که آنکس در مقام بزرگتر است که ذکر کردی آنرا اینکه او در آورده شده در گروه ابدال و عارفان که مقبول اند از ایشان و ایشان فانی شده اند از خلق و نفسها و هواها و خواهشها و نصیبها و آرزوها و طلب عوضها بر عملها آن کسانیکه می بینند همه طاعتها و عبادتهای خود را فعل از خدا و نکوئی و مهربانی و توفیق و آسان ساختن از خدای و اعتقاد میکنند که ایشان بندگان خدا اند و بنده حق نمیدارد بر خداوند خود حقی را زیراکه او بذات خود و جنبشهای و آرامهای و کسبهای خود ملک است مر خداوند خود را پس چگونه گفته شود در حق این بنده که ثواب داده میشود و حال آنکه او نمی طلبد ثواب را و نه عوض را بر کار خود و نمی بیند مر خود را عمل بلکه می بیند نفس خود را از بیکاران و مفلس ترین مفلسان از عملها گفته میشود در جواب راست گفتی جز آنکه خدای تعالی میرساند بنده را ثواب بفضل خود و نیاز نمیدارد او را به نعمتهای خود و پرورش میکند او را بلطف خود بمهربانی و بخشایش و نیکی و بزرگی خود زیراکه آن بنده باز داشته است دست خود را از مصلحتهای نفس خود و از جستن حظها برای نفس که پاینده اند در آخرت و کشیدن سود بسوی نفس و دور کردن زیان از و پس وی همچو بچه شیرخوار است که نیست جنبش در وی در مصلحتهای نفس خود آن بچه بناز داشته شده است بفضل خدا و رزق خدا که ریزنده است بر وی بر دو دست پدر و مادر وی که هر دو وکیل و ضامن اند پس هرگاه که بود پروردگار از بنده مصلحتهای نفس او را مهربان گردانید دلهای خلق را بر وی و پیدا گردانید بخشش و مهربانگی برای وی در دلها تا آنکه هر یکی مهربانی کند او را و میل نکند بر وی و نکوئی کند او را پس همچنین مر هر فانی راست ازانچه جز خدا است آن کس که نمی جنباند او را جز امر وی و فعل وی پیوند کرده شده بفضل خدا در دنیا و آخرت بناز و نعمت داشته شده در دنیا و آخرت و دور گردانیده شده است از وی آزار متولی است کار او را گفته است ان ولیی[سله] الله الذی نزل الکتاب وهو یتولی الصالحین

مقاله پنجاه و دوم — فرمود رضی الله عنه مبتلا میگرداند خدا گروهی را از مسلمانان

[سله] بدرستیکه دوست من خداست که فرستاده است کتاب را و آن برخود میگیرد کار صالحان را ۱۲ منه رح

که دوستان خدا و اهل ولایت و معرفت اند مگر از برای آنکه باز گرداند ایشانرا السبب بلا بسوی سوال کردن پس دوست میدارد سوال ایشان را پس چون سوال کند دوست میدارد قبول کردن دعای ایشانرا تا بدهد صفت کرم و جود را حق این دو صفت زیرا که این دو صفت باز جست میکند خدا را نزد سوال کردن مومن اجابت دعا را گاهی حاصل میشود اجابت و حاصل نمیشود مقصود بالفعل از جهت باز باز داشتن از اجابت پس باید که ادب ورزد بنده نزد فرود آمدن بلا و باید که کاوش کند از گناهان خود در نا کردن امرها و کردن نهیها آنچه پیدا است از گناهان و آنچه پنهان هست و نزاع کردن در تقدیر زیرا که غالب بر بنده اینست که مبتلا کرده نمیشود ببلا مگر در مقابلهٔ گناه پس اگر گشاده شد بلا مقصود حاصل شد و اگر نه پس باید که میل کند بسوی دعا و خواری و عذر پس همیشه کند سوال از جهت روا بودن آنکه باشد گرفتار شدن بلا برای آنکه سوال کند او را و تهمت ننهد بر خدا بسبب تاخیر اجابت چنانچه بیان کردم

مقالهٔ پنجاه و سوم - فرمود رضی الله عنه بخواهید از خدا خوشنودی را بالقضا یا فنا شدن در فعل خدا زیرا که فنا راحت بزرگتر است و بهشت بلند تر مقدار است در دنیا و اوست در در آمدن درگاه خدائی بزرگتر و سبب دوست داشتن خدا مر بندهٔ خود را که مومن است پس کسیکه دوست دارد او را خدا عذاب نکند او را در دنیا و نه در آخرت در رضا و فنا پیوستن است بجناب قدس حق و رسیدن است بدرگاه وی و آرام گرفتن است بوی و مشغول نشوید بجستن نصیبها و قسمتها که قسمت نکرده شده ترا یا قسمت کرده شده ترا پس اگر هست که قسمت نکرده شده است پس مشغول شدن بجستن آن بیخردی و سبکی و نادانی است و آن سخت تر عذابها ست چنانچه گفته شده است از سخت ترین عذابها طلب کردن چیزیست که قسمت نکرده شده و اگر باشد قسمت کرده شده پس در مشغول شدن بطلب آن حرص هست و شرک در باب عبودیت و محبت و حقیقت زیرا که مشغول شدن بغیر خدا شرک است و طلب کننده حظ راست گو نیست در محبت و ولایت خدا پس کسیکه برگزیند با خدا جز خدا را پس آن دروغ گو هست در محبت و خواهندهٔ عوض بر عمل خود اخلاص کننده نیست و صادق نیست در اخلاص از بندهٔ خدا مگر آن کس که پرستد بجهت آنکه

بدید صفت ربوبیت احق وبیراو عبادت کند حق را از جهت مالک بودن او و سزاوار بودن او و زیرا که خدای تعالی مالک است بنده را و مستحق است بر بنده عمل کردن مر او را زیرا که همه چیز بنده مر خدای راست با حرکات و سکنات او و جمیع کسبهای او و بنده و هر چیز را که مالک است بنده بتحقیق مر خداوند او راست چگونه اینچنین نباشد و حال آنکه بتحقیق بیان کرده ام در سوای این مقام که جمله عبادتها نعمتی است از جانب خدا و فضلی است از او بر بنده خود زیرا که توفیق داد او در ابدان و قادر گردانید او را بدان عمل پس مشغول بودن بنده بشکر خدای پروردگار خود بهتر و سزاوارتر است از طلب کردن وی از خدا عوضها را و جزاها را بدان عبادت پس چگونه مشغول میشوی بخواستن حظها و حال آنکه می بینی مردم بسیار را چندانکه بسیار میشود حظها نزد ایشان و پیاپی می آید لذتها و نعمتها و قسمتها بسوی ایشان می افزاید خشم ایشان و گرفتن ایشان بر پروردگار ایشان و بانگ کردن از اندوه و کفران کردن ایشان بنعمتها و بسیار میگردد اندوههای ایشان در درویشی ایشان بسوی قسمتها که مقسوم نیست برای ایشان جز آنچه که نزد ایشان است و خوار و خورد و درشت میگیرد نصیبهای ایشان که نزد ایشان است و بزرگ و کلان و نیک مینماید نصیبهای دیگران در دلهای ایشان و دیده های ایشان پس شروع کردند در طلب آن قسمتها و حال آنکه آن اقسام قسمت کرده نشده برای ایشان پس رفت عمرهای ایشان و سست شد قوتهای ایشان و کلان شد سال عمر ایشان و سیری گشت دلهای ایشان و مانده شد تنهائی ایشان و عرق آلوده شد پیشانیهای ایشان و سیاه شد نامهای ایشان بسبب بسیاری گناهان ایشان و کردن گناهان بزرگ در طلب آن اقسام و گذاشتن امرهای پروردگار ایشان پس نیافتند آن اقسام را و بیرون آمدند از دنیا مفلس لا الی هؤلاء و لا الی هؤلاء نه شکر کردند پروردگار خود را از آنچه قسمت کرده مر ایشان را از قسمتهای ایشان پس یاری جستند بآن قسمتها بر طاعت نه دریافتند آنچه طلب میکردند از اقسام دیگران بلکه هلاک کردند دنیا و آخرت خود را پس ایشان بدترین خلق اند و نادان ترین ایشان و بیخردترین ایشان و کمینه ترین ایشان از روی عقل و بینائی دل

۱۵۵۵۸

پس اگر ببودند اینکه خوشنود می شدند بقضای الٰهی و پسندگی میکردند بداد حق و نیک میکردند طاعت خداوند را هر آینه می آمد ایشان را نصیبهای ایشان از دنیا بی رنج و بی مشقت پس تر برده میشدند بسوی همسایگی خدا بلندتر از همه مرتبه پس می یافتند نزد وی تعالی هر خواست و آرزو را بگرداند مارا خدای تعالی و شما را از آن کسانیکه راضی شدند بقضا و گردانیدند سوال خود را رضا او و فنا او و نگاه داشتن حال را و توفیق رام چیزیرا که دوست میدارد آنرا و راضی است از آن

مقاله پنجاه و چهارم۔ فرمود رضی الله عنه کسی که خواهد آخرت را پس بروی باد بزهد کردن در دنیا و کسیکه خواهد خدا را پس بروی باد بزهد کردن در آخرت پس بگذارد دنیای خود را از جهت آخرت خود و آخرت خود را از جهت پروردگار خود پس تا آنکه در دل طالب شهوتی است از شهوات دنیا و مزه از مزه های آن و جستن راحتی از راحتهای آن از همه چیزها از خوردن و نوشیدن و پوشیدن و نکاح و خانه و سواری و ولایت و ریاست و درجه در علمی از گوناگون علمها و فقه که زیاده بر احکام عبادتهای پنجگانه است و روایت کردن حدیثها بطرق و اسانید و خواندن قرآن و نحو و لغت و علم فصاحت و بلاغت و دور شدن درویشی و یافتن توانگری و رفتن بلا و آمدن عافیت و محل انست و دور شدن زیان و رسیدن سود پس نیست این شخص زاهد راست و درست زیراکه هر یکی از این چیزها در وی لذت نفس و موافقت هوای نفس و آسایش طبع است و دوست داشتن است مر آنها را همه اینها از دنیاست و از جمله چیزهاست که دوست میدارد شخص زندگانی کردن را در دنیا و حاصل میگردد بهر یک از آن آرام و قرار بجانب دنیا پس می سزد اینکه کوشش کند در بیرون آوردن همه آنها از دل و مواخذه کند نفس خود را بدور کردن آن و بُر کردن بیخ آن و لازم گیرد خوشنودی را به نیستی و بیچیز بودن و بدرویشی همیشه پس نماند در دل وی از محبت دنیا اندازه مکیدن خستهٔ خرما تا خالص شود زهد او در دنیا پس چون تمام گردد او را زهد دور گردد غمها و اندوهها از دل و غم سخت از درون تن و بیاید آسایشها و خوشی و آرام بخدا چنانکه گفته است صلی الله علیه وسلم الزهد فی الدنیا یریح القلب والجسد

زهد کردن در دنیا راحت میدهد دل و تن را پس مادام که در دل وی چیزیست از لذات و شهوات دنیا پس اندوهها و غمها و ترس و مکروه ایستاده است در دل و خواری لازم است مر دل او را و پرده از شهود حق و قرب وی تعالی سطبر شونده و بهم نشیننده است پس نگشاید این پرده مگر بدور شدن دوستی دنیا تمام و بریدن پیوندهای تمام بعد از آن زهد کند در آخرت پس نخواهد درجها و منزلهای بزرگ را و حور و ولدان را و سراها و کوشکها و باغها و مرکبها و حلها و زیورها و طعامها و شرابها را و جز این نعمتها از آنچه آماده کرده است خدای تعالی مر بندگان مومن خود را پس نخواهد بر عمل خود جزای و اجر را از خدا هرگز نه در دنیا و نه در آخرت پس درین هنگام میباید خدا را پس میدهد وی تعالی جزای او را از جهت نیکوئی کردن از خود و مهربانی نمودن پس نزدیک میگرداند او را از خود بغایت قرب و لطف میکند بوی و شناسائی میجوید بسوی خود بگوناگون لطفها و نیکوئی خود چنانکه عادت پروردگار است با رسولان و پیغمبران خود و اولیا و خواص خود و با سایر دوستان خود خداوندان علم لدنی پس میباشد بنده هر روز در فزونی از کار خود تا زمان زندگانی خود پس بر پرده میشود بسوی سرای آخرت بسوی چیزیکه نه هیچ چشم آنرا دیده و نه هیچ گوشی آنرا شنیده و نگذشته است بر دل هیچ آدمی از آنچه تنگ است آید از دریافتن آن فهمها و کوتاه میگردد از صفت کردن آن عبارتها

مقاله پنجاه و پنجم - فرمود رضی الله عنه گذاشته میشود حظهای نفس بعد از شکستن آنست که میباشد بنده گذارنده در تاریکی جهل خود و بیراه رونده در گذشتن خود تصرف کننده در کارها بطبع خود در همه حالهای خود بی بندگی کردن برای پروردگار خود و نه تعلقی بیازی در شرع که باز دارد او را از تصرف و نه تقیید بحدی از حدهای شرع که بشتابد بنده بسوی آن از حکم طبع پس در اثنای آنکه آن بنده برین حال بود می بیند خدای تعالی بسوی وی بچشم رحمت و عنایت پس میفرستد بسوی آن بنده گوینده را از مخلوقات خود از بندگان صالح خود و دوتا میگرداند آن واعظ را به واعظ ذات آن بنده پس فیروزی میباشد این هر دو واعظ بر نفس بنده و طبع وی پس میکند این بنده کار خود را پس ظاهر میشود نزد نفس راستی زیرا که نفس در آن کار است از سوار شدن

ببارگی طبع و مخالفت شرع را پس میل کند نفس سوی شرع در ہمہ تصرفات خود پس میگردد بندہ مسلمان ایستادہ با شرع فانی از طبع پس ترک میکند حرام دنیا و شبہہ آنرا و منتہای خلق را پس میگردد مباح حق را و حلال شرع را در خوردن و پوشیدن و نوشیدن و نکاح و خانہ خود و در ہمہ حالہای خود آنچہ چارہ نیست از آن تا نگاہبانی کند نہادہ خانہ تن را و توانا گردد بر فرمانبرداری بر طاعت پروردگار و نیز تا تمام گیرد نصیب خود را کہ قسمت کردہ شدہ است مر او را آنچیز کہ در نمیگذرد او را و نیست راہ بسوی بیرون آمدن از دنیا پیش از گرفتن آن و آمیزش بدان و تمام گرفتن آن پس سوار میشود بر بارگی مباح و حلال بحکم شرع در ہمہ احوال خود تا اینکہ برسد بسبب این بارگی تا آستانہ ولایت و در آمدن در گروہ محققان کہ خاصگان اند خداوندان عزیمت خواہندگان خدا اند پس میخورد بامر حق پس درین ہنگام می شنود ندا از جانب حق از درون خود بگذار نفس خود را و پیش آی و بگذار حظہا را و خلق را اگر میخواہی پیدا کنندہ را و بیرون کن نعلین خود را دنیای خود را و آخرت خود را و مجرد شو از ہمہ کونہا و ہستیہا از آنچہ پیدا خواہد شد و ہمہ آرزوہا و برہنہ شو از ہمہ کائنات و فانی شو از ہمہ چیز و پاک و خوش شو بہ یگانگی حق و گذاشتن دوگانگی و صدق ارادت بستر در آی جای نہادن قدم بساط قرب را با ادب خاموش و سر فرو افگندہ نگاہ مکن بجانب راست بسوی آخرت و بجانب چپ بسوی دنیا نہ بسوی خلق و نہ بسوی حظہا پس چون در آید بندہ در مقام فنا و ثابت شد رسیدن باین مقام می آید او را خلعتہا از جانب حق و می پوشد او را نورہاے معرفتہا و علمہا و گوناگون فضل پس گفتہ میشود مر او را ملابست کن بنعمتہا و فضل و بے ادبی مکن نزد کردن این حکم و گذاشتن این ملابست زیرا کہ در رد کردن نعمت بادشاہ توانائی است بر بادشاہ و سبک داشتن است مر حضرت را پس درین ہنگام آمیزش میکند بندہ بفضل حق و قسمت او بے آنکہ باشد بندہ موجود درین آمیزش و پیش از آن بود کہ آمیزش میکرد بہوای خود و نفس خود و ہرگاہ کہ فرود آمد منزلے را تغیر شد حالت او پس مر بندہ را چہار حالت است در گرفتن حظہا و قسمتہا حالت اول بحکم طبع است و این قسم حرام است و حالت دوم بحکم شرع آن مباح و حلال است و حالت سوم

بامر باطن است و این حالت ولایت و گذاشتن هوای نفس است و حالت چهارم محض فضل الهی است و این حالت دور شدن اراده است و حاصل شدن بدلیت است و بودن اوست مراد ایستاده با قدر که آن فعل حق است و این حالت علم است و موصوف شدن بصلاح است پس نارسیده نمیشود صالح بروجه حقیقت مگر کسیکه رسیده است بسوی این مقام و این است مراد قول خدا ان ولیی الله الذی نزل الکتاب وهو یتولی الصالحین پس اوست بنده که باز داشته شده است دست وی از کشیدن مصلحتهای او و منفعتهای او و از باز گردانیدن مضرتهای او و مفسدتهای او چون بچه شیرخوار با دایه و مرده شسته شده با شوینده پس متولی میشود دست تقدیر پرورش او را بی آنکه باشد مر او را اختیار و تدبیر فانی از همه نیست حال و نه مقام و نه اراده بلکه ایستادن بتقدیر الهی است گاهی بسط میکند او را گاهی قبض میکند او را و گاهی توانگر میکند و گاهی درویش میگرداند اختیار نمی کند و نمی آرزو میکند دور شدن آن حالت را و تغیر آنرا بلکه خوشنودی بقضا همیشه و موافقت دائم پس این آخر چیزیست که منتهی می شود بآن احوال اولیا و ابدال

مقاله پنجاه وششم - فرمود رضی الله عنه چون فانی شود بنده از خلق و هوا و خواهش و نفس و آرزوها در دنیا و آخرت نخواهد مگر خدا را عز و جل و بیرون آید همه چیز از دل وی بهتر شد بحق و بر میگزیند حق تعالی او را و او را دوست میدارد او را و محبوب میگرداند او را نزد خلق خود و میگرداند حق او را باین صفت که دوست میدارد خدا او را و او دوست میدارد قرب او را و نعمت می بیند بفضل خدا و میگردد در نعمتهای وی تعالی و میکشاید خدا بر وی درهای بخشش خود را و نوید میدهد آن بنده را که منع نکند او را از وی همیشه پس اختیار میکند بنده درین هنگام خدا تعالی را بر همه چیز و خواست میکند بخواست خدا و تدبیر میکند تدبیر او و مشیت میکند بمشیت او و راضی میشود برضای او و فرمانبرداری میکند امر او را و انداز امر غیر او را و نمی بیند مر غیر خدا را هستیی و نه فعلی پس درین هنگام رواست که وعده کند او را خدا بوعده پستر ظاهر نشود مر بنده را وفا بآن وعده و نرسد او را چیزی که بتحقیق توهم کرده است بنده آنرا از ازالت وعده که وفای آن باشد زیرا که غیریت بتحقیق دور شده است

بدور شدن هوای نفس و خواست و جستن حظها پس گشت بنده در ذات خود فعل خدا و اراده وی و مراد وی پس نسبت کرده نشود بسوی بنده وعده و نه خلاف آن زیرا که این صفت کسی است که او را هوا و اراده است پس میگردد وعده در حق بنده با خدا همچو فعل مردیکه عزم کرده بر کردن چیزی در ذات خود و نیت کرد آنرا بعد از ان گردانید عزم را بسوی جز آن کار و همچو ناسخ و منسوخ در آنچه وحی فرستاده است خدا بسوی پیغمبر صلی الله علیه وسلم قوله ما ننسخ من آیة او ننسها نأت بخیر منها او مثلها الم تعلم ان الله علی کل شیء قدیر آنچه منسوخ میگردانیم آیتی را یا فراموش میکنیم آنرا می آریم بهتر از ان یا مانند آن آیا نمیدانی که خدا قادر است هرگاه که بود پیغمبر علیه السلام کشیده شده از هوای نفس و اراده خیر در جاها که ذکر کرده است آنها را خدا در قرآن از بند کردن کفار در روز بدر و جز آن و آنحضرت مراد حق و محبوب او بود نگذاشت او را بر یک حالت و بر یک چیز و بر یکی عده بلکه برد حق تعالی او را جانب تقدیر پس واکرد عنان تقدیر را بسوی آنحضرت پس بگردانید او را از حالی بحالی در احکام و آگاهانید او را بقول خود الم تعلم ان الله علی کل شیء قدیر یعنی تو در دریای قدر الهی هستی میگردانند ترا موجهای آن دریا یکباری چنین و بار دیگر چنین پس نهایت کار ولی ابتدای کار نبی است نیست بعد از درجات ولایت و بدلیت مگر مقام نبوت پس پاک خداست چه عجب نیک و کامل تر و پسندیده گردانید پیغمبر را صلی الله علیه وسلم

مقاله پنجاه و هفتم فرمود رضی الله عنه احوال همه قبض است زیرا که امر کرده میشود ولی بنگاهداشت آن و هر چیزیکه امر کرده شود نگاهداشت او پس آن قبض است و ایستادن با تقدیر بسط است همه زیرا که نیست آنجا چیزیکه امر کرده شود بحفظ آن جز بودن او موجود در قدر پس لازم است بروی که نزاع نکند در تقدیر بلکه موافقت کند و کشاکش نکند در هر چه که میرود بروی از آنچه شیرین یا تلخ میکند احوال محدوده اند پس امر کرده شد بنگاهداشت حدود آن و فعل الهی که آن تقدیر است حدی ندارد تا آنکه محافظت کرده شود و نشان آنکه بنده در آید در مقام قدر و فعل و بسط اینست که وی گاهی امر کرده میشود بسوال کردن حظهای نفس بعد از انکه امر کرده شده است بگذاشتن حظها و زهد کردن در ان زیرا که هرگاه که تهی شد درون وی از حظها و باقی نماند در وی جز پروردگار بسط کرده شد بسوال حظها و شهوتها و طلب کردن خیرها که آن قسمت وی بوده

وچاره نیست از گرفتن آن و رسیدن بسوی آنها بسوال وی تا آنکه ثابت شود گرامی بودن او نزد
خدا و مرتبهٔ او و منت نهادن حق بروی باجابت کردن وی بسوی آن و رها کردن بنده را بسوال
کردن و در دادن حظها از بیشترین نشانهای بسط بعد قبض است و از نشانهای بسط بیرون آوردن
بنده است از بند احوال و مقامها و از تکلیف کردن در نگاهداشت حدها پس اگر گفته شود این کلام دلالت
میکند بر دور شدن تکلیف شرعی و بر زندقه و بیرون آمدن از اسلام و بر رد قول خدای تعالی واعبد
ربک حتی یأتیک الیقین پرستش کن پروردگار خود را تا آنکه بیاید ترا موت جواب آنکه دلالت
نمیکند این کلام برانچه که تو گفتی و نمیرساند بآن بلکه خدای تعالی بزرگتر است و ولی او گرامی تر است بروی
از انکه در آرد او را در مقام کمتر فرو نشست در شرع و دین خود بلکه نگاه میدارد او را از همه آنچه که ذکر کرده شد
و باز میگرداند او را از وی و نگاه میدارد او را و می آگاهاند او را و درست میگرداند او را برای نگاهداشت
حدهای شرع پس حاصل میشود نگاهداشت از گناهان و محفوظ میماند حدهای شرع بی زور کشیدن و سختی
کشیدن از وی و آن ولی از حصول این اوصاف غائب است در قرب پروردگار خود گفته است
خدای تعالی کذلک لنصرف عنه السوء والفحشاء همچنین باز داریم از یوسف بدی را زیرا که او از
بندگان ماست که خالص گردانیده شدند و نیز گفته است خدای تعالی ان عبادی لیس لک علیهم
سلطان بدرستیکه بندگان من نیست مرترا ای شیطان بر آنها غلبه و گفته است الا عباد الله
المخلصین ای گمراه میکنی مگر بندگان ما را که خالص گردانیده شدند و سوی بر داشته شده
پروردگار اند و آن مراد خداست و وی تعالی می پرورد او را در کنار قرب خود و لطف خود از کجا برسد شیطان نزد وی
و چگونه راه یابد بدیها و ناخوشیها در شرع بجانب وی ابعدت التحفة واعظمت القربة دور داشتی
طعام و شراب را و بزرگ گردانیدی قرب را این مثل است که زده میشود در جائیکه کسی تعظیم کسی نکند اما حق او
ادا نکند گفتی تو مرد ولی را سختی تشنیع هولناک زبان باد مر این همتهای فرومایه ناکس را و این عقلهای
ناقص دور از کار را و رایهای تباه خلل پذیر را پناه دهد ما را خدا و برادران را از گمراهیهای مخالف بقدرت خود
که شامل است همه او را بلطفها که کامل اند و بمهربانی که فراخ است و بپوشاند ما را از پردهای خود که تمام اند و منع کننده

ونگاه دارنده از گناهان و پرورش کناد ما را بنعمتهای خود که تمام اند و بفضلها و فزونی کرم خود که همیشه اند

مقاله پنجاه و هشتم۔ فرمود رضی اللہ عنه کور ساز خود را از همه سو و چشم مکشا بر چیزے ازان پس تا آنکه می بینی بسوی چیزے ازان کشاده نمیشود مر ترا راهے بسوی فضل خدا و نزدیکی او پس بند همه جانبها یکی و انستن تو و محو گردانیدن نفس ترا پیشتر بفانی شدن تو و محو شدن تو و دانستن ترا پس درین هنگام کشاده شود در چشم دل تو راه فضل خدای بزرگ پس می بینی آن جهت را بهر دو چشم سر تو درین وقت بشعاع روشنی دل تو و ایمان تو و یقین تو پس پیدا میگردد نزد آن حال نور از درون تو بر بیرون تو همچو نور شمع که در خانهٔ تاریک هست در شب تاریک پیدا میگردد روشنائی از روزنهای خانه و سوراخهای آن پس روشن میشود بیرون خانه بروشنائی درون خانه پس آرامیده میشود نفس و جوارح بسوی وعدهٔ خدا و بخشش او و از بخشش جز خدا و وعده جز وی مهربانی کن نفس خود را و ستم مکن بر وی و میدار او را در تاریکیهای نادانی خود و سست رائی خود پس نظر کنی بجانبها بسوی خلق و حول و قوت و کسب و اسباب ایشان پس اعتماد کنی بران پس بسته گردد از تو جهتها و کشاده نشود مر ترا جهت فضل خدا از جهت عذاب کردن و در برابر کردن بشرک تو بسبب نظر کردن بر جز خدا پس وقتیکه بیابی خدا را و نظر کنی بسوی فضل وی و امیدواری رحمت او را نه جز او را و کور سازی خود را از هر چیزی که جز او ست نزدیک گرداند ترا او بسیار نزدیک گرداند ترا از خود و مهربانی کند ترا و پرورش کند ترا و بخوراند ترا و بپوشاند ترا و دارو کند ترا و تندرستی بخشد ترا و بخششها کند ترا و توانگر گرداند ترا و یاری دهد ترا و دوست گرداند ترا پیشتر محو کند ترا از تعلق بخلق و از نفس تو و فنا کند ترا پس نه بینی بعد ازان بدرویشی خود و نه توانگری خود را

مقاله پنجاه و نهم۔ فرمود رضی اللہ عنه خالی نیست حالت تو تا که هست آن حالت بلا و یا نعمت پس اگر حالت بلا است پس مطالبه کرده میشوی دران بشکیبائی کردن بزور و بزور و صبر کردن فروتر است و صبر کردن بالاتر ست ازان پیشتر براضی بودن و موافقت نمودن پیشتر بفانی شدن و فنا مر ابدال را و عارفان را که صاحب علم بخدا اند و اگر باشد حالت نعمت پس باز جست کرده میشوی بشکر کردن بران و شکر میباشد بزبان و بدل و بجوارح اما شکر بزبان پس با قرار کردن بنعمت ست که آن از خدا ست

ونسبت کردن آنرا بخلق و نه بسوی نفس خود و حول و قوت خود و حرکت و کسب خود و نه نسبت کنی
بسوی جز تو از آن کسانیکه روان شده است نعمت بر دستهای ایشان زیرا که تو و ایشان سببها
و وسیلتها و دست افزارند مر نعمت را قسمت کننده نعمت و روان کننده آن و پیدا کننده آن
و کار کننده دران و سبب سازنده مر آنرا خدای تعالی است و قسمت کننده خدا است و روان کننده
اوست و پیدا کننده اوست پس وی تعالی سزاوارتر است بشکر گزاری کردن از جز وی نیست نظر
بسوی غلام بردارنده مر هدیه را نیست نظر مگر بسوی خداوندی که روان کننده و نعمت دهنده است
بآن هدیه گفته است خدای تعالی در باب کسیکه گم کرده است این نظر را یعلمون ظاهرا من الحیوة
الدنیا وهم عن الآخرة هم غافلون میدانند آنچه ظاهر است از زندگانی دنیا ایشان از زندگانی
آخرت بیخبر اند پس کسیکه نظر کند بظاهر و بسبب و بگذارد دانش و شناخت او را بحقیقت حال
و مشیت پس اوست نادان کم شناخت کوتاه عقل عاقل را نمیگویند عاقل مگر بسبب نظر کردن
او عاقبتهای کار را اما شکر گفتن بدل پس بیقین دانستن است همیشه و بعقد قلبی محکم سخت استوار
که همه آنچه باتست از نعمتها و منفعتها و لذتها و ظاهر و باطن و در حرکات و سکنات تو از جانب خدا است
نه از جز وی باشد شکر گفتن تو بزبان تو بیان کننده از چیزیست که در دل تست گفته است خدای تعالی
وما بکم من نعمة فمن الله آنچه که باشما است از نعمت پس از جانب خدا است و گفته است اسبغ
علیکم نعمه ظاهرة وباطنة تمام و کامل گردانیده است بر شما نعمتهای ظاهر و باطن را و نیز گفته است
وان تعدوا نعمة الله لا تحصوها اگر شمار کنید نعمت خدا را ضبط نتوانید کرد آنرا پس با ثبوت
اینمعنی باقی نمی ماند مر مومن را نعمت دهنده جز خدا و اما شکردن بجوارح پس بآنست که بجنبانی
و در کار داری آنها را در طاعت خدا نه غیر او از خلق پس پاسخ ندهی کسی را از خلق در چیزیکه
رو گردانیده است از خدا دران و خلق شامل است نفس او و هوا را و خواهشها و آرزوها را و تمامی
مخلوقات را بگردانی اطاعت خدا را اصل و پیروی کرده شده و پیشوا و جز او را فرع و پیرو و پس
رو پس اگر بکنی جز این کار را میباشی ستم کننده و حکم کننده بجز حکم خدا حکم وی که موضوع است

مر بندگان او را که مسلمان اند و میباشی سلوک کننده جز راه صالحان گفته است خدای تعالی ومن لم یحکم بما انزل الله فاولئک هم الکافرون ای آن کسانیکه حکم نکنند بر خلق بچیزیکه فرو فرستاده است خدای تعالی پس آنکسان کافران اند و در آیتے دیگر ومن لم یحکم بما انزل الله فاولئک هم الظالمون هر که حکم نکند آنچه فرستاده است خدا پس آن کسان ستم کنندگان اند و در آیتی دیگر هم الفاسقون ای اوشان فسق کنندگان اند پس میباشد نهایت کار تو بسوی آتشی که فروزینهٔ آن آدمیان اند و سنگها و تو صبر نتوانی کرد بر تپ یک ساعت در دنیا و کمتر پاره از آتش که بجهد در دنیا پس چگونه باشد صبر تو بر همیشه بودن در آتش دوزخ با دوزخیان النجا النجا الوحا الوحا بگریز از آن الله الله لازم گیر خدا را نگاهدار هر دو حالت را و شرطهای این را زیرا که بدرستیکه تو تهی نیستی در همه خود از یکے ازین دو یا بلا است یا نعمت پس بده هر حالت را نصیب و حق آن از صبر و شکر کردن بر آن وجهی که بیان کردم برای تو پس گله مکن در حالت بلا بسوی هیچ یکے از خلق خدا و پیدا مکن به تنگ آمدن خود را هر هیچ یکے را و تهمت مکن پروردگار خود را در باطن خود و شک مکن در حکمت وی در برگزیدن حق آنچه نیکتر است مر ترا در دنیای تو و آخرت تو پس مبر حاجت خود را بسوی هیچ یکے از خلق خدا در دفع کردن بلا از تو پس آن شرک آوردن است از تو بخدا و مالک نیست با خدا در ملک او و کسے هیچ چیزی را نیست کسے گزند رساننده و نه سود دهنده و نه باز گرداننده بلا و نه بازکشنده عطا و نه بیمار سازنده و نه بلا رساننده و نه تندرستی دهنده و نه به سازنده جز خدای تعالی پس مشغول مشو بخلق نه در ظاهر و نه در باطن زیرا که بدرستیکه ایشان هرگز بے نیاز نکنند از آنچه خواسته است خدا از قضای وی چیزیرا بلکه لازم گیر صبر را و رضا و موافقت را و فنا را در فعل خدا که در تو کند پس اگر محروم کرده شوی از همه این چیزها پس بر تو باد مدد خواستن بسوی او و زاری نمودن و اقرار کردن بگناهان و فریاد کردن از بدی نفس و اقرار کردن بپاکی حق و به یگانه دانستن به نعمت دادن و بیزاری نمودن از شرک خفی و طلب کردن صبر و رضا و موافقت را تا آنکه برسد آنچه نوشته شده مدت خود را پس دور شود بلا و بکشاید اندوه و بیاید نعمت و فراخی و شادمانی و خوشحالی چنانچه بود در حق پیغمبر خدا ایوب علیه السلام چنانچه میرود سیاهی شب و می آید روشنائی روز و میرود سردی زمستان می آید

بادزرم تابستان وخوشی او زیراکه مر هر چیزی را ضد ومخالف اوست ونهایت ومدت معین هست
وجای اینها پس صبر کلید کشایش هست وآغاز او ونهایت او وخوبی اوست چنانچه آمده است در حدیث
الصبر من الایمان کالراس من الجسد صبر از جزء ایمان هست چنانچه سر از تن ودر لفظی دیگر الصبر
الایمان کله صبر همه ایمان هست وگاهی میباشد شکر همین ملابست بنعمتها وآن نعمت بخششهای اوست
که قسمت کرده شده برای تو پس شکر گفتن تو آمیزش تست بآن نعمت در حال
فنای تو ودور شدن هوای نفس در حال پرهیز کردن ونگاه داشتن شرع واین حالت
ابدال هست وجای نهایت است عبرت گیر بچیزیکه ذکر کردم برای تو تاراه نموده شوی انشاالله تعالی

مقاله شصتم فرمود رضی الله عنه آغاز کار بیرون آمدن هست از معهود طبع بسوی چیزیکه
حکم کرده بدان شرع پیشتر بسوی تقدیر بعد از آن باز گشتن بهمان که معهود طبع بود بشرط نگاهداشت
حدهای شرع پس بیرون می آئی از معهود طبیعت از خوردن وپوشیدن ونوشیدن ونکاح کردن
وخانه که بحکم طبع بود بسوی امر شرع ونهی او پس پیروی میکنی کتاب خدا وسنت رسول او را چنانچه
گفته است خدای تعالی ما اتکم الرسول فخذوه وما نهکم عنه فانتهوا آنچه بدهد شما را
رسول بگیرید آنرا واز آنچه باز دارد شما را از آن پس باز آئید وگفته است قل ان کنتم تحبون الله
فاتبعونی یحببکم الله بگوای محمد علیه السلام اگر هستید شما که دوست میدارید خدا را پس پیروی
کنید مرا تا دوست دارد شما را خدای تعالی پس فانی گردانیده شوی از هوای تو ونفس تو و
سبکیهای تو در ظاهر تو و باطن تو پس نباشد در باطن تو جز یگانگی خدا ودر ظاهر تو جز طاعت خدا
وعبادت او واز آنچه فرموده نهی کرده پس باشد این پیشه تو وشعار ودثار تو در حرکت تو وآرام تو
در شب تو ودر روز تو ودر سفر تو وحضر تو ودر سختی تو ونرمی تو ودر تندرستی تو وبیماری تو ودر همه احوال تو پیشتر
برداشته شوی بسوی وادی تقدیر پس تصرف کند در تو تقدیر پس فانی شوی از کوشش
ومشقت خود وحول خود وقوت خود پس رانده شود بسوی تو قسمتهائیکه خشک شده است بآن قلم
وگذشته است بآن علم الهی پس آمیزش کرده شوی بآن اقسام وداده میشوی در گرفتن آن نگاهداشت

وسلامتی پس نگاه داشته میشود دران حدهای شرع وحاصل میشود دران موافقت مر فعل خداوند را او پاره میشود حکم شرع بسوی کفر والحاد ومباح گردانیدن انچه حرام کرده شده است وخوار داشتن چیزیراکه امر کرده شده است گفته است خدای تعالی انا نحن نزلنا الذکر وانا له لحافظون ما فرود فرستادیم ذکر راکه قرآن است وبدرستیکه ما نگاه دارنده ایم ونیز گفت کذلک لنصرف عنه السوء والفحشاء انه من عبادنا المخلصین همچنین برگردانیدیم از یوسف بدی را بود او از بندگان ما که خالص کرده شده اند پس مصاحب میباشد آنکس را نگاهداشت وپرهیز تا وقت موت برحمت خدا ونیست این معهود طبع مگر قسمتهای تو که آماده کرده اند برای تو پس منع کرده شده اند از تو در حال سیر کردن تو در راه حق ورفتن تو در صحراهای طبیعت وبیابانهای هوا ومعهود طبع زیراکه این معهود طبع گرانیها وبارها است پس دور کرده شدند از تو تا گران نسازند ترا پس سست گردانید ترا و باز گردانید ترا از جای قصد تو ومطلوب تو تا هنگام رسیدن باستانهٔ فنا وفنا رسیدن است بقرب حق وشناسائی باو ومخصوص گشتن بسرها وعلمهای لدنی ودرآمدن در دریاهای نور از جهت آنکه زیان نبکنند تاریکی طبیعتها آن نورها را پس طبع باقی ست تا وقتیکه جدائی کند روح تن را از برای تمام گرفتن قسمتها زیراکه اگر دور شود طبع از آدمی هرآئینه نه پیوند بفرشتگان وپاره گردد انتظام باطل شود حکمت پس باقی ماند طبع در تو تا تمام گیری قسمتها وحظها را پس می باشد بقاے طبع چنانچه فرموده است صلی الله علیه وسلم حبب الی من دنیاکم ثلث الی اخره پس هرگاه که فانی شد پیغمبر صلی الله علیه وسلم از دنیا وانچه دران است بازگردانیده شده بسوی وی قسمتهای وی که باز داشته شده بود از وی در حال سیر وی بسوی پروردگار وی پس تمام گرفت آنها را از جهت موافقت کردن مر پروردگار خود را وراضی بودن بفعل پروردگار خود وفرمانبرداری نمودن مر امر او را پاک است نامهای او وعام است رحمت او وشامل است فضل او مر اولیا وانبیاے او را پس همچنین ولی است درین باب بازگردانیده می شود بسوے قسمتها وحظها بعد فنا با نگاه داشتن حدهای شرع پس این بازگشتن است از نهایت بسوی بدایت

مقالهٔ شصت و یکم - فرمود رضی الله عنه هر مسلمان تکلیف داده شده است بتوقف کردن و کاوش نمودن نزد حاضر شدن قسمتها از قبول کردن و گرفتن تا آنکه گواهی دهد مر او را حکم شرع بمباح بودن آن و علم لائق بقسمت بودن آن چنانکه گفته است پیغمبر صلی الله علیه وسلم المؤمن فتاش و المنافق نقاف مسلمان تفتیش کننده است و منافق در گیرنده است بی تفتیش و نیز گفته است المؤمن وقاف مسلمان توقف کننده است و گفته است علیه السلام دع ما یریبک الی ما لا یریبک بگذار چیزی را که در شک می اندازد بسوی چیزی که در شک نمی اندازد ترا پس مؤمن توقف میکند نزد هر قسمت از خوردن و پوشیدن و نکاح و همه چیزها که کشاده میشود برای او پس بگیرد تا آنکه حکم کند برای او بروا بودن گرفتن آنرا حکم شرع این وقتی است که باشد مؤمن در حالت تقوی یا تا آنکه حکم کند برای او بروا بودن امر باطن وقتیکه باشد مؤمن در حالت ولایت یا تا آنکه حکم کند مر او را علم بتقدیر الهی وقتیکه باشد در حالت ابدالیت و غوثیت یا حکم کند فعل الهی که آن قدر محض است و این حالت بدلیت و غوثیت حالت فنا است بیشتر می آید مؤمن را حالتی دیگر و آن اینست که میگردد هر چیزیکه بیاید او را و کشاده شود برای او بی آنکه مقید شود بامر و علم با دوام که اعتراض نکند بر وی حکم شریعت یا امر باطن یا علم بتقدیر پس چون اعتراض کند یکی ازین سه چیز باز می آید از گرفتن وی مانند آنرا پس این حالت خلاف حالت نخستین است پس در حالت نخستین غالب بر وی توقف و درنگ است و در حالت دوم غالب بر گرفتن و مخالطت است بانچه کشاده شده است بیشتر می آید حالت سوم پس در وی گرفتن محض است آمیزش بچیزیکه کشاده میشود از نعمتها بی وجود اعتراض یکی ازین سه چیز و این حالت حقیقت فنا است پس میباشد مؤمن دران محفوظ از آفتها و پاره کردن حدهای شرع نگاهداشته شده و برگردانیده شده از وی بدیها گفته است خدای تعالی کذلک نصرف عنه السوء الی آخره پس میگردد بنده با نگاه داشتن از پاره کردن حدهای شرع همچو بنده که سپرده شده است کارها بسوی وی و اذن داده شده برای او از جانب مولی و اطلاق کرده شده از قیدها در مباح گردانیدن چیزها آسان گردانیده شده برای وی نیکی پس همه آنچه می آید مؤمن را

قسمت صاف اوست از آفتها و تیرگیها و عاقبتهای بد در دنیا و آخرت موافق مرخواست خدا را و مر رضا و فعل او را نیست هیچ حالت بر بالای این حالت و اینست نهایت کار و این حالت مر مهتران اولیا راست که بزرگ اند و صاف بی شوب خلط اوندان سرها آنکسانیکه مشرف شده اند بر آستانه احوال پیغمبران صلوات الله علیهم اجمعین

مقاله شصت و دوم - فرمود رضی الله عنه چه عجیب بسیار است که میگوئی نزدیک گردانیده شده بحضرت فلان و دور کرده شدم من و داده شده نعمت فلان و محروم کرده شدم من و توانگر کرده شد فلان و درویش گردانیده شدم من و تندرست ساخته شد فلان و بیمار کرده شدم من و بزرگ گردانیده شد فلان و خوار گردانیده شدم من و ستوده شد فلان و نکوهیده شدم من و راست گو کرده شد فلان و دروغ گو ساخته شدم من آیا نمیدانی که بدرستیکه خدای تعالی یکیست و واحد دوست میدارد یگانگی را در محبت وی و وقتیکه نزدیک گردانید خدای تعالی ترا براه غیر خود کم گردد دوستی تو مر خدا را و منقسم می شود زیراکه بسا است در آید در تو میل بسوی کسی که پیدا شده است پیوند کردن و نعمت دادن بر دست وی پس کم میگردد محبت خدا در دل تو و خدای تعالی غیرت ناک است دوست نمیدارد شریک را پس باز داشت دستهای غیر خود را از تو بمواصلت کردن و زبان ایشانرا از ستودن و ستایش کردن تو و پایهای را از رفتن بسوی تو تا مشغول نشوی بسبب غیر از خدا آیا نشنیده قول پیغمبر علیه السلام را جبلت القلوب علی حب من احسن الیها و بغض من اساء الیها پیدا کرده شده اند دلها بر دوست داشتن کسیکه نیکی کرده است بجانب آنها و دشمن داشتن کسیکه بدی کرده است بسوی آنها پس خدای تعالے باز میدارد مردم را از نیکی کردن بسوی تو از هر رو و هر سو تا آنکه یگانه گردانی او را و دوست داری آنرا و بگردی مر خدا را از هر وجه بظاهر خود و باطن خود و از حرکات خود و سکنات خود پس نمی بینی نیکی را مگر از خدا و نه بدی را مگر از وی فانی شوی از خلق و از نفس و هوای او و از خواست و آرزو و از هر چه جز خداست بعد از آن رها کرده میشود دستها بسوی تو بفراخ کردن و در باختن مال و عطا کردن و زبانها بستودن و ستایش کردن پس بناز و نعمت می دارد خدای را همیشه در دنیا بیشتر در آخرت پس بی ادبی مکن نظر کن بنگاهداشت ادب بسوی کسیکه نظر میکند بسوی تو که پروردگار است و روی آر بهر کسیکه رو آورده است

بر تو دوست دار کسی را که دوست میدارد ترا اجابت کن کسی را که میخواهد ترا و بده دست خود را بکسیکه ثابت میدارد ترا از افتادن تو و بیرون می آرد ترا از تاریکیهای نادانی تو و میرهاند ترا از هلاک شدن تو و می شوید ترا از نجاستهای تو و پاکیزه میگرداند ترا از چرکها و ریمهائی تو و خلاص میگرداند ترا از مردارها و بدبوئی تو و از قصدهای تباه تو و نفس تو که امر کننده است ببدی و پیوستگان که گمراهان تو گمراه کنندگان اند شیاطین تو و هوای تو اند و دوستان تو که جاهلان اند و راهزنان راه حق و در میان افتادگان اند میان تو و هر چیز گرانمایه و گران بها و ارجمند تا کی تقلید بقید عادت تا کی گرفتاری بخلق تا کی متابعت نفس تا کی رعونت تا کی خواهش دنیا تا کی خواهش آخرت تا کی تو با نچه جز مولی است کجائی تو از پیدا کننده همه چیز و هست کننده همه و اول همه و آخر همه ظاهر و باطن همه است خدای که بازگشت همه بسوی اوست مراد اوست دلها و آرام جانها و فرود آمدن بارها و از اوست بخشش و منت نهادن

مقاله شصت و سوم — فرمود رضی الله عنه دیدم در خواب گویا که من میگویم ای شرک آرنده بپروردگار خود در باطن خود بنفس خود و ظاهر خود بخلق وی و در عمل خود بخواست خود پس گفت مردی که در پهلوی من است چیست این سخن پس گفتم این نوعی از معرفت است

مقاله شصت و چهارم — فرمود رضی الله عنه تنگ شد مرا کار من روزی پس جنبید نفس من زیر بار آن و جست راحت را و بیرون آمد و کشادگی را پس گفته شد مرا چه میخواهی پس گفتم میخواهم مرگی را که نیست زندگی در ان و زندگانی را که نیست مرگ در ان پس گفته شد مرا چیست مرگی که نیست در ان زندگانی و زندگانی که نیست مرگ در ان گفتم مرگی که نیست زندگی در وی مردن است از جنس خود و از خلق پس نه بینم ایشانرا در زیان و سود و مردن است از نفس خود و هوای خود و اراده و آرزوی خود در دنیای خود و آخرت خود پس زنده نباشم در همه چیزها و یافته نشوم هستی اما زندگی که نیست مرگ در ان پس زنده بودن من است بفعل پروردگار خود بی هستی من در ان و موت در ان هستی من است با وجود پروردگار پس بود این خواست گرانمایه ترین خواهشی که خواستم آنرا از انوقت که عقل یافتم

مقاله شصت و پنجم — فرمود رضی الله عنه چیست این نا خوشنودی تو بر پروردگار خود از بهر

تاخیر کردن اجابت دعا میگوئی حرام کرده بر من سوال کردن خلق را و واجب گردانید بر من سوال کردن
مر او را عز و جل و من میخواهم او را و جواب شنید ها مرا پس گفته میشود مر ترا آیا آزادی تو یا بنده پس اگر گوئی که
من آزادم پس تو کافری و اگر میگوئی من بنده ام پس گفته میشود مر ترا آیا تهمت می نهی تو مر خداوند خود را در تاخیر اجابت
دعای تو و شک کننده در حکمت وی و مهربانی وی با تو و با همه خلق وی و در دانستن وی احوال
خلق را یا تهمت نهنده نه مر او را پس اگر هستی تو تهمت نه نهنده مر او را و اقرار کننده مر حکمت او را
و اراده و مصلحت او را برائی تو در تاخیر کردن اجابت دعا پس بر تو باد بشکر گفتن مر او را زیرا که
وی شاید که برگزیده باشد برای تو آنچه که نیکوتر است و نعمت است و دور کردن تباهی را و اگر هستی
تو تهمت کننده مر او را درین پس تو کافری بسبب تهمت کردن تو مر او را زیرا که تو بسبب آن تهمت
کردن نسبت کردی مر او را بسوی ظلم کردن و حالانکه او نیست ستم کننده مر بندگان را نمی پذیرد ظلم را
و محال است بر وی که ظلم کند زیرا که وی مالک تست و مالک هر چیز است و مالک مر او راست گردانیدن
از حالی بحالی در ملک خود هر چگونه که خواهد پس اطلاق کرده نمیشود بر وی نام ظلم و نیست ظالم مگر
کسیکه تصرف کند در ملک غیر خود بی دستوری غیر پس ببند بر خود راه ناخوشنودی را بر وی تعالی
در کار کردن وی در تو بچیزیکه مخالف طبع و شهوت نفس تست و اگرچه باشد در ظاهر حال خلاف
مصلحت مر ترا پس بر تو باد بشکر کردن و صبر نمودن و موافقت کردن و راضی بودن و ترک گذاشتن
اظهار ناخوشنودی و تهمت را و ایستادن با رعونت نفس او و هوای او را که گمراه میکند از راه
خدا و بر تو باد همیشه دعا کردن و براستی پناه جستن و گمان نیک داشتن بپروردگار خود و چشم
داشتن کشادگی را از وی و راست دانستن بوعدهٔ وی و شرم داشتن از وی و سازگاری کردن
مر امر او را و بر تو باد نگاهداشت توحید را و شتابی کردن در گذاردن امرهای او را و سستی کردن در
کردن گناهان که نهی کرده است و مرده انگاشتن نزد فرود آمدن قضا و قدر وی بر تو و فعل او در تو
و اگر هست شان اینکه چاره نیست از اینکه تهمت کنی و بدگمانی کنی پس نفس تو که امر کننده است ببدی
و گناه کننده است مر پروردگار خود را بهتر است بتهمت کردن و بدگمان شدن تو از وی تعالی

ونسبت کردن تو ظلم را بسوی نفس سزاوارتر است از خداوند تو پس بپرهیز موافقت نفس را و دوست گرفتن او را و خرسند بودن بفعل وی و سخن وی در همه احوال زیرا که نفس دشمن خدا است و دشمن تست و دوست است مر دشمن خدا را دشمن ترا که شیطان رانده شده است نفس جانشین شیطان است و جاسوس او و دوست صافی اوست الله الله ثم الله پرهیز کن خدا را الحذر الحذر پس النجا النجا زود بشتاب تهمت کن نفس را و نسبت کن ظلم را بسوی وی و بخوان بر وی این قول خدا را ما یفعل الله بعذابکم ان شکرتم و امنتم چه کار دارد خدا بعذاب کردن شما اگر شکر گوئید و ایمان آرید و این قول خدا را ذلک بما قدمت ایدیکم و ان الله لیس بظلام للعبید عذاب بسبب عملها ست که پیش دست خود کرده اید شما و بدرستیکه خدا نیست ستم کننده مر بندگان را و این قول را ان الله لا یظلم الناس شیئا ولکن الناس انفسهم یظلمون بدرستیکه خدا ستم نمیکند چیزی را لیکن مردم نفسهای خود را ستم میکنند و بخوان جز آن آیتها و حدیثها باش پیکار کننده برای خدا بر نفس خود و جدال کننده مر او را از جانب خدا و جنگ کننده و شمشیر دهنده برای خدا و صاحب حشم و لشکر خدا زیرا که بدرستیکه نفس دشمن ترین دشمن خدا است گفته است خدای تعالی یا داود اهجر هواک فانه لا منازع ینازعنی فی ملکی غیر الهوی ای داود جدائی کن هوای نفس خود را زیرا که بدرستیکه شان اینکه نیست نزاع کننده که نزاع کند مرا در ملک من جز هوای نفس

مقاله شصت و ششم

فرمود رضی الله عنه بگو دعا بکنم خدا را پس اگر هست آنچه سوال میکنم او را قسمت کرده شده برای من پس زود است که بیاید مرا اگر سوال کنم او را یا سوال نکنم او را و اگر هست آنکه قسمت کرده نشده است پس نمیدهد مرا بسوال کردن من بلکه سوال بکن خدا را هر چه میخواهی و حاجت داری بسوی آن از نیکی دنیا و آخرت مادامیکه نباشد در مسئول چیزی حرام کرده شده و با نچه که مصلحت نیست دران زیرا که بدرستیکه خدا امر کرده است بسوال کردن و برانگیخته است بران و گفته است ادعونی استجب لکم دعا کنید مرا قبول کنم برای شما و گفته است واسئلوا الله من فضله سوال کنید خدا را از فضل او و گفته است پیغمبر علیه السلام اسئلوا الله و انتم موقنون بالاجابة سوال کنید خدا را و حالانکه شما یقین کنندگان اید باجابت و نیز گفته است علیه السلام اسئلوا الله

بیطون اکفکم سوال کنید خدا را بباطن کفهای خود و جز آن از حدیثها و مگو که من بسیار سوال میکنم پس نمیدهد مرا درین هنگام سوال نخواهم کرد او را بلکه همیشه باش بدعا کردن وی زیرا که بدرستی که اگر هست آن قسمت کرده شده میرساند آنرا بسوی تو پس از آن که سوال میکنی او را پس زیاده میکند ترا این دادن بعد سوال ایمان را و یقین و توحید را و گذاشتن سوال خلق را و بازگشتن بسوی او تعالی در همه احوال تو و فرود آوردن حاجتهای ترا بخدا و اگر نباشد آن قسمت کرده شده میدهد خدای تعالی ترا توانگری از آن و راضی بودن از وی تعالی باختیار فقر پس اگر باشد حاصل فقر و مرض راضی میگرداند ترا بآن هر دو و اگر هست وامی برمیگرداند دل صاحب وام را از بدی مطالبه بسوی نرمی نمودن به تو و پس افگندن مطالبه آسان گردانیدن تا وقت فراخی تو یا افگندن وام از تو یا کم کردن وام پس اگر بیفگند وام را از تو و بگذاشت از آن در دنیا میدهد ترا خدای تعالی در آخرت ثواب بسیار را عوض آنچه نداد ترا بسوال کردن تو در دنیا زیرا که خدا کریم است و بی نیاز و بسیار مهربان پس ناامید نگرداند سائل خود را در دنیا و آخرت پس نیست چاره در دعا کردن از فائده و عطا یا زود یا دیر و بتحقیق آمده است در حدیث ان المؤمن یری فی صحیفته یوم القیمة حسنات لم یعملها ولم یدرها فیقال له اتعرفها فیقول لا اعرفها من این هذه فیقال انها بدل مسئلتك التی سألتها فی دار الدنیا بدرستیکه مؤمن خواهد دید روز قیامت در نامهٔ خود نیکیها را که نکرده است آنها را و در نیافته آنها را پس گفته میشود مر او را آیا میشناسی آنها را پس میگوید مؤمن نمی شناسم اینها را که از کجاست مر این نیکیها پس گفته میشود مر او را که این نیکیها بدل سوال کردن تست که کرده بودی آنرا در سرای دنیا و این ثواب دادن در آخرت بجهت آنست که وی بسبب سوال کردن او خدا را بود ذاکر و یگانه داننده و نهنده چیزی را در جای او و دهنده حق را باهل وی و بیزار شونده از حول و قوت خود و ترک کننده ننگ و نام و بزرگی را همه و اینها عملهای نیک اند مر آنها را ثواب بسیار است نزد خدا مقاله شصت و هفتم - فرمود رضی الله عنه هرگاه که مجاهده کنی نفس خود را و غالب شوی بروی و بکشی آنرا بشمشیر مخالفت زنده میگرداند نفس را خدای تعالی و نزاع میکند ترا نفس و میجوید

از تو شهوتها و لذتها را احرام باشد ازانها و حلال تا بازگردی بسوی مجاهده کردن و بیشی نمودن دران تا بنویسد حق تعالی برای تو ثواب همیشه را و این معنی سخن پیغمبرست علیه السلام رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر بازگشتیم از کارزار کردن خرد که با کافران هست بسوی کارزار کردن بزرگ که مراد از نفس هست از جهت همیشه بودن نفس بر شهوتها و لذتها و فرو رفتن او در گناهان این معنی قول خدای تعالی ست واعبد ربك حتی یأتیك الیقین پرستش کن پروردگار خود را تا آنکه بیاید ترا موت امر کرد خدا مر پیغمبر خود را علیه السلام بعبادت خود و آن مخالفت نفس هست و میخواهد نفس خلاف آنرا تا آنکه بیاید او را یقین ای موت پس اگر گفته شود چگونه ابا آرد نفس پیغمبر صلی الله علیه وسلم عبادت را و حالانکه وی علیه السلام نیست هوای نفس مر او را گفته شد خدای تعالی وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی نمیگوید آنحضرت از هوای نفس خود نیست آن سخن مگر وحی که فرستاده شده است پس گفته میشود در جواب بدرستیکه خدا خطاب کرد پیغمبر خود را باین خطاب تا قرار یابد بدان حکم شرع پس باشد آن حکم فراگیرنده بیان امت وی تا آنکه بر پا گردد قیامت پس خدای تعالی داده هست پیغمبر خود را توانائی بر نفس و هوا تا آنکه زیان نکند او را و نیازمند نگرداند بسوی مجاهده بخلاف امت وی پس چون همیشه باشد مسلمان بر مجاهده نفس تا آنکه بیاید او را موت و به پیوندد بپروردگار خود بشمشیر همیشه آلوده بخون نفس و هوا امید هست خدا او را چیزیرا که ضامن شده هست برای وی از بهشت از جهت گفته وی تعالی اما من خاف مقام ربه ونهی النفس عن الهوی فان الجنة هی المأوی اما کسیکه بترسد پروردگار خود را و باز دارد نفس را از هوا پس بدرستیکه بهشت جای اوست پس چون در آرد خدا مسلمانان را در بهشت و بگرداند بهشت را سرای وی و آرام جای وی و بازگشت وی ایمن گردد از برگشتن از بهشت و انتقال کردن بجای دیگر و از بازگشتن بسوی سرای دنیا نو میگرداند برای وی هر روز و هر ساعت از گوناگون نعمتها و متغیر میگردد بر وی از گوناگون حلّها و زیورها تا حدیست که نیست آخر مر آنرا و نه سیری شدن چنانکه نو میگرداند مؤمن در دنیا هر روز و هر ساعت

ولحظه مجاهدهٔ نفس و هوا را اما کافر و منافق و گناهگار هر گاه که گذاشتند مجاهدهٔ نفس و هوا را و در دنیا و پیروی کردند هر دو را و موافقت کردند شیطان را پس اختلاط کردند در گوناگون گناهان از کفر و شرک و چیزیکه کمتر از کفر و شرک است تا آنکه آمد ایشانرا مرگ بی اسلام و بی توبه در آورد ایشان را خدا در آتشی که آماده شده است برای کافران در قول وی تعالی واتقوا النار التی اعدت للکافرین پرهیز کن آتشی را که آماده کرده شده است برای کافران پس چون در آورد خدای تعالی ایشان را در آتش و بگرداند آتش را آرامگاه و جای باش ایشان و ماوای ایشان بسوزد آتش پوستها و گوشتهای ایشان نو میگرداند خدا پوستها و گوشتها جز آن چنانچه گفته است عز و جل کلما نضجت جلودهم بدلناهم جلودا غیرها هر گاه که پخته میشود پوستهای تبدیل میکنم مر ایشانرا پوستهای جز آن میکند خدای تعالی با ایشان این را چنانچه موافقت کردند نفسهای خود را و هواهای خود را در دنیا در گناهان خدا پس دوزخیان نو میگرداند خدا مر ایشانرا در هر وقت پوستها و گوشتها را از برای رسانیدن عذاب و دردها بسوی ایشان و بهشتیان نو میگرداند مر ایشانرا هر وقت نعمتها تا دو چند گردد لذتها و شهوتها نزد ایشان و سبب آن مجاهدهٔ نفس و موافقت اوست در سرای دنیا و این است معنی قول پیغمبر علیه السلام الدنیا مزرعة الآخرة دنیا کشت زار آخرت است

مقالهٔ شصت و هشتم - فرمود رضی الله عنه وقتیکه اجابت کند خدا بنده را آنچه سوال کرده آنرا و بدهد بنده را آنچه طلبید آنرا باره نمیشود بجهت آن ارادهٔ حق و نه آنچه خشک شده است بآن قلم و پیش رفته است بآن علم الهی لیکن موافق می افتد سوال بنده مراد پروردگار را در وقت خود پس حاصل میشود اجابت و قضا شدن حاجت در وقتیکه تقدیر کرده شده است برای او در سابق از جهت رسیدن قدر وقت خود را چنانکه گفته اند اهل علم در قول خدای تعالی کل یوم هو فی شان ای در هر روز در کاری است یعنی میراند مقدرات را بسوی اوقات پس نمیدهد خدا کسی را چیزی در دنیا بمجرد دعا کردن او همچنین بر نمیگرداند از وی چیزی را بدعائی کردن وی تنها و آنچه وارد شده است در حدیث لا یرد القضاء الا الدعاء ای باز نمیگرداند قضای الهی را مگر دعا گفته شده است

که مراد ازان آنست مگر دعائیکه در قضا رفته است اینکه رد کند قضا را و همچنین نه درآید کسی بهشت را در آخرت بعمل خود بلکه برحمت خدای تعالی لیکن وی تعالی میدهد بندگان را در بهشت درجها برابر اندازهٔ عملهای ایشان و بتحقیق آمده است در حدیث عائشه رضی الله عنها که پرسید عائشه رضی الله عنها پیغمبر را صلی الله علیه وسلم هل یدخل احد الجنة بعمله فقال لا الی آخره چنانچه گذشته است این در اول بعمل خود از آنکه واجب نیست بر خدای تعالی مر هیچ یکی را حقی لازم نیست او را وفا کردن بعهد بلکه میکند هر چه میخواهد عذاب میکند هر کرا میخواهد و می آمرزد هر که میخواهد و مهربانی میکند هر کرا میخواهد و انعام میکند هر کرا میخواهد کننده است هر چیز را که بخواهد پرسیده نمیشود از آنچه میکند و بندگان پرسیده شوند روزی میدهد هر کرا میخواهد بیشمار بفضل رحمت و منت خود و منع میکند هر کرا خواهد بعدل خود چگونه نباشد چنین و حالانکه خلق از نزد عرش تا تحت الثری که آن زمین هفتم پایان است ملک اوست و کارگری اوست نیست مالک مر بندگان را جز او و نیست پیدا کننده مر ایشان را جز او و گفته است خدای تعالی هل من خالق غیر الله آیا هست هیچ پیدا کننده جز خدا ءاله مع الله آیا خدا دیگر است با خدا هل تعلم له سمیا آیا میدانی مر خدا را همتا قل اللهم مالک الملک تؤتی الملک من تشاء الی آخره بغیر حساب

مقاله شصت و نهم - فرمود رضی الله عنه مخواه هرگز از خدا چیزی را جز آمرزیدن مر گناهان گذشته را و نگاهداشتن از گناهان در روزهای آینده رسنده و توفیق دادن او به نیک کردن طاعت و فرمانبرداری کردن امر را و باز آمدن از نهیها و راضی بودن بتلخی قضا و شکیبائی نمودن بر بلاهای سخت و شکر کردن بر نعمتهای بسیار و عطای او و بعد از آن وفات کردن بخاتمه خیر و لاحق شدن به پیغمبران و صدیقان و شهیدان و صالحان و نیکو رفیقان اند ایشان و مخواه از خدا دنیا را و نه کشادن فقر را و بلا را بسوی تونگری و سلامتی بلکه بخواه راضی بودن بآنچه قسمت کرده و تدبیر نموده و سوال کن او را نگاهداشت همیشه را بر حالیکه ایستاده ترا در ان و فرود آورده است ترا و آزمایش نموده است ترا تا آنکه بردارد ترا ازان بسوی جز آن و ضد آن زیراکه تو میدانی نیکی را که در کدام یکی ازین دو حالت است در فقر یا در غنا در بلا یا در عافیت بپوشیده است از تو علم خیرها و بیگانه است وی تعالی بعلم مصلحتها و مفسدهای اشیا

بتحقیق وارد شده است از عمر بن الخطاب رضی الله عنه که وی گفته است لا ابالی علی ای حال اصبح
علی ما اکره او علی ما احب لانی لا ادری الخیر فی ایهما باک نمیدارم که بر کدام حال صبح کنم در حالیکه مکروه
میدارم آنرا یا بر حالیکه دوست میدارم زیرا که بدرستیکه من نمیدانم نیکی را که در کدام است گفته است این سخن را
عمر رضی الله عنه از جهت نیک بودن خوشنودی او بتدبیر خدا و آرام یافتن به برگزیدن و قضای او تعالی
گفته است کتب علیکم القتال وهو کره لکم الی آخره چنانچه گذشت باش برین حال تا آن زمان
که برود هوای تو و شکسته شود نفس تو پس گردد نفس خوار و رام زبون کرده شده پیروی کننده پس تر
دور شود خواست تو و آرزوهای تو و بیرون آیند کائنات از دل تو پس باقی نمانده در دل تو هیچ
چیز جز خدا پس پر شود دل تو بدوستی خدا و راست گردد خواست تو در طلب خدا پس رد کرده میشود
بسوی تو اراده بامر خدا جستن حظی از حظها دنیاوی باشد یا اخروی پس درین هنگام سوال میکنی
او را عز و جل این حظ را و بخواهی آنرا در حالیکه فرمان بردارنده هر امر او را و موافقت نماینده مر او را اگر
میدهد ترا شکر میگوئی او را و آمیزش میکنی بدان و اگر منع کند ترا خشم نمی گیری بر وی و متغیر نمی شوی
بر وی تعالی در باطن خود و تهمت نمیکنی او را در منع زیرا که بدرستیکه تو نخواسته آنرا بهوای نفس خود و خواست خود
زیرا که تهی دلی از آن اراده نکننده مر او را بلکه فرمان برداری کننده مر امر او را بسوال کردن او و السلام

مقاله هفتادم - فرمود رضی الله عنه چگونه نیکو باشد از تو خویشتن بینی در عملهای خود
دیدن مر حول نفس را در اعمال و جستن عوضها بر عملها و حال آنکه همه اعمال بتوفیق خدا است و یاری کردن او
و توانائی او و خواست او و فضل او و اگر باشد از بنده نا کردن گناه پس نه نگاه داشتن اوست عز و جل
و پرهیز فرمودن او تعالی کجائی تو از شکر گفتن بران نگاهداشت اقرار کردن باین نعمتها که داده است
ترا آنها را چیست این حماقت و نادانی عجب میکنی بدلیری نمودن جز تو و سخاوت او و بدر باختن او
مال خود را وقتیکه نباشی تو کشنده دشمن خود را مگر بعد یاری دادن شجاعی که زخم زد در دشمن تو پس تر
تمام کردی کشتن او را و اگر نمی بود آن شجاع می بودی تو افگنده شده بجای دشمن خود بدل آن وقتیکه نباشی بذل
کننده پاره از مال خود را مگر ضامن شدن شخصی را است گو جوانمرد امانت دارنده پذیرفته است برای تو

عوض آن مال و جزای آن مال را اگر می بود گفتن آن شخص امید داشتن تو در آنچه ضامن شده آن شخص برای تو بذل نمیکردی تو یکدانه از مال خود چگونه خویشتن میکنی به تنها فعل خود بهترین حال تو شکر و سپاس است بر یاری دهنده و ستودن همیشه و نسبت کردن عمل بسوی وی تعالی در همه احوال مگر بدی گناهان و کار ملامت پس بدرستیکه تو نسبت کنی آنها را بسوی نفس خود نسبت کنی نفس را بسوی ستم و بی ادبی و تهمت کنی او را پس نفس سزاوارتر است بآن زیرا که بدرستیکه او جای باش هر بدی است و امر کننده است بهر بدی و کار زشت و اگرچه هست خدا پیدا کننده تو با وجود کسب تو پس تو کسب کننده و او است پیدا کننده چنانکه گفته است بعضی علما بخدا می آید فعل تو و چاره نیست از تو همچو قول پیغمبر علیه السلام اعملوا و قاربوا و سددوا عمل کنید تقرب جوئید بر وجه صواب و راستی پس هر یکی آسان گردانیده شده است برای عملی که پیدا کرده شده است برای آن

مقاله هفتاد و یکم - فرمود رضی الله عنه خالی نیستی از ین که یا مرید هستی یا مراد پس اگر هستی مرید پس تو باردار گردانیده شده و بسیار بار بردارنده که بر میداری بار گران و سخت زیرا که بدرستی که تو طالبی و هر طالب بمشقت انداخته شده است بروی و رنج کشیده تا آنکه برسد بسوی مطلوب خود و فیروزی یابد بمحبوب خود و دریابد مقصود خود را نمی سزد که بگریزی از بلائیکه فرود می آید بتو در ذات و مال و اهل و فرزند تا آنکه فرو گرفته شود از تو بارها و دور شود از تو گرانیها و برداشته شود از تو دردها و زائل کرده از تو رنج و خوار داشتن پس نگاه داشته شوی از همه فرومایگیها و رمیها و چرکها و سستیها و بیماریها و دردها و محتاج شدن بسوی خلق و آفریدگان پس در آورده شوی در گروه محبوبان که بناز و نعمت داشته شده اند و خواسته شده گان درگاه اند و اگر هستی مراد پس هر آینه تهمت مکن حق را عز و جل در فرود فرستادن بلا بر تو و شک مکن هرگز در مرتبه و قدر خود نزد خدا زیرا که بدرستی که خدا در بلا می اندازد ترا تا برساند ترا بجائی که مردان این راه میرسند و بلند گرداند مرتبه اولیا و ابدال آیا دوست داری که فرو انداخته شود مرتبه تو از مرتبهای ایشان و پایهٔ تو از پایهای ایشان و اینکه باشد خلعت تو و نورهای تو و نعمت تو کمتر از آنچه مردان راست پس اگر خورسند شوی تو به پستی مرتبه پس حق تعالی راضی نمیشود برای تو بآن گفته است خدای تعالی والله یعلم و انتم لا تعلمون خدا میداند و شما نمیدانید اختیار میکند برای تو آنچه اعلی و بهتر و بلند تر و نیک تر است

وتوابا داری ازان پس اگر بگوئی تو چگونه درست آید مبتلا گردانیدن مراد با این تقسیم و بیان که کردی با وجودیکه مبتلا گردانیدن نیست مگر برای محب و بناز و نعمت داشته نیست مگر محبوب گفته میشود در جواب ذکر کردیم اولا غالب تر را و حکایت کردیم ثانیا آنچه نادر و ممکن ست هیچ خلاف نیست و آنکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم بود مهتر محبوبان حق و بود سخت ترین مردم از روی بلا تحقیق گفته است لقد اخفت فی الله ما لا یخاف احد ولقد اوذیت فی الله ما لم یؤذ احد بتحقیق ترسانیده شدم در دین خدا آنچه ترسانیده نشده است هیچ یکے و بتحقیق آزار داده شدم در دین خدا آنچه ایذا کرده نشده است هیچ یکے و فرمود لقد اتی علی ثلثون من یوم ولیلة وما لنا طعام الا شیء یواریه ابط بلال بدرستیکه آمده برمن سی روز و شب و نبود ما یان را خوراک مگر چیزے که میپوشید آنرا بغل بلال و بتحقیق گفته است انا معاشر الانبیاء اشد الناس بلاء ثم الامثل فالامثل ما گروه پیغمبران سخت ترین مردم ایم از روی بلا پس تر بموافق مرتبه و نیز گفته است انا اعرفکم بالله واشدکم منه خوفا من عارف ترین شما ام بخدا و سخت ترین شما ام از خدا از روی ترس پس چگونه مبتلا کرده میشود محبوب و ترسانیده میشود آنکه بناز و نعمت پرورده شده است و مراد ست و نیست آن ابتلا مگر از جهت آنچه ذکر کردیم و اشاره کردیم بآن از رسیدن بمرتبهای بلند در بهشت زیرا که بدرستیکه منزلها در بهشت برافراشته نمیشود و بلند گردانیده نمیشود مگر بعملهائی که در دنیا کرده اند دنیا کشت زار آخرت ست و عملهای پیغامبران و اولیا بعد گذاردن امرها و باز ماندن از نهیها شکیبائی و خوشنودی و موافقت نمودن است در حالت بلا بعد ازان کشاده میشود از ایشان بلا و پیوسته گردانیده میشوند نعمت و فضل و ناز تا رسیدن بدرگاه حق تعالی شانه

مقاله هفتاد و دوم - فرمود رضی الله عنه آن کسانیکه در می آیند ببازارها از اهل دین و عبادت در وقت برآمدن ایشان بسوی گذاردن امرهای خدا از نماز جمعه و جماعتها و نماز و برای روا کردن حاجتها که عارض میگردد مر ایشان را در بازارها بر چند گونه اند بعضے از ایشان کسے است که چون در می آید ببازار و می بیند در وی گوناگون شهوتها و لذتها بند میشود بآن و می آویزد آن شهوات بدل وی پس در فتنه می آید و میگردد آن سبب هلاکش و سبب گذاشتن دین وی و عبادت وی و سبب

بازگشت وی بسوی موافقت طبع و پیروی کردن هوای او و اگر آنکه دریابد او را خدا بمهربانی
و نگاهداشتن خود و صبا برگردانیدن او را از آن شهوات پس سلامت مینماید و بعضی از ایشان کسی است
که چون به بیند اینها را باز میگردد بسوی عقل خود و دین خود بزور صبر میکند و تکلیف میکند و می آشامد تلخی
گذاشتن شهوات را پس آنکس همچو مرد جهاد کننده است یاری میدهد خدای تعالی بر نفس وی
و طبع وی و هوای وی و شهوت وی و می نویسد برای او ثواب بسیار در آخرت چنانچه آمده است در
بعضی حدیثها از پیغمبر علیه السلام انه قال یکتب للمؤمن بترک کل شهوة عند العجز او عند القدرة
علیها سبعون حسنة بدرستیکه آنحضرت فرموده است نوشته میشود مر مسلمانرا بگذاشتن هر شهوت
نفس نزد درماندگی یا نزد توانائی وی بران هفتاد نیکی یا بسیار تر که فرموده است و بعضی از ایشان
کسی است که میگیرد آن شهوات و آمیزش میکند با آن و حاصل می کند بفضل نعمت خدا که نزد
اوست از فراخی دنیا و مال و شکر میکند خدا را بران شهوات و بعضی از ایشان کسی است که نمی بیند
شهوات را و شعور نمیدارد از آن پس آنکس نابیناست از هر چیز جز خداست پس نمی بیند جز او را
و کر است از هر چیز جز او ست پس نمی شنود از چیزی نزد آنکس شغلیست از نظر کردن بسوی غیر محبوب
و از خواستن جز او پس وی در دوری است از چیزیکه عالم در آن است پس چون به بیند آنرا و حال آنکه
بتحقیق در آمده است بازار را پس بپرسی او را از آنچه دیده است در بازار میگوید ندیده ام چیزی را
آری بتحقیق دیده است آن چیزها را لیکن دیده است آنها را بچشم سر خود و بچشم دل خود نگاه کرده است
بآن نگاه ناگهانی نه نگاه میل بدیدن صورت نه دیدن معنی و دیدن ظاهر نه دیدن باطن پس بظاهر خود
می بیند بسوی چیزیکه در بازار است و بدل خود بسوی صنع پروردگار خود گهی بسوی جلال او و گهی بسوی
جمال او و بعضی از ایشان کسی است که چون در آید بازار را پر میگردد دل او بخدا از روی مهربانی مر اهل
بازار را پس باز میدارد مهربانی مر ایشانرا از نگاه کردن بسوی چیزیکه مر ایشانرا و در پیش ایشان است
پس آن کس از زمان در آمدن تا زمان بر آمدن وی در دعا کردن است و استغفار کردن و در خواستن گناه
اهل بازار را و در شفقت کردن و مهربانی نمودن مر ایشانرا پس دل این مرد سوزنده است بر ایشان

وبرای ایشان وچشم وی اشک ریزنده است از جهت ایشان وزبان وی در ستایش وستودن است مر خدای را بسبب عطا کردن حق همه بازار از نعمتها وفضلهای خود پس این شخص نامیده میشود شحنه شهرها وبندگان واگر خواهی نام کن این مرد را عارف وبدل زاهد وعالم از روی معاینه ودست بدست ومستحضر باشد ومحبوب ومراد نائب در زمین بر بندگان خدا ومیانجی میان حق وخلق ومجتهد وهادی ومهدی ومرشد ورهنما پس این شخص گوگرد سرخ است وبیضه عقعق است رضای خدا ورحمتها بروی باد وبر هر مسلمانیکه طالب است مر خدا را ورسیده است بنهایت مقام

مقالهٔ هفتاد وسوم - فرمود رضی الله عنه گاهی مطلع میگرداند خدای تعالی ولی خود را بر عیبهای شخص دیگر وبر دروغ گوئی او ودعوی او وبر شرک خفی وی در افعال واحوال او وبر باطن او ونیت او پس غیرت میکند این ولی از جهت پروردگار خود وپیغمبر او ودین او پس سخت میگردد خشم ولی در باطنش بیشتر در ظاهر وبینی چگونه دعوی کرده شود تندرستی را با وجود بیماریهای ودردهای درونی وبیرونی وچگونه دعوی کرده شود توحید با وجود شرک وشرک کفر است ودور اندازنده از جناب خداوند این صفت دشمن خدا است که شیطان لعین است وصفت منافقان که بیقین حکم کرده شده است برای ایشان با انداختن در پایان تر از دوزخ وهمیشه بودن در آن پس روان میگردد بر زبان آن ولی ذکر عیبهای آن مدعی وکارهای بد وی وغایت بی شرمی او بر دعواهای او ودعوی کردن او احوال صدیقان را ومزاحمت کردن او با وجود بقای نفس مر فانی شدگان در قدر خدا وفعل وی را ومحبوبان را بر وجه غیرت کردن ولی برای خدا گاهی بر طریق منکر شدن مر او را وگاهی بطور پند دادن مر او را وگاهی بر طریق غلبه کردن بفعل خدا واراده او وسختی خشم بر آن دروغگو دروغ کرده شده است پس نسبت کرده میشود بسوی ولی خدا غیبت پس گفته میشود که آیا غیبت میکند ولی وحالانکه او منع میکند از آن وآیا ذکر میکند ولی کسی را که غائب است یا حاضر بعیبهائی که پیدا نیست نزد خواص وعوام پس میگردد آن انکار بر ولی در حق منکران مشابه آنکه گفته است خدای تعالی اثمهما اکبر من نفعهما گناه شراب وقمار بزرگتر است از نفع آن پس بود در ظاهر حال انکار امری

بدست و در باطن در خوش آوردن پروردگارست و اعتراض کردن است بر وی پس میگردد حالت منکر حیرت پس میباشد واجب بر منکر دران خاموش بودن و تسلیم نمودن است جستن تاویل مر آنرا در شرع و صورت روا بودن آن به اعتراض کردن بر پروردگار و بر ولی که طعن کننده است مر افترای آن مدعی و دروغ او را و گاهی میگردد آن ذکر کردن وی سبب بر کندن او و توبه کردن او از ان و باز گشتن او از جهل خود و حیرت خود پس میباشد یکمرتبه مر ولی را سبب نفع این مغرور که هلاک شونده است بغرور خود و سبکی خود خدای تعالی راهنمائی می کند کسے را میخواهد بسوی راه راست

مقاله هفتاد و چهارم - فرمود رضی الله عنه نخست نظر کردن عاقل در وصف ذات خود است بعد ازان در جمیع مخلوقات و نو پدید شدگان پس دلیل میگیرد بسبب این بر وجود آفریدگار و نو پدید آرنده ایشان زیرا که در پیشه دلالت است بر پیشه ور و در وجود مقدورات که استوار اند نشان است بر فاعل حکیم زیرا که بدرستیکه همه چیز موجود است باو مبنی اینست آنچه نقل کرده شده از عبد الله ابن عباس رضی الله عنهما در تفسیر قول خدای تعالی و سخر لکم ما فی السموات و ما فی الارض جمیعا منه رام کرده است خدا برای شما هر چیزے را که در آسمانهاست و چیزیرا که در زمین ست از خود پس گفته است ابن عباس در هر چیز نامی ست از نامهای خدا و نام هر شئے اثریست از نام وی تعالی پس هستی تو مگر میان اسمای او و صفات او و افعال او پوشیده در قدرت و پیدا در حکمت وی ظاهر است حق تعالی بصفات خود و باطن ست بذات خود پوشیده ذات خود را بصفات و پوشیده است صفات را با فعال و کشاده است علم را باراده و پدید گردانید اراده را بحرکات و پنهان کرد کردگار خود را و کار کردن را پدید گردانید صفت را باراده خود وی تعالی باطن است در غیب خود و ظاهر است در حکمت و قدرت خود نیست مانند او هیچ چیز و اوست شنوا و بینا و بتحقیق ظاهر کرده است ابن عباس درین کلام از اسرار معرفت آنچه ظاهر نکرد مگر از سینه که در وی دل روشن است شان ابن عباس بر داشتن دست عصمت حضرت صلی الله علیه وسلم است بدعا که فرمود اللهم فقهه فی الدین و علمه التاویل الهی فقیه گردان او را در دین

و بدانان او را تاویل عطا کند ما را خدای تعالی برکتهای این قوم را و برانگیزاند ما را در گروه ایشان

مقاله هفتاد و پنجم - فرمود رضی الله عنه وصیت میکنم ترا بتقوی کردن خدا و طاعت وی و سلامتی سینه و جوانمردی نفس و تازه روئی و در باختن چیزیکه شان او عطا کردن ست و باز داشتن آزار را و برداشتن آزار را و درویشی را و نگاهداشتن حرمت پیران و نیک زندگانی با برادران و اندرز کردن مرخردان را و گذاشتن خصومت در نفعها و لازم گرفتن ایثار و برکرانه بودن از ذخیره کردن مال و گذاشتن صحبت کسیکه نیست در گروه طالبان حق و یاری کردن در کار دین و دنیا حقیقت فقر آنست که محتاج نشوی بسوی کسیکه آن مانند تست و حقیقت تونگری آنست که بے نیاز نشوی ازین که او مانند تست و تصوف گرفته نشده است از گفتگوی علم لیکن گرفته شده است از گرسنگی و بریدن چیزهائیکه الفت گرفته شده ست و نیک پنداشته شده و ابتدا مکن فقیر را بالعلم ابتدا کن او را بنرمی زیرا که علم در وحشت می اندازد او را و نرمی کردن انس می آرد او را و تصوف بنا کرده شده است بر هشت خصلت سخاوت که ابراهیم ع را بود و رضا که اسحاق ع را بود و صبر که ایوب ع را است و اشاره و مناجات که زکریا ع را است و غربت و تنهائی که یحیی ع را است و خرقه پوشی که موسی ع را است و سیاحی که عیسی ع را است و درویشی که محمد را بود صلی الله علیه و علیهم وسلم

مقاله هفتاد و ششم - فرمود رضی الله عنه وصیت میکنم ترا اینکه صحبت داری تونگران را بعزت و بزرگی نمودن و درویشان را بخواری نمودن و رام شدن و بر تو باد بخواری نمودن و خالص شدن از ریا و آن همیشه دیدن خالق ست و تهمت مکن خدا را در اسباب و مسکینی آر بسوی خدا در همه احوال و ضائع مکن حق برادر خود را از جهت اعتماد کردن بر آنچه میان تو و اوست از دوستی و بر تو باد بصحبت کردن با فقرا بفروتنی و ادب نیکو و جوانمردی نمودن و بمیران نفس خود را تا آنکه زنده شود و نزدیکترین مردم از خدای تعالی فراخ ترین مردم ست از روی خلق و بهترین عملها نگاهداشتن باطن ست از التفات کردن بسوی چیزیکه جز اوست و بر تو باد نصیحت کردن برعایت حق نمودن و صبر کردن بس ست ترا صحبت فقیری و خدمت کردن ولی و فقیر آنکس ست

که غنا بجوید بهیچ چیز جز خدا و حمله کردن برکسیکه فرو دتست و برکسیکه بالاتر از تست شوخی و بیشرمی
است و برکسیکه آن مانند تست بدخلقی ست فقر و تصوف همه کوشش است بیامیز کوشش را
بهیچ چیز از هزل توفیق دهد خدای تعالی ما را و شما را ای دوست من بر تو باد بذکر کردن خدا در همه
حال زیرا که آن مر نیکی را جامع است و بر تو باد چنگ زدن بعهد خدا زیرا که این زیانها را دور
کننده ست و بر تو باد بساختگی کردن از برای پیش آمدن بر جاهای قضا زیرا که قضا واقع
شدنی ست و بدانکه تو پرسیده شوی روز قیامت از حرکات و سکنات خود پس مشغول باش
بچیزیکه آن بهتر باشد در وقت و دور دار خود را از فضول کارهای اعضا و بر تو باد بفرمانبرداری
کردن خدا و رسول او و کسیکه والی گردانیده است خدای تعالی او را و ادا کن بسوی او حق او را و باز جست
مکن او را بانچه واجب است بروی و دعا کن در حال والی را که بر تو باد به نیک گمانی با مسلمانان و نیک
کردن نیت با ایشان و سعی کردن در میان ایشان در هر نیکی و شب نکنی در حال آنکه هیچ یکی را در دل
تو بدی باشد و نه کینه و نه دشمنی و دعای نیک کنی مر کسی را که ستم کرده است بر تو و نگاهبان باش خدا
را و بر تو باد بخوردن حلال و سوال کردن از اهل علم بخدا در انچه نمیدانی و بر تو باد بحیا کردن از خدا
و بگردان صحبت خود را با خدا و حضوری با او و صحبت دار مر کسی را که جز خدا است بملاحظه صحبت خدا
و صدقه کن هر بامداد بمال و منال خود و چون شبانگاه کنی پس بگذار نماز جنازه بر هر مسلمانی که
مرده است از مسلمانان درین روز و چون بگذاری نماز مغرب را پس بگذار نماز استخاره و بگو
در بامداد و شبانگاه هفت بار اللهم اجرنا من النار و محافظت کن بر خواندن اعوذ بالله من
الشیطان الرجیم هو الله الذی لا اله الا هو عالم الغیب والشهادة هو الرحمن الرحیم تا آخر سوره حشر
خدای تعالی توفیق دهنده و یاری بخشنده است زیرا که نیست حول و نه قوت مگر بخدای بزرگ
مقاله هفتاد و هفتم - فرمود رضی الله عنه باش با خدا گویا که نیست خلق موجود پس
چون باشی با خدا بی وجود خلق بیابی خدا را و از همه فانی میشوی و چون باشی با خلق بی نفس
عدل میکنی و استقامت می ورزی بر حق و از عاقبت بسلامت می مانی بگذار همه را بر در خلوت خود

و در آئی در خلوت تنها تا به بینی انس دهنده خود را در خلوت خود بچشم باطن خود و مشاهده کنی چیزی را که ورای اعیان است و دور گردد نفس و بیاید بجای او امر خدا و نزدیکی او پس درین هنگام نادانی تو علم است و دوری تو نزدیکی است و خاموشی تو یاد است و وحشت تو انس است ای شخص نیست در مقام عبودیت مگر خلق و خالق پس اگر برگزینی خالق را پس بگو مخلوقانرا که بدرستیکه ایشان دشمن اند مرا مگر پروردگار عالمیان پس گفت رضی الله عنه کسیکه بچشید این کار را بشناسد آنرا پس گفته شد مر آنحضرت را کسیکه غالب آید بروی تلخی صفرای او چگونه دریابد شیرینی ذوق را پس فرمود کار کند در دور کردن شهوتها از جانب خود بقصد و تکلف مسلمان چون کردار نیک کند پس میگردد نفس او قلب پس میگردد قلب او سر پس میگردد سر از جای بجای پس میگردد فنا پس میشود فنا وجود پس فرمود دوستان می گمانند ایشانرا بر ورای مرده فنا معدوم گردانیدن خلائق است و برگشتن طبع تست بسوی طبع ملائکه پس فانی شدن است از طبع ملائکه پس پیوستن است براه نخست درین هنگام آب میدهد ترا پروردگار تو چندانکه میخواهد آب میدهد ترا و میرویاند در تو آنچه میرویاند اگر میخواهی این را پس بر تو باد بمسلمان شدن پس به تسلیم شدن بقضا پس بدانا بودن بخدا پس بشناسا گشتن باو پس بوجود حق یافتن چون باشد وجود تو مر حق را باشد همه چیز مر او را زهد کار یک ساعت است و پرهیزگاری کار دو ساعت است و معرفت کار همیشه است

مقاله هفتاد و هشتم - فرمود رضی الله عنه مر خداوندان مجاهده و محاسبه او صاحبان عزم را ده خصلت است که در خود ساختند آنرا پس چون برپا دارند آنها را و استوار گردانند آنها را بحکم خدا برسند بجای بزرگ اول آنست که سوگند نخورد بنده بخدا نه راست نه دروغ نه بقصد و نه سهو زیرا که چون استوار گرداند بنده آنرا از نفس خود و عادت کرد زبان خود را بسیار داد او را این عادت بسوی گذاشتن سوگند را بغفلت و بقصد پس چون عادت کرد آنرا میگشاید خدای تعالی برای او دری از نورهای خود شناسد سود آنرا در دل خود و بلندی او را در درجه خود و توانائی را در قصد خود و صبر خود و ستودگی نزد برادران و بزرگی نزد همسایگان تا آنکه اقتدا کند بوی کسیکه می شناسد او را و میترسد او را کسیکه

می بیند اورا دوم آنست که پرهیز کند دروغ گفتن را بهزل و بجد زیرا که چون چنین کند و استوار کند آنرا از نفس خود و عادت کند آنرا زبان خود را گشاده گرداند خدای تعالی باین سینهٔ او را روشن گرداند آن علم او را گویا که نمی شناسد دروغ را و چون بشنود آنرا از دیگری عیب گیرد آنرا بر وی و سرزنش کند آن دروغ گو را بسبب آن در دل خود و اگر دعا کند مراورا بدور شدن این صفت باشد مراورا ثواب سوم آنست که بپرهیزد از اینکه وعده کند کسی را که چیزی دهد پس خلاف کند آنرا یا بگذارد وعده کردن را البته زیرا که این قوی ترست مرکار او را میانه رونده ترست او را زیرا که خلاف وعدگی از دروغ است پس چون بکند آنرا گشاده میشود برای او در سخا و پایهٔ حیا داده شود او را دوستی در صادقان و بلندی مرتبه نزد خدا چهارم آنست بپرهیزد اینکه لعنت کند چیزی را از خلق یا برنجاند مقدار ذره پس بالای آن زیرا که این خصلت از خوبهای نیکان و صدیقان است و مر آنکس را عاقبت کار نیکوست در نگاهداشت خدا او را در دنیا یا چیزی که ذخیره میکند او را نزد خود از درجها و میرهاند او را از جایهای انداختن که در ان هلاک شود و سلامت میدارد او را از خلق و روزی میکند او را مهربانی بر بندگان و نزدیکی از وی تعالی پنجم آنست که بپرهیزد اینکه دعای بد کند بر کسی از خلق اگر چه ستم کرده باشد او را پس قطع رحم نکند او را بزبان خود و مکافات نکند او را بفعال او و بردارد آنرا برای خدا و مکافات نکند او را بگفتار و کردار او زیرا که این صفت بر میدارد صاحبش را بدرجهای بلند و وقتیکه نگاهدارد خدا را باین صفت می یابد مرتبهٔ بزرگ در دنیا و آخرت و دوستی و محبت در پذیرفتن خلق همه از نزدیک و دور و قبول شدن دعاها و بلندی قدر و نیکی و ارجمندی در دلهای مسلمانان ششم آنست که جزم نکند بر هیچ یکی از خلق از اهل قبله بشرک و نه بکفر و نه بنفاق زیرا که بدرستیکه این نزدیکترست برحمت و بلندترست در درجه و این تمامی سنت است و دورترست از در آمدن در علم خدا بکفرش و دورترست از دشمن داشتن خدا و نزدیکترست بسوی رضای خدای تعالی و رحمت وی پس بدرستی این دری بلند بزرگ است نزد خدای تعالی نتیجه میدهد بنده را مهربانی کردن خلق همه را هفتم آنکه پرهیز کند نظر کردن را بچیزی از گناهان در بیرون و درون و باز دارد از ان اعضا را

زیراکه بدرستیکه نظر نکردن از شتاب ترین عملها است از روی ثواب در دل و اعضا درین جهان
با انچه می نهد خدای تعالی برای وی از نیکی آخرت سوال میکنم خدا را که سنت نهد برما همه بعمل کردن
باین خصلتها و بیرون آرد شهوتهای ما را از دلهای ما هشتم آنست که پرهیز کند از ینکه بگرداند بر هیچ
یکے از مردم از خود باری انه خرد نه بزرگ بلکه بردارد بار خود را از همه مردم از انچه نیاز مند ست بآن و از انچه
بے نیاز ست از ان زیرا که این تمامی عزت عبادت کنندگان است و شرف پرهیزگاران هست باین
عمل قوی میشود مرد زیرا که امر معروف و ناهی منکر باشد و میباشد خلق نزد وی همه در یک مرتبه پس چون باشد
کسے همچنین می برد او را خدای تعالی بسوی بے نیازی و یقین و استواری داشتن بخدا و بلند
نگرداند کسے را بهوای نفس خود باشند خلق نزد او در حق گفتن برابر و جزم کند
باینکه این سبب عزت مسلمانان و شرف پرهیزگاران است و این نزدیک
ترین دری ست برای اخلاص نهم آنست اینکه می سزد مرا و را
که ببرد طمع خود را از آدمیان و در طمع نیفگند از نفس خود را در انچه
در دستهای ایشان است پس بدرستیکه این عزت بزرگ تر است
و تونگری خالص است و پادشاهی بزرگ ست و نازیدن بزرگ و یقین
صافی و توکل شافی و هویدا است و این دری است از درهای اعتماد
برخدا و دری است از درهای زهد و بوی گرفته میشود پرهیزگاری
و کامل میگردد عبادت وی و این از نشانهای کسانی ست که بریدگان اند بسوی خدا دهم تواضع ست
زیراکه بدرستیکه بتواضع برافراشته میشود محل عابد و بلند میگردد مرتبه او و کامل میشود عزت و بلندی
نزد خدا و نزد خلق و قادر میگردد بر چیزیکه میخواهد از کار دنیا و آخرت و این خصلت اصل همه طاعات
است و شاخ آنها و کمال آنها و باین در میابد بنده منزلهای صالحان را که خوشنود اند از خدا در
حال خوشی و ناخوشی و این کمال تقوی ست و تواضع آنست که ملاقات نکند بنده هیچ یکے را از مردم

ونگوید نزدیک است که باشد آنکس نزد خدا بهتر از من و بلند تر از روی درجه پس اگر باشد خُرد بگوید
این شخص گناه نکرده است خدا را و من بتحقیق گناه کرده ام پس شک نیست که او بهتر است از من
واگر باشد بزرگ بگوید این عبادت کرده است خدا را بیش از من واگر باشد عالم بگوید آن را
داده شده است چیزیکه نرسیده ام من بآن و یافته است چیزیرا که نیافته ام من و دانسته است
چیزی را که ندانسته ام من و وی عمل میکند با علم واگر باشد جاهل بگوید این گناه کرده است خدا را بنادانی
و من گناه کرده ام او را بعلم و نمیدانم بچه خاتمه من شود و بچه خاتمهٔ وی شود واگر باشد کافر بگوید که
نمیدانم نزدیک باشد که مسلمان شود وی پس ختم کرده شود مر او را بعمل نیک و نزدیک است که کافر
شوم پس ختم کرده شود مرا بعمل بد و این باب مهربانی کردن است و ترسیدن و سزاوار ترین چیز است
که صحبت داشته شود با وی و آخرین چیزی که باقی ماند بر بندگان پس چون باشد بنده برین
صفت سلامت دارد او را خدا از حادثها و برساند او را بمنزلها بصحبت کردن مر خدا را او باشد از
برگزیدگان خدای مهربان و دوستان وی باشد از دشمنان شیطان لعنة الله که دشمن خدا است
وآن در رحمت است و با وجود این میباشد که بتحقیق قطع کرده است در کبر را وریسمانهای عُجب را
و ترک کرده است بزرگی را در نفس خود در دین و دنیا و آخرت وآن مغز عبادت است و نهایت بزرگی
زاهدان است و علامت عبادت کنندگان است پس نیست هیچ چیز فاضل تر از آن و با وجود آن
ببرد زبان خود را از ذکر اهل علم ببدی و آنچه بے معنی است پس تمام نمی پذیرد هیچ عمل مگر بآن و بیرون آرد
کینه را و کبر را و درگذشتن از حد را از دل خود در همه احوال خود و باشد زبان او در ظاهر و نهان برابر یکی
و خواهش او در نهان و آشکارا یکی و سخن او چنین و خلق نزد او در نصیحت برابر و نباشد از ناصحان
و حال آنکه یاد میکند کسے را که از خلق خدا ببدی یا سرزنش میکند کسے را در کارے یا دوست دارد
که ذکر کرده شود نزد وی کسے ببدی یا خوش حال شود دل او اگر ذکر کرده شود کسے نزد او ببدی این خصلت
سبب آفت عابدان و هلاکی متعبدان و زاهدان است مگر کسیکه یاری داده است او را خدا بنگاهداشت زبان و دل او برحمت خود

مقاله هفتاد و نهم ۔ چون بیمار شد وی رضی الله عنه به بیماریکه وفات کرد دران گفت

مرا و برا الیسر او عبد الوهاب که وصیت کن مرا ای سید من بچیزیکه عمل کنم بران بعد تو پس فرمود بر تو باد بتقوی کردن خدا و بیم مدار کسی را جز خدا و امید مدار کسی را جز خدا بسپار حاجتهای را بسوی خدا و اعتماد مکن مگر بروی و بجوی حاجتها را همه از وی و استواری مدار بهیچ یکی جز خدا لازم گیر توحید را که اتفاق است همه را

مقالهٔ هشتادم - فرمود رضی الله عنه چون درست شود دل با خدا خالی نمی شود وز ان هیچ چیز و بیرون نمی رود از ان هیچ و فرمود من مغزام بی پوست و فرمود مر فرزندان خود را دور شوید از گرد من پس بدرستیکه من با شما ام در ظاهر و با غیر شما ام بباطن و فرمود بتحقیق حاضر شده اند نزد من جز شما مردم پس فراخ کنید جای برایشان و آداب ورزید با ایشان اینجا مهربانی و بخشایش بزرگ است و تنگ نسازید برایشان جای را و بسیار میفرمود و علیکم السلام و رحمة الله و برکاته بیامرزد خدای مرا و شما را و توبه قبول کند خدا بر من و بر شما در آئید بنام خدا در حالیکه بدرود کننده هستید گفت این رد سلام یک روز و یک شب و فرمود ای شما من باک ندارم بچیزی نه بهیچ فرشته و نه بفرشته مرگ ای ملک الموت عطا کرد مارا کسیکه میکند کار ما را بر خود جز تو و آواز کرد آوازی بزرگ و این در روزی بود که وفات کرد در شبانگاه آن بدرستیکه بود رضی الله عنه که بر میداشت هر دو دست خود را و دراز میکرد هر دو دست خود را و میگفت علیکم السلام و رحمة الله و برکاته توبه کنید بباطن خود و در آئید در صف اینک می آیم بسوی شما و بود که میفرمود نرمی کنید بعد ازان آمد او را حق و مستی موت و فرمود میان من و میان شما و میان خلق همه دوری است بچو دوری میان آسمان و زمین پس قیاس نکنید مرا بهیچ یکی و قیاس نکنید بر من بهیچ یکی پس سوال کرد او را فرزند او عبد العزیز از درد وی و حال وی پس فرمود مپرسید مرا بهیچ یکی از چیزی من میگردم در علم خدا و فرمود حالانکه پرسید او را ولد او عبد العزیز از بیماری او بدرستیکه بیماری من نمیداند او را کسی و در نمی یابد بهیچ یکی نه آدمی و نه پری و نه فرشته شکسته نمیشود علم خدا بحکم او تعالی حکم متغیر میشود و علم متغیر نمیگردد و حکم منسوخ میشود و علم منسوخ نمیشود و محو میکند خدا آنچه میخواهد و ثابت میدارد آنچه میخواهد و نزد اوست اصل کتاب پرسیده نمیشود وی تعالی از آنچه میکند و ایشان پرسیده میشوند پرسید او را پسر او عبد الجبار

چه چیز رنجور ناک میکند ترا از تن مبارک تو فرمود همه اعضای من درد میدهد مرا مگر دل من پس نیست بدل دردی و وی درست است با خدا پس آمد او را موت پس بود که میگفت استعنت بلا اله الا الله سبحانه وتعالی والحی الذی لا یخشی الفوت سبحان من تعزز بالقدرة وقهر العباد بالموت لا اله الا الله محمد رسول الله گفت پسر او موسی که وی فرمود رضی الله عنه تعزز را و ادا نکرد این لفظ را زبان وی درست پس همیشه تکرار میکرد این را تا وقتیکه گفت تعزز و دراز کرد باین آواز خود را و سخت کرد او را بوی تا آنکه درست شد زبان وی پس گفت الله الله الله پس پنهان شد آواز او و حال آنکه زبان او چسپیده بود بکام حلق پس بیرون آمد جان بزرگ او رضوان الله علیه قد تم

بدانکه در احوال شیخ الانام هادی خاص و عام قدوة المحققین امام العارفین قطب الاقطاب جهان و فرد الاحباب زمان حضرت غوث الثقلین محبوب سبحانی شیخ ابو محمد عبد القادر جیلانی رضی الله عنه آورده اند که وقتے بود که در مجلس شریف چهار صد کس دوات و قلم گرفته می نشستند و سخنان مبارک می نوشتند گاہے از استماع کلام موثر آنحضرت مردمان جان بحق تسلیم می نمودند و جنازه ها ایشان از مجلس برداشته می بردند چون ازدحام مردمان بسیار می شد و فضای خانقاه گنجایش ایشان نمیکرد در مصلای عید می نشستند و خلائق برای شنیدن کلام مبارک جمع میشدند وقتی بودے که قریب هفتاد هزار کس جمع میشدند ملائکه و جنیان و ابدالان برای استماع حاضر می شدند از انجمله شیخ الامام شرف الدین ابو محمد که کنیت مبارکش ابو محمد عبد الرحمن عیسی است سخنان مبارک والد خود را جمع فرموده کتابی ساختند مسمی بفتوح الغیب چونکه کتاب مذکور در حق طالبان صادق و سالکان راه خالق بغایت مفید و نافع و کیمیا است بلکه از عمل کردن بران طالبان بدرجه کمال اولیا می رسند حضرت قدوة العارفین و امام المحققین صاحب سر خدا و مرشد طریق هدی حضرت والدی قبله گاهی شاه محمد کاظم قلندر مدظله الله تعالی بسیار دوست میداشتند و کلام پیران پیر آنحضرت بود لهذا اکثر در مجلس شریف خود ذکر این کتاب دوست میداشتند چنانچه راقم حروف در حضور

میخواندم وبعضی طالبان حق که در خدمت حضرت تربیت می شدند مثل شاه عاشق الله وغیره نیز چون آنرا دوست میداشتند استدعای ترجمهٔ فارسی آن نمودند بسبب آنکه از مطالعهٔ عبارت عربی وشرح فارسی آن که طویل بود قاصر بودند حضرت والدی مدظله العالی بجهت ایشان باین راقم فرمودند که شما ترجمهٔ فارسی این کتاب مبارک بنویسید به نهجیکه محض ترجمه باشد بے تفسیر پس بموجب فرمودهٔ ترجمهٔ آن نوشتم بے زیادتی لفظ دران تا آنکه حمد وصلوٰة حضرت محبوب ربانی را نیز ترجمه کرده شد تا بجای حمد وصلوٰة این ترجمه شود مگر در محلے که زیاده کردن لفظ مناسب بود در عبارت فارسی را اندکے زیاده نموده شد واین ترجمه را کتابی جداگانه بے عبارت متن ساخته شد ونامش **نور لاریب فی ترجمة فتوح الغیب** نهاده شد حق تعالے مارا و مطالعه کنندگان را عمل برین روزی کناد بحرمة النبی وآله الامجاد

قد وقع الفراغ فی سنة الف
ومائتین وثمان من هجرة
النبویة صلی الله
علیه وآله
وسلم

قطعات تاریخ طبع

از نتیجهٔ فکر آسمان پیوند مرقع معانی را نقشبند چراغ افروز سخن طرز نوی منشی نورالدین احمد صاحب کیفی کاکوروی

از حمایت علی ولی الله
که بنامش کمال نازان ست
خوش کتابی که فیض اسرارش
نکته آموز اهل عرفان ست
ترجمه کرده شد فتوح الغیب
کو ز تصنیف غوث دوران ست
عربی را بفارسی دیدم
در عبارت که سهل و آسان ست
کیفیا سال طبع او گفتم
نور لاریب رکن ایمان ست
۱۳۳۲ھ

دیگر

طبع شد نادر کتابی در سلوک
نور لاریبش جهان لاریب گفت
نور در منقوطها سال عیسوی
ترجمه زیب فتوح الغیب گفت
۱۹۱۴ع

شمع افروزی خامهٔ نوربار سرآمد شعرای ذی وقار یادگار حضرت مصنف عالیقدر والاگهر منشی ارتضی علی صاحب متخلص به شر کاکوروی

ہے شمع بزم عرفان نور لاریب
عیاں ہے غوث اعظم کی ولایت
صدا درگاہ کاظمؔ سے یہ آئی
ہیں تابان جوہر علم حمایت
۱۳۳۲ھ

نی نوازی قلم فصاحت رقم اقلیم سخن شناسی را ناظم مولوی محمد عاصم المتخلص به قیس سلمه

مژده باد ای سرفروشان در پیر مغان
نی چه شمعی در لگن بل آفتابی در ضمیر
اینکه آمد در فضای محفل شاه حبیب
باده نی بل نور یزدان بی شبیه و بی نظیر
بادهٔ نور ست اندر ساغر مهر منیر
آنکه از مهر ولای عارف اسرار حق
شمع لاشرقی و غربی هم بشیر و هم نذیر
۲۶۴
جلوه فرما ست هین برروی تو نور ازل
آنکه اندر جام فیض غوث اعظم یافته
حضرت شاه حمایت چون مه آید مستنیر
باده نی بل نور عین نور جان ست این کتاب
۱۹۹ ۱۵۳۷
قیس وحشی نور لاریب از فتوح الغیب گیر
۲۲۹۴ (۱۵۳۷-۱۹۹) سنه ۱۳۳۲ھ

دیگر

مژده ای خاصان علام الغیوب
غیب را اندر شهادت شد ظهور
کز فتوح الغیب غوث تاجدار

ریخت هر سو کنز اسرار سرور
منکشف شد بر قلندر سر خود
نور حق را دید در غیب و حضور
نور لاریبش به عالم تافته
ذره ذره مهر شد نزدیک و دور
چهره بکشا قیس چون خس زان چراغ
موسیان را بر فروزان شمع طور
بزم ما از وجه ایزد روشن ست
پاک نوری نور و نور و نور و نور
۱۳۳۱+۱=۱۳۳۲ھ

تقریظ منظومه

نغمه سنجی طبع سحر آفرین خامهٔ فصاحت انگیز آبرو افزای معانی پروری مولوی محمد عالم قیصری سلمه

باده فروشی ز خرابات ما
دوش برآمد بملاقات ما
بوالعجبی ساقی فرخنده پی
لعل لبش رو کشش صد جام می
همچو نسیم ست خرامش خنک
صبح خنک دارد و شامش خنک
جمع کند خاطر افسرده را
زندهٔ جاوید کند مرده را
باده کهن دارد و جامش نوی
ساقی رند و لقبش مولوی
آن خلف پیر مغان بوتراب
آیتی از نسخهٔ ام الکتاب
قرة عینین علی ولی
مولوی شاه حمایت علی
دل شدگان را که حمایت کند
بادهٔ گلرنگ عنایت کند
ساغر هندی و ز بغداد می
قصهٔ دانش بکند جمله طی
آتش سیال چو طوفان نوح
آب حیات ست برای فتوح
غرق فنا هستی زندانیان
حق بمددگاری طوفانیان
آنکه شنیده ز محمد خطاب
آیهٔ موتوا خبر فتح باب
مرده و لیکن زندهٔ جاوید شد
هر که فنا گشته چه خورشید شد
روز سیاهی که فنا شد نشیب
نور شد و صبح سرور و طرب
تخم که در ارض شده ناپدید
گشت درختی و ثمرها دمید
بنده که از بندگی خود رسید
زنده بحق گشت و بعزت رسید
بندهٔ این باده شدن می‌سزد
کز همه مستغنی و فارغ کند
منکه فدای می و ساقی شدم
طالب یک جرعهٔ باقی شدم
گفتم از و کای شه عالی نسب
چشم کرم کن بمن تشنه لب
گفت خُذِ الكَاسَةَ وَاشكُر لَنَا
ذٰلِكَ فَضْلٌ لَكَ مِنْ رَبِّنَا
رو خبری ده به خراباتیان
مفت بگیرند متاع گران
کاین قدح پاک شراب کهن
میرسد از حضرت شاه زمن
سر دبستان و خراباتیان
مایهٔ تسکین مناجاتیان
خضر طریقت بره صومعه
رند حقیقت بدر میکده
کنز نهان سر عجیب و غریب
عین عیان حضرت شاه حبیب
آنکه هزاران بدرش سرنگون
منتظر یک نظر ذوفنون
چون بنوازد ز نگاه کرم
خوش برهاند ز وجود و عدم
هر که ز جامش شده سرمست شاد
یافته از خود همه نقد مراد
قیصری از ساغر او شاد باد
در قدمش میکده آباد باد
عکس خوش هست که بینی بجام
شاهد غیبی بود این والسلام
۱۳۳۲ھ

ف
۲۹۷۶۲

CALL No. ۹۰۸۔ ح ACC. NO. ۱۵۵۵۸

AUTHOR حمایت علی کاکوروی

TITLE نور الاریب فی ترجمۃ فتوح الغیب

ف
۲۹۷۶۲

۹۰۸۔ ح ۱۵۵۵۸

حمایت علی کاکوروی
نور الاریب

AT THE TIME

Date	No.	Date	No.

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Re. 1-00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over-due.